

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

GÖRSEL SANATLARDA ANLATIM BİÇİMİ OLARAK
KOLAJ TEKNİĞİ
VE YUNAN MİTOLOJİSİNDEN ÖYKÜNMELELER: MUSALAR

Tennur YAŞAR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

ISPARTA, 2014

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

Bu tez 14./04/2014 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

İmza:

ÜYE

Doç. Dr. A. Şevki DUYMAZ

İmza:

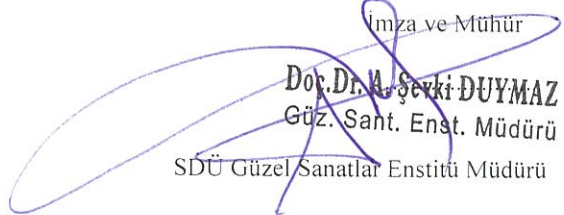
ÜYE

Doç. Yusuf KEŞ

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza ve Mühür

Doç. Dr. A. Şevki DUYMAZ
Güz. Sant. Enst. Müdürü
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (24../04./2014).

Tennur YAŞAR

RESİMLER DİZİNİ

Sayfa No

- Resim 1.** Aydın Didim’de Tanrı Apollon Adına Yapılan Tapınak.....6
(http://www.didimli.com/apollon_temple/apollon_tapinagi.htm [05.01.2014]).
- Resim 2.** Muğla Milas’da Tanrı Zeus adına Yapılan Euromos Tapınağı.....6
(<http://www.didimli.com/galeri/euromos.htm> [05.01.2014]).
- Resim3.** Artemis ve Apollon’un betimlendiği kırmızı figür tekniği ile yapılmış bir krater.....7
([http://westernhumanities101.pbworks.com/w/page/13793990/Apollo/\[23.01.2014\]](http://westernhumanities101.pbworks.com/w/page/13793990/Apollo/[23.01.2014])).
- Resim 4.** Tanrıça Athena Parthenos Heykeli.....8
Gombrich, 2007: s.85, resim 51.
- Resim 5.** Sandra Boticelli, İlkbahar, 1482.....12
([http://sanatabasla.blogspot.com.tr/2012/04/bahar-alegorisi-primavera-allegory-of.html\[23.01.2014\]](http://sanatabasla.blogspot.com.tr/2012/04/bahar-alegorisi-primavera-allegory-of.html[23.01.2014])).
- Resim 6.** Gustave Moreau, Ozan ve Siren, 1875.....13
([http://tr.pinterest.com/pin/200410252137752159/\[23.01.2014\]](http://tr.pinterest.com/pin/200410252137752159/[23.01.2014])).
- Resim 7.** Didim Apollon Tapınağından Medusa Başı Kabartması.....15
([http://www.didimli.com/apollon_temple/fotograf.htm\[14.01.2014\]](http://www.didimli.com/apollon_temple/fotograf.htm[14.01.2014])).
- Resim 8.** Oidipous ve Sfenks.....16
([www.theohi.com/Gallery\M18.2.html\[14.01.2014\]](http://www.theohi.com/Gallery\M18.2.html[14.01.2014])).
- Resim 9.** Yunan seramiği üzerine betimlenen Kentauros Kheiron ve çocuk Akhilleus.....17
([http://www.photo.rmn.fr/cf/htm/CPicZ.aspx?E=2C6NU0VZHXB0\[14.01.2014\]](http://www.photo.rmn.fr/cf/htm/CPicZ.aspx?E=2C6NU0VZHXB0[14.01.2014])).
- Resim 10.** Skylla Heykel Grubu.....18
Temür, 2009: s. 6, resim. 17,
- Resim. 11.** Seramik Üzerine Betimlenen Grifon.19
AKURGAL(1987). S.24 Levha:5.
- Resim 12.** Tahta Oturan Zeus, Arkasında Hera, Zeusun Önünde Athena ile Herakles ve Uçan Nike.....21
([www.theoi.com/Gallery\K4.8.html\[14.01.2014\]](http://www.theoi.com/Gallery\K4.8.html[14.01.2014])).
- Resim 13.** Posedion ve Athena.....23

(<http://www.theoi.com/Gallery/K2.11.html>[14.01.2014]).

Resim 14. Seramik Üzerine Betimlenmiş Elinde Buğday Başağı İle Demeter ve Kızı Persephone.....24

(www.theoi.com/Gallery/K3.2.html[14.01.2014]).

Resm 15. Leto, Artemis ve Apollon.....24

(<http://www.theoi.com/Gallery/T14.2.html>[14.01.2014]).

Resim 16. Artemis'in Oklarıyla Aktaion'u Öldürme Sahnesi.....25

(<http://www.theoi.com/Gallery/K6.1B.html>[23.01.2014]).

Resim 17. Hephaistos'un Balta ile Zeus'un Başını Yarması ve Athena'nın Doğuşu.....26

(<http://www.theoi.com/Gallery/K7.9.html>[23.01.2014]).

Resim 18. Seramik Üzerine Betimlenen Aphrodite ile Savaş Tanrısı Ares.....27

(<http://www.theoi.com/Gallery/K9.3.html>[23.01.2014]).

Resim 19.Seramik Üzerine Betimlenen Dionysos ve Hephaistos.....28

(www.theoi.com/Gallery/K7.1B.html[23.01.2014])

Resim 20. Seramik Üzerine Betimlenen Ares.....29

(www.theoi.com/Gallery/K9.4.html[23.01.2014]).

Resim 21. Seramik Üzerine Betimlenen Hermes.....29

(www.theoi.com/Gallery/K11.11.html[23.01.2014]).

Resim 22. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Nemea Aslanını Öldürme sahnesi.....31

(<http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/lion.html> [03.01.201])

Resim 23. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Lerna Ejderi'ni Öldürme Sahnesi.....31

(<http://mythagora.com/bios/herakles.html> [02.01.2014]).

Resim 24. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Keryneia Geyiği'ni Yakalama Sahnesi.....32

(<http://mythagora.com/bios/herakles.html> [02.01.2014])

Resim 25. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzu'nu Yakalama Sahnesi.....33

(<http://stagbeetlepower.blogspot.com/2013/01/greek-art.html> [02.01.2014]).

Resim 26. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Stymphalos Gölü Kuşları'nı Öldürme Sahnesi.....	34
(http://mythagora.com/bios/herakles.html [02.01.2014]).	
Resim 27. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles ile Girit Boğası Mücadele Sahnesi.....	34
(http://www.gnoxis.com/herakles-hercules-32243.html [02.01.2014]).	
Resim 28. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles ve Diomedes'in Atları Sahnesi...35	
(http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/horses.html [03.01.2014]).	
Resim29. Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'yi Öldürme Sahnesi.....	36
(http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/amazon.html [03.01.2014]).	
Resim 30. Herakles ve Geryoneus'un Sürüleri.....	36
(http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/cattle.html [03.01.2014]).	
Resim 31. Batı Kızlarının Altın Elmaları Sahnesi.....	37
(http://www.perseus.tufts.edu/Herakles/apples.html [03.01.2014]).	
Resim 32. Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Kerberos Köpeğini Ölüler Ülkesinden Kaçırma Sahnesi.....	38
(http://hven.swarthmore.edu/myth/Heracles.html [02.01.2014]).	
Resim 33. Antonio del Pollaiolo, Apollon ve Daphne 1470-1480.....	39
(http://en.wikipedia.org/wiki/Antonio_del_Pollaiolo [03.01.2014]).	
Resim 34. Sandra Boticelli, Venüs'ün Doğuşu, 1486.....	40
http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Sandro_Botticelli_-_La_nascita_di_Venere_-_Google_Art_Project_-_edited.jpg [09-01-2014]).	
Resim35. Gustave Moreau, Oidipus ve Sfenks, 1864.....	40
(http://www.wikipaintings.org/en/gustave-moreau#supersized-featured-236725 [03.01.2014]).	
Resim 36. Gustave Moeau, Orpheus'un Başını ve Lirini Çıkararak Genç Kız.....	41
(http://www.wikipaintings.org/en/gustave-moreau#supersized-featured-236750 [03.01.2014]).	
Resim 37. Gustave Moreau, Prometheus, 1868.	42
(http://www.wikipaintings.org/en/gustave-moreau#supersized-featured-236656/ [03.01.2014]).	
Resim 38. Gusatve Moreau, Zeus ve Semele, 1895.	43

(<http://www.wikipaintings.org/en/gustave-moreau/jupiter-and-semele-1895-1>
[03.01.2014]).

Resim 39. Picasso, Avignonlu Kadınlar, 1907.....48

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Avignonlu_K%C4%B1zlar[01.01.2014]).

Resim 40. George Braque, Büyük Çıplak, 1908.49

(<http://www.istanbulsanatevi.com/sanat/ressam/resim.php?lang=tur&id=1431>[01.01.
2014]).

Resim 41. Paul Cezanne, Yıkılanlar, 1906.....50

(<http://www.istanbulsanatevi.com/sanat/ressam/resim.php?lang=tur&id=4296>[01.01.
2014]).

Resim 42. Picasso, Türk Hamamı, 1968.....51

(<http://www.sanavetasarim.gazi.edu.tr/web/makarsiv.html>[01.01.2014]).

Resim 43. Picasso, Hasır Sandalyeli Ölü Doğa, 1912.....54

([http://lilimoli.blogspot.com/2012/12/resim-ve-dokuma-sanatnn-
diyalogu.html](http://lilimoli.blogspot.com/2012/12/resim-ve-dokuma-sanatnn-diyalogu.html)[01.01.2014]).

Resim 44. Picasso, Gitar, 1913.....54

([http://merveergen.blogspot.com/2011/05/unlu-ressamlar-pablo-picasso-25-
ekim.html](http://merveergen.blogspot.com/2011/05/unlu-ressamlar-pablo-picasso-25-ekim.html)[01.01.2014]).

Resim 45. Picasso, Duvara Asılı Keman, 1913.....55

(<http://www.resimhocasi.com/picasso.html>[01.01.2014]).

Resim 46. Braque, Le petit Eclairieur, 1913.....56

(<http://imagesanalyses.univ-paris1.fr/analysis.php?analysis=30>[01.01.2014]).

Resim 47. Picasso, Klarnet ve Keman, 1913.....57

(<http://www.grafiksaati.com/Ressamlar/Pablo-93.htm>[01.01.2014]).

Resim 48. Braque, Oyun Kâğıtları ile Natürmort, 1913.....57

(<http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html>[01.01.2014]).

Resim 49. Juan Gris, Le Journal, 1916.....58

(<http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html>[01.01.2014]).

Resim 50. Robert Delaunay, Effiel Kulesi, 1911.....59

(http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html [01.01.2014]).	
Resim 51. Fernand Leger, Mavili Kadın, 1912.....	59
(http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html [01.01.2014]).	
Resim 52. Pablo Picasso, Keman, 1915.	60
(http://www.ideayayinevi.com/sanat/picasso/picasso_02.htm [01.01.2014]).	
Resim 53. Marcel Duchamp, Çeşme, 1917.....	61
(http://tr.wikipedia.org/wiki/Marcel_Duchamp [01.01.2014]).	
Resim 54. Jonh Heartfield, On Yıl Sonra Baba ve Oğulları, 1924.....	63
(http://photography.stwilfrids.com/digital-manipulation-resources-heartfield-gallery.html [01.01.2014]).	
Resim 55. George Grosz, Dada-merika, 1920.....	63
(https://picasaweb.google.com/rcl.ilustra.c/JohnHeartfield#5356255155517795522 [01.01.2014]).	
Resim 56. Jeans Arp, Oval Taşta Donmuş İnsan, 1935.....	64
(http://www.chrisdenengelsman.nl/Reprocitaat/Arp%20Hans/Arp%20Hans06.jpg [01.01.2014]).	
Resim 57. Kurt Schwitters, Merz 94 Grunflec, 1920.....	65
(http://25.media.tumblr.com/tumblr_m2hr0dN30u1qzoploo1_1280.jpg [01.01.2014]).	
Resim 58. Kurt Schwitters, Merz Konstrüksiyonu, 1923.....	65
(http://evvel.org/biraz-da-dada-merz [01.01.2014]).	
Resim 59. Max Ernst, Santa Conversazione, 1921.....	66
(www.monmouth.edu/.../SamanthaKavky2012... [01.01.2014]).	
Resim 60. Robert Rauschenberg, Factum 1 ve Factum 2, 1957.....	69
(http://fakereal.blogspot.com/2011_08_01_archive.html [01.01.2014]).	
Resim 61. Richard Hamilton, Günümüzün evlerini bu denli farklı, çekici yapan nedir, 1956.....	70
(http://tr.wikipedia.org/wiki/Richard_Hamilton_(ressam) [01.01.2014]).	
Resim 62. Ron Kitaj, F.B. İle Beraber, 1968.....	71
(http://www.reocities.com/pantherprousa/bacon/kitaj_bacon.html [01.01.2014]).	
Resim 63. Allen Jones, Çift Cinsiyetli, 1963[01.01.2014]).....	71

(http://www.liverpoolmuseums.org.uk/walker/collections/20c/jones.aspx)	
Resim 64. Andy Warhol, Yirmibeş Renkli Marliyn, 1962.....	72
(http://artbreathing.com/andy-warhol-and-hannah-hoch-on-celebrities/[01.01.2014]).	
Resim 65. Mantineia Kabartması.....	75
(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Mantineia_Base.JPG/[04.01.2014]).	
Resim 66. Efes Yamaç Evlerde Bulunan Musa Betimli Duvar Fresklerinden Biri...76	
(http://austria-forum.org/af/Wissenssammlungen/Essays/Geschichte/Hafenmetropole_Ephesus ([04.01.2014]).	
Resim 67. Arkhelaos Kabartması.....	77
(Pinkwart 1965, Taf. 28).	
Resim 68. Johannes Vermeer, Kleio, 1666.....	78
(http://no.wikipedia.org/wiki/Fil:Clio.jpg[01.01.2014]).	
Resim 69. Pierre Mignard, Kleio, 1689.....	78
(http://no.wikipedia.org/wiki/Fil:Clio-Mignard.jpg[01.01.2014]).	
Resim 70. Tennur Yaşar, Kleio 1, 2014.....	79
Resim 71. Tennur Yaşar, Kleio 2, 2014.....	79
Resim 72. Eustache Le Sueur, Clio, Euterpe, Thalia, 1640.....	80
(http://www.wikipaintings.org/en/eustache-le-sueur/clio-euterpe-and-thalia[01.01.2014]).	
Resim 73. Egide Godfried Guffens, Euterpe, 1892.....	80
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Euterpe,_Muse_of_Poetry_by_Egide_Godfried_Guffens.jpg[01.01.2014]).	
Resim 74. Tennur Yaşar, Euterpe 1, 2014.....	81
Resim 75. Tennur Yaşar, Euterpe 2, 2014.....	81
Resim 76. Jean Marc Nattier, Thalia, 1739.....	82
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nattier,_Jean-Marc_-_Thalia_-_1739.jpg[01.01.2014]).	
Resim 77. Hans Rottenhammer, Athena ve Musalar, 1564-1626.....	82

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rottenhammer,_Minerva_and_the_Muses.jpg).resim

- Resim 78.** Tennur Yaşar, Thalia 1, 2014.....83
- Resim 79.** Tennur Yaşar, Thalia 2, 2014.....83
- Resim 80.** Gustave Moreau, Hesidos ve Müz, 1891.....84
([http://tr.wikipedia.org/wiki/Melpomene\[01.01.2014\]](http://tr.wikipedia.org/wiki/Melpomene[01.01.2014])).
- Resim 81.** Tennur Yaşar, Melpomene 1, 2014.....85
- Resim 82.** Tennur Yaşar, Melpomene 2, 2014.....85
- Resim 83.** Jean Marc Nattier, Müzik ve Dansın Müzü, 1739.....86
([http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Terpsichore.jpg\[01.01.2014\]](http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Terpsichore.jpg[01.01.2014])).
- Resim 84.** Tennur Yaşar, Therpsikhore 1, 2014.....87
- Resim 85.** Tennur Yaşar, Therpsikhore 2, 2014.....87
- Resim 86.** Sir Edward John Poynter, Erato, 1870.....88
([http://ladieshistorictca.blogspot.com/2009/12/christmas-cards-erato-muse-of-poetry.html\[01.01.2014\]](http://ladieshistorictca.blogspot.com/2009/12/christmas-cards-erato-muse-of-poetry.html[01.01.2014])).
- Resim 87.** Simon Vouet, Erato, 1640.....88
([http://markandrewholmes.com/erato.html\[01.01.2014\]](http://markandrewholmes.com/erato.html[01.01.2014])).
- Resim 88.** Tennur Yaşar, Erato 1, 2014.....89
- Resim 89.** Tennur Yaşar, Erato 2, 2014.....89
- Resim 90.** Hendrick Van Balen, Apollon ve Muasalar, 1575-1632.....90
([http://canerfidaner.wordpress.com/2010/04/page/2/\[01.01.2014\]](http://canerfidaner.wordpress.com/2010/04/page/2/[01.01.2014])).
- Resim 91.** Tennur Yaşar,Polhymnia 1, 2014.....92
- Resim 92.** Tennur Yaşar, Polhymnia 2, 2014.....92
- Resim 93.** Francesco Cozza, Urania, 1660-1670.....93
([http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Francesco_Cozza_-_Urania.jpg\[01.01.2014\]](http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Francesco_Cozza_-_Urania.jpg[01.01.2014])).
- Resim 94.** Tennur Yaşar, Urania 1, 2014.....94
- Resim 95.** Tennur Yaşar, Urania 2, 2014.....94
- Resim 96.** Simon Vouet, Urania ve Kalliope, 1634.....95

(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Simon_Vouet_-_The_Muses_Urania_and_Calliope.JPG[01.01.2014]).

Resim 97. Tennur Yaşar, Kalliope 1, 2014.....96

Resim 98. Tennur Yaşar, Kalliope 2, 2014.....96

ÖNSÖZ

Bu araştırmada görsel sanatların anlatım biçiminden biri olan kolaj tekniğinin modern sanata girişi üzerinde durulacaktır. Ayrıca söz konusu olan bu teknikten yararlanılarak Yunan mitolojisinde yer alan Musaların (ilham perileri) sanata etkileri ve onları simgeleyen özellikleri göz önüne alınarak kolaj tekniğı ile özgün çalışmalar oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada Yunan mitolojisini seçmemin sebebi lisans eğitimi boyunca verilen mitoloji ve sanat tarihi derslerindeki evrenin yaradılışı, Tanrıların oluşumu, insanın oluşumu ve bunları anlatan öyküleri oldukça etkili olmuştur. Ayrıca Yunan Mitolojisinin öyküleri içinde yer alan Musaların her birinin farklı sanat dallarına ilham vermelerinden hareketle özgün çalışmalar ortaya konulabileceğı fikrini uyandırmıştır. Musalar, özellikle 16.yy ve 19. yy arasındaki Vermeer, Vouet gibi ressamlar tarafından çalışılmış bir konudur. Söz konusu olan sanatçılar ilham perilerini karakter olarak gerçekçi bir anlayış ile resmetmişlerdir. Fakat araştırmalarım sonucunda modern sanatın anlatım dili olarak düşünölen kolaj tekniğıyle Musalar konusunda daha önce çalışma yapılmamış olması sebebiyle Musalar (ilham perileri) çalışma konusu olarak ele alınmıştır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım hocalarıma, tez çalışmamı oluştururken yardımını ve bilgisini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Özkartal'a, benden desteğini bir an olsun esirgemeyen Ali Yaşar'a ve aileme sonsuz teşekkür ederim.

Tennur Yaşar

Isparta, 2014

ÖZET

GÖRSEL SANATLARDA ANLATIM BİÇİMİ OLARAK KOLAJ TEKNIĞİ VE YUNAN MİTOLOJİSİNDEN ÖYKÜNMELE: MUSALAR

Tennur YAŞAR

Süleyman Demirel Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Yıl: 2014, Sayfa: 100

Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

Görsel sanatların anlatım biçimlerinden biri olarak bilinen kolaj tekniği bir çok sanat dalında kullanıldığı gibi özellikle resim alanında önemli bir yere sahiptir. Uzun yıllardır uygulanan kolaj tekniğinin Kübizm akımından itibaren ortaya çıktığı bilinmektedir. Özellikle Picasso, Braque ve Gris'in çalışmalarında kolaj tekniği vardır. Picasso ve Braque kolaj tekniğinin en etkili ressamlarından. Bu teknik aynı zamanda farklı sanat dallarında da görülmektedir. Dadaizm ve Pop Sanatında kolaj tekniğine uygun örnekler verilmiştir. Kübizm akımındaki parçalara ayırma, geometrik şekillere ayırarak resmetme ve sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan eş zamanlılık kavramından bahsedilmiştir. Bir diğer akım olan Dadaizm, geleneksel çalışmalara karşı gelir ve gündelik eşyaları kullanarak çalışmalar üretir. Dadaist sanatçılara örnek olarak Marcel Duchamp, Francis Picabia, Jean Arp ve Max Ernst söylenebilir. Tez çalışmasında kolaj tekniği uygulanan diğer akım da Pop Sanatıdır. Pop Sanatı'nın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler; Bunlardan biri Amerikan seri üretimindeki artıştır. Artan bu seri üretim sayesinde sosyal hayattaki ilişkilerin de farklılaştığı ve bu durumun sanat üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir. Pop Sanatı'nın önemli sanatçıları arasında Peter Blake, Richard Hamilton, Allen Jones, Ron Kitaj ve Andy Warhol vardır.

Bu çalışmanın konusu, Musaların Kolaj tekniği ile anlatılmasıdır. Mitolojinin tanımı, özellikleri, dini boyutu ve sanatı ile olan ilişkisi genel olarak anlatılmıştır. Kolaj tekniği ile birlikte Yunan mitolojisi de genel olarak anlatılmıştır. Mitolojik

yaratıklar, ölümsüz kahramanlar, tanrı ve tanrıçalardan söz edilmiştir. Yunan mitolojisi resim sanatı ile birlikte aynı zamanda farklı sanatlara da konu olmuştur. Gustave Moreau, Pallaiolo, Botticelli çalışmalarında mitolojik konulara yer vermişlerdir. Sanatçılar çalışmalarında sadece tanrı, tanrıça ve mitolojik yaratıklara değil aynı zamanda onların öykülerine de yer vermişlerdir. İşlenen mitolojik karakteri simgeleyen unsurlardan da yararlanmışlardır. Yapılan tezin son bölümünde Yunan mitolojisi içinde yer alan Musaların öyküsünden hareketle yaptığım çalışmalar yer almaktadır. Musalar, dokuz kardeşten oluşmaktadır ve her birinin ilham verdiği sanat dalları bulunmaktadır. Bu sanat dalları ve karakter olarak simgeleri kullanılarak her biri için ayrı kolaj çalışması yapılmıştır. Yapılan kolaj çalışmalarında etkilediği sanat dalına ait ip uçları ve Musaları ifade eden simgelerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yunan mitolojisi, Görsel sanatlar, Kolaj, Musalar,

ABSTRACT

AS A FORM OF EXPRESSION COLLAGE TECNİQUE İN VISUAL ARTS AND EMULATIONS FROM GREEK MYTHOLOGY: MUSES

Tennur YAŞAR

Süleyman Demirel University

Institute Of Fine Arts, Painting Of Department, Master Thesis

Year: 2014, Pages: 100

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

Known as one of the collage technique of Visual Arts, used a lot of art, especially as used in the department of painting has an important. Collage technique applied for many years has been known to arise from the Cubism movement. Especially Picasso, Braque and Gris are collage technique in the Works. Picasso and Braque are the most influential painters of the collage technique. This technique at the same time seen in different branches of art. Dadaism and Pop art are given as examples. Cubism in disassembly, geometric shapes have an important place in the history of the art, iconography, and by separating the concept of concurrency. The another movement is Dadaism come against traditional work and produce works using everyday items. Among the Dadaist artist Marcel Duchamp, Francis Picabia, Jean Arp, Max Ernst can be said. Another movement Pop art is located in the thesis. Effective factors in the emergence of Pop art; one of them, an increase in the production of the American series as well. Thanks to the increasing and varied social life this serial production relations and the effect that this condition is thought to be the art. Among the important artists of Pop art Peter Blake, Richard Hamilton, Allen Jones, Ron Kitaj and Andy Warhol.

The subject of this study is described with Collage technique of Moses. Mythology of the definition, features, relations with the religious dimension and the arts are described generally. Greek mythology with Collage technique has been explained in general. Mythological creatures, immortal heroes, gods and goddesses

are mentioned. Greek mythology with painting art but also has been the subject of different arts. Gustave Moreau, Pallaiolo, Botticelli were placed on mythological subjects in the study. In the work of artists not only Gods, Goddesses and mythological creatures, but also gave their stories also included. Symbolizing the mythological character elements are rendered also benefited. The last part of the thesis in Greek mythology is contained in the story of Muses located my works. Muses, consists of nine siblings and each of them gave inspired art. As this branches of art and character icons for each of the distinct collage work using. The collage work of art belongs to the branch tips and Muses affect the expression consists of the symbols.

Keywords: Greek mythology, Visual arts, Collage, Muses

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
RESİMLER DİZİNİ.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

1.MİTOLOJİ.....	2
1.1. Tanımı ve Özellikleri.....	2
1.2. Mitoloji ve Din.....	5
1.3. Mitlerin Sınıflandırılması.....	9
1.4. Sanat ve Mitoloji.....	11
1.5. Yunan Mitolojisi'ne Genel Bir Bakış.....	14
1.6. Mitolojik Yaratıklar.....	14
1.7. Tanrılar ve Tanrıçalar.....	20
1.8. Ölümsüz Kahramanlar.....	30
1.9. Yunan Mitolojisi Çalışan Ressamlar (Pallaiolo, Boticelli, Moreau).....	38

II.BÖLÜM

2. KOLAJ TEKNİĞİNİN KULLANIMI VE MODERN SANATA GİRİŞİ.....	44
2.1. Kolajın Tanımı.....	44
2.2. Kolajın Özellikleri.....	46
2.3. Kübizm ve Kolaj Tekniği.....	46
2.4. Dadaizm ve Kolaj Tekniği.....	60
2.5. Pop Sanatı ve Kolaj Tekniği.....	67

III.BÖLÜM

3. MİTOLOJİK KARAKTER OLARAK SANAT ALANLARINDA MUSA'LAR VE KOLAJ TEKNİĞİYLE RESİMSEL AKTARIMI	
3.1. Musalar.....	74
3.1.1.Klio ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	77
3.1.2.Euterpe ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	80
3.1.3. Thalia ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	82
3.1.4. Melpomene ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	84

3.1.5. Therpsikhore ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	86
3.1.6. Erato ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması	88
3.1.7. Polhymnia ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması	90
3.1.8. Urania ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması.....	92
3.1.9. Kalliope ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması	94
4. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA.....	100

GİRİŞ

Resim üretme tekniklerinden biri olan kolaj, düz bir zemin üzerine gazete, fotoğraf ve benzeri nesnelerin kesilip yapıştırılması ve bazen üzerlerinin boyanması ile yapılır. Gazete ve dergilerde hazır olarak bulunan görsel nesnelere bir araya getirilerek oluşturulan kompozisyonlar kolaj tekniğinin temelini oluşturur. Görsel sanatların anlatım biçimlerinden biri olan kolaj, farklı akımlar içinde de karşımıza çıkmaktadır. Kolaj tekniğinin Kübizm akımı ile birlikte ortaya çıktığı, sonraki dönemlerde de Dadaizm ve Pop Sanatını etkilediği bilinmektedir.

Bu çalışmanın temelini, Yunan mitolojisinde önemli bir yere sahip olan ve antik dönem sanatçılarına ilham kaynağı olan Musalar ve görsel sanatların anlatım biçimlerinden biri olan kolaj tekniği oluşturmaktadır.

Yapılan çalışmanın amacı; Yunan mitolojisinde yer alan Musaların her birinin öyküsünden hareketle özgün bir çalışma ortaya koymaktır. Bu çalışma üç bölüm halinde hazırlanmıştır. I. Bölümde genel olarak mitolojinin tanımı yapılmıştır. Çok sayıda bilim adamının ilgisini çekmiş olan mitolojinin farklı tanımlamalarına yer verilmiştir. Olabildiğince farklı kaynaklardan yararlanılmıştır. Mitolojinin tanımı ile birlikte mitolojinin özellikleri, mitoloji ve din ilişkisi, mitlerin oluşumu, mitlerin sınıflandırılması, sanat ve mitoloji, Yunan mitolojisine genel bir bakış, mitolojik yaratıklar, tanrılar ve tanrıçalar, ölümsüz kahramanlar alt başlıkları ile I. Bölüm tamamlanmıştır. Çalışmanın II. Bölümünde ise kolaj tekniğine geçilmiş tanımı, özellikleri, Kübizm, Dadaizm ve Pop Sanatı'nın kolaj tekniği ile olan ilişkisi alt başlıklar halinde belirtilmiştir. Böylece kolaj tekniğinin diğer akımlarla olan ilişkisi ana hatları ile anlatılmıştır. Çalışmanın III. Bölümünde mitolojik karakter olarak seçilen Musalar tanıtılmış ve Musaların kolaj tekniği ile resimsel aktarımı yapılmıştır. Musalar, karakter olarak fiziksel görüntüleri ile betimlenmek yerine etkiledikleri sanat dalları ve sembelleri üzerinden gidilerek çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

1. MİTOLOJİ

1.1. Tanımı ve Özellikleri

Kültürlerin temelini oluşturan mitler, binlerce yıldır süregelen anlatımlardır. Bu konuda birçok bilim adamı özünde aynı özellikler taşıyan farklı tanımlamalar yapmıştır. Fransızca'da Mythologie olarak bilinen kelimenin aslı mitos ve logos kelimelerinin birleştirilmesinden oluşmuştur (Karaosmanoğlu, 2005:1). Önceleri Klasik Eski Çağ insanlarını kapsayan mitoloji, Arkeoloji gibi bilimlerin ilerleyip gelişmesi, ölü dillerin çözülmeye başlaması ve bu konudaki etnolojik çalışmaların başlaması ile mitolojinin sadece Klasik Eski Çağ insanlarının değil bütün toplumların mitosları olduğu anlaşılmıştır (Karaosmanoğlu, 2005:1).

Eski Yunan dilinde mitos, epos ve logos sözcükleri, söz kavramını vermek için kullanılmıştır. Söylenen veya duyulan söz anlamına gelmekte olan mitos aynı zamanda masal, öykü, efsane anlamına da gelmektedir (Erhat, 2008:5). Efsanelerin dayanak noktalarını dini inanç oluşturur. İnsanlar, doğa olaylarına karşı korunma ihtiyacı duymuşlar, sonuç olarak da hayallerinde tanrılar canlandırmışlar, böylece kendilerini koruma altına alınmış saymışlardır (Elmalı, 1991:12). Saltuk'un (1997:121) hazırladığı Mitoloji Sözlüğü'nde mitoloji için; "Söz ve bilgi kelimelerinden oluşur ve çok tanrılı dinlerde tanrı ve yarı tanrıların yaşantılarını, insanlarla ilişkilerini diğer efsanevi yaratıklar hakkındaki öyküleri içeren efsaneler bilgisi anlamında kullanılır".

Mit, oldukça fazla sayıda ve birbirini bütünler nitelikteki bakış açılarına göre yorumlanan karmaşık bir kültür gerçekliğidir (Eliade, 2001:15). Gerçek olup olmadıklarını tam bilemediğimiz söylenceler olan mitosların ne zaman ve nerede ortaya çıktıkları bilinmemektedir. Çünkü insanlar her duydukları söze yeni eklemeler yapmıştır. Söylenceler, kulaktan kulağa yayılarak kimi zaman sözlü olarak, kimi zaman da antik çağ yazarları tarafından kaleme alınmıştır. Örneğin antik çağ yazarlarından Herodot, mitoslar için tarihi değeri olmayan söylenti, Platon ise mitosun gerçekler ile ilişkisiz, uydurma, boş ve gülünç masallar olarak nitelemektedir (Erhat, 2008: 5). Mitos, söylenen sözün, anlatılan öykünün içeriği epos ise onun doğal olarak aldığı ölçülü, süslü ve dengeli biçimidir. Epos, daha değişik bir anlam ifade

etmektedir. Belirli bir düzen ve ölçüye göre söylenen, okunan sözdür. Epos ile mitos başarılı birlikteliği ilkçağlardan kalma söylencelerin ürün vere vere günümüze dek yaşamasını ve ölümsüzlüğe kavuşmasını sağlamıştır (Erhat, 2008:5). Logos ise gerçeğin insan gözüyle dile gelmesi olup yasal bir düzeni yansıtır (Erhat, 2008:5). Mitos, söylenen veya duyulan söz olmakla birlikte logos sözcüğünden bilim anlamına gelen “loji” sözcüğü oluşturulmuş böylece mitoloji “mit bilim” veya “mit çalışmaları” anlamına gelmiştir (Çobanoğlu, 2013:16). Hançerlioğlu’nun (1977:290) İnanç Sözlüğü adlı çalışmasında “mit, bilgisiz insanlığın dünyayı açıklama gereksiniminden doğmuştur” denilmektedir. Türk Dil Kurumu’nun hazırlamış olduğu Türkçe Sözlük’te “Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayali, alegorik bir anlatımı olan halk hikayesi” olarak geçmektedir. Seyidoğlu’nun (1995:10) mitoloji ile ilgili yaptığı bir araştırmada “Mitolojinin herkes tarafından kabul edilebilecek bir tarifini yapmak çok zordur” demektedir. Yüzyıllar boyunca birbirlerinden beslenerek zenginleşmiş olan mitler, doğada egemen olan güçler ile doğaüstü yaratıkları anlatan hayal ürünü öykülerdir (Estin ve Laporte, 2008:1). Mitos, oldukça fazla sayıda ve birbirini bütünler nitelikteki bakış açılarına göre yorumlanan kutsal bir öyküyü anlatan karmaşık bir kültür gerçekliği olup oldukça karmaşık bir olayı anlatır (Karaosmanoğlu, 2005:2). Gögebakan’a (2013:43) göre mitoloji:

“İnsanoğlunu saran yaşanılan bir geçmişin dilde, ritüelde ve tasvirlerde gerçekleşen diyalektiği olarak; aynı zamanda yeryüzünde bulunan bütün toplumların düşünce hayatlarının ilk ve en temel kaynağıdır. Çok eski zamanlarda gelmiş ve yaşamış olan ulusların inandıkları tanrıların, kahramanların, perilerin devlerin hayat ve maceralarından bahseden “Mit” (Mythe)ler ve hikâyelerdir.” diye tanımlanmaktadır.

Aynı zamanda mitoloji, hikaye ve masalların nasıl doğup geliştiğini, güzelleştiğini, anlamlarını, inançlarını ve bu alanda yetişen bilgin kişilerin düşüncelerini anlatan bir ilimdir (Can, 2012:17). İçerisinde dini unsurları da barındıran ve kutsal gerçeklik olarak ele alınan mit evrenin, dünyanın ve insanın yaratılışının eski kültürlerdeki sembolik açıklamasıdır. İnsanlara bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl var olmaya başladığını ve hangi maceralardan geçtiğini anlatan genellikle bir yaratılışla alakalı olan mitlerde yer alan kişiler genellikle tanrılar ve doğaüstü varlıklardır (Duran, 2012:104). Bayat’a (2007:33) göre mitoloji,

“Ecdadımızın tabiat ve cemiyet, tanrılar ve kahramanlar hakkındaki ilk tasavvur ve kanaatlerini aksettiren, bu tasavvurların tarihi derecesini ve vasıflarını belirginleştiren, felsefi, estetik bir kategoridir.”

Mitoloji, birçok bilim adamı tarafından farklı şekillerde yorumlanmasına rağmen özünde din ve yaratılış hakkında bilgiler verir. İnsanın yaratılış gayesini, yeryüzündeki hedef ve amaçlarını tanrılara göre insan ve dinsel açıdan inancı şekillendiren ritüellerinin yöntem ve uygulanışını mitolojik hikâyeler yoluyla öğrenmektedir.

Eliade (2001:28) göre;

“Mit kutsal bir öyküyü anlatır; en eski zamanda, “başlangıçtaki” masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Bir başka deyişle mit, Doğaüstü Varlıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, yani kozmos olsun, isterse onun yalnızca bir parçası (sözgelimi bir ada, bir bitki türü, bir insan davranışı, bir kurum) olsun bir gerçekliğin nasıl yaşama geçtiğini dile getirir.” sözleri ile miti tanımlar.

Eliade, (2001:28) Arkaik toplumlarda yaşandığı biçimiyle mit konusuna değinirken, mitlerin yapısını ve işlevini maddeler halinde sıralamaktadır:

- 1-Mit, doğaüstü varlıkların eylemlerinin öyküsünü oluşturur.
- 2-Bu öykü kesinlikle gerçek (çünkü gerçeklerle ilgilidir) ve kutsal(çünkü doğaüstü varlıklar tarafından yaratılmıştır) olarak kabul edilir.
- 3-Mit, her zaman için bir “yaratılış”la ilgilidir, bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini, ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır; işte bu nedenle de, mitler insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluştururlar.
- 4-İnsan miti bilmekle nesnelere “köken”ini de bilir, bu nedenle de, nesnelere egemen olmayı ve onları istediği gibi yönlendirip kullanmayı başarabilir; burada “dıştan”, “soyut” bir bilgi değil de (mitin ya tören havası içinde anlatılması ya da kanıtını oluşturduğu ritüelin gerçekleştirilmesiyle) zorunlu, şaşmaz biçimde “yaşanan” bir bilgi söz konusudur.
- 5-Şu ya da bu biçimde, insan miti, yeniden anımsatılan ve yeniden gerçekleşme aşamasına getirilen olayların kutsal, coşku verici gücünün etkisine girmek anlamında “yaşar”.

Yunan mitolojisinden daha önceki bir dönemde Aşağı Mezopotamya’da Sümerler, kendi tanrılar topluluğunu oluşturmuş olup onları insan şeklinde yapmışlar

ve yaşantılarını da insanlara benzetmişlerdir (Şahin, 2012:63). Sümer mitleri, dünyanın yaratılışı ve düzenlenmesi ile tanrıların eylemleri çevresinde oluşmuştur. Hitit mitolojisinin beslendiği en önemli kaynaklardan biri Mezopotamya kökenlidir. Bunlar içerisinde en önemlisi Gılgamış Destanı'dır. Destanda Sümer, Babil ve Hurri kültüründe görülen efsanenin Hititçe nüshası, Enkidu'nun öldürülmesini konu edinmekte olup tanrı, tanrıça ve mitolojik yaratıkları konu edinmektedir (Karauğuz, 2012:52). Doğada olup biten olayları Hititler insan biçimli tanrılara bağlamışlardır. Ele geçirdikleri bölgelerde tapınılmış olan tanrı ve tanrıçalara göstermiş oldukları saygıdan ve onları tanınmalarından dolayı bin tanrılı halk adını aldıkları bilinmektedir. Yerel Anadolu tanrılarının yanı sıra Suriye ve Hurri tanrılarına da yer veren Hitit dininin hoşgörülü birçok tanrıçılık anlayışına dayandığı bilinmektedir. Başlıca tanrı isimleri; Teşup: Fırtına tanrısı, Hepat: Fırtına tanrısının eşi ve baş tanrıça, Samaş: Güneş tanrısı, Şivat: Gündüz tanrısı, İşpant: Gece Tanrısı, Halki: Tahıl tanrısı, Ea: Su tanrısı, Sin: Ay tanrısı olarak bilinmektedir (Üstünipek, 2012:70). Hitit ve Yunan mitolojilerindeki tanrı ve tanrıçalara bakıldığında birbirlerinden etkilenmiş oldukları ve insan biçimli tanrı ve tanrıçalar şeklinde betimlendikleri görülmektedir. Yunan halkı seramik kaplar, heykel ve kabartmalarda insan biçimli tanrı ve tanrıçalarını öyküsel anlatımları ile birlikte resmetmişlerdir. Bu resimsel imgeler halkın hikayelerini daha kolay kavramalarına ve gelecek nesillere aktarımını kolaylaştırmıştır. Bu da toplumun gelecek kuşaklara kültürel aktarımı, toplumsal kural ve inancın devamlılığını sağlamaktadır. Böylece Yunan toplumu inançlarını ve toplumsal kurallarını geliştirerek devamlılığını sağlamaktadır.

1.2. Mitoloji ve Din

Batılı bilim adamlarının bir bölümü mitoloji ile din arasında benzerlik daha da ötesi ayrılık ilişkisi kurmuşlar, bu bilim adamlarına göre mitoloji ilkel insanın dini inançlarını yansıtmakta ve mitolojinin dinle birlikte oluştuğuna inanmaktadırlar (Bayat, 2010:79). Antik dönem Yunan dinini yansıtan kutsal bir kitabın varlığı konusunda bilgilerimiz yetersizdir. Yunanlılar mitoloji ve din konusunda Anadolu ve Mezopotamya'nın etkisinde kalmışlardır. Mesela Hesiodos'ta Zeus'tan daha önce Kronos'un ondan da önce Uranos'un baş tanrı olması, Mezopotamya'daki Kumarbi efsanesinde de görülmektedir. Anu, Kumarbi, Gök tanrı biçiminde olup tanrılar

birbirlerinin yerini zorla almışlardır. Kumarbi, Anu'nun yerine geçerken Hesiodos'ta Kronos, Uranos'un yerine geçer. Müslüman ve Hıristiyan inançlarını yansıtan kitaplar bulunmasına rağmen Yunan dini hakkındaki bilgilerimiz, antik kaynakların verdiği bilgiler ile sınırlıdır. Buna göre Yunanlıların çok sayıda tanrı ve tanrıçası vardır. Tanrı sayılarının fazla olması Yunan dini hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar. Yunan tanrıları insana benzerler ve insanlar gibi güzel ve kötü işler yaparlar. Tanrılar insanlar gibi birleriyle sık sık kavga ederler (Akurgal, 1998:319). Her antik Yunan kentinin kendi koruyucu tanrısı vardı ve tanrıları için kutsal bir yer gerekmektedir (Tomlinson, 2003:72). Yunanlılar, farklı bölgelerde ve coğrafyalarda tanrı ve tanrıçalarına tapınaklar yapmışlardır (Resim 1-2). Özellikle de antik dönemdeki yayılcı politika tapınakların sayısında artışa neden olmuştur. Yunan kültürünün hakim olduğu kentlerde genellikle benzer plan ve düzende tapınaklar yapılmıştır. Tanrı ve tanrıçaları simgeleyen sembollere genellikle tapınaklarda rastlanmaktadır.

Resim 1. : Aydın Didim'de Tanrı Apollon adına yapılan tapınak

Resim 2. : Muğla Milas'da Tanrı Zeus adına yapılan Euromos Tapınağı

Mitoloji kitaplarından bildiğimiz kadarıyla tanrı ve tanrıçalara ait çok sayıda hikâyeye vardır. Bu hikâyelerde tanrı ve tanrıçaların aşklarından, ailelerinden ve yaşadıkları maceralardan bahsedilmektedir. Antik dönem sanatçıları, tanrı ve tanrıçalarını insan gibi göstererek onları seramik kaplar üzerine işlemişlerdir. Mitolojik sahneler, özellikle seramik kapları üzerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Tanrı ve tanrıçaların betimlendiği antik dönem seramik kapları, bazen başlı başına mitolojik bir hikâyeyi anlatmaya yeterlidir. Örneğin Yunan mitolojisinde önemli bir yere sahip Artemis ve Apollon'un kırmızı figür tekniği ile krater üzerinde betimlendiği sahnede dramatik bir hikâyeye anlatılmaktadır (Resim 3). Hikâyede

Artemis ve Apollon'un annesi Leto ile on dört çocuğu ile beraber Niobe yer almaktadır. Niobe, sadece iki çocuğu olduğu için Leto ile alay etmektedir. Niobe'nin yedisi kız, yedisi de erkek olmak üzere toplam on dört çocuğu vardır. Bu nedenle Niobe bu durumu bir üstünlük olarak görmüştür. Leto'yu ve çocuklarını aşağılamıştır. Leto, Niobe'nin yaptığı bu saygısızlık karşısında Artemis ile Apollon'u yanına çağırır ve Niobe'nin cezalandırılmasını ister. Apollon, Niobe'nin erkek çocuklarını, Artemis'de Niobe'nin kız çocuklarını okları ile öldürür (Graves, 2004:310-311). Krater üzerinde ellerinde ok ve yayları ile betimlenmiş olan Artemis ve Apollon görülmektedir. Yerde yatan kız ve erkek çocuklar, Niobe'nin öldürülen çocuklarıdır. Krater, içerisinde şarap ve suyun karıştırıldığı dışa çekik geniş ağızlı ve çift tutamağa sahip olan büyük Yunan kabıdır (Er, 2004:200). Hikâye, kabın ağız kısmı ile tutamakları arasındaki geniş alanda anlatılmıştır. Figürler, oldukça hareketli ve en ince detaylarına kadar kırmızı figür tekniği ile anlatılmışlardır. Kırmızı figür tekniğinde zemin siyah, figürler ise kil rengi olan kırmızı renktedir (Er, 2004:192).

Resim 3. : Artemis ve Apollon'un betimlendiği kırmızı figür tekniği ile yapılmış bir krater

Seramik formun ağız kısmında ve gövde kısmında yer alan resmin bitiminde yapılmış olan bezeme palmet motifidir. Resmedilen sahnede yere yatan çocuklar o dönemde perspektifin keşfedilmemesinden dolayı yatış açıları tam olarak verilememiştir. Fakat yapılan çalışma o dönemin sanatçısına ait özgün bir çalışmayı göstermektedir. Kullanılan siyah zeminin figürlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu

söylenilebilir.

Tanrı ve tanrıçalar, seramik kapları üzerinde betimlenirken aynı zamanda heykeltıraşlık çalışmalarına da konu olmuştur. Heykeltıraş Fidias'ın ahşap, altın ve fildişi kullanarak yapmış olduğu Athena heykelinin (Resim 4) Roma Dönemi'ne ait mermer kopyası bulunmaktadır (Gombrich, 2007:84). Tanrıça Athena, ayakta betimlenmiş olup başında miğfer, sol elinde kalkan, sağ elinde de zaferi simgeleyen nike bulunmaktadır.

Athena heykeline baktığımızda cepheden ve ayakta duran bir vaziyette serbest bacak ve destek bacak şeklinde tasvirlendiği görülmektedir. Roma kıyafetlerinin özelliği olan pileli ve uzun kıyafet içinde, tanrıça olma özelliğinden dolayı da devasa büyüklükte ve güçlü bir şekilde tasvir edilmektedir.

Resim 4. : Tanrıça Athena Parthenos Heykeli

1.3. Mitlerin Sınıflandırılması

Mitler bilim adamları tarafından sınıflara ayrılmaktadır. Yapılan sınıflandırmaların edebî, tarihi ve işlevsel özelliklerine bakılarak yapıldığı söylenilebilir. Mitin tanımında görüldüğü gibi sınıflandırılmasında da tam bir uzlaşmadan bahsedilemediği gibi farklı görüşlerle karşılaşmak mümkündür. Bayat (2010:14) mitleri özel ve genel kategoriler olarak iki sınıfa ayırmış olup genel kategoriler sınıfına Kozmogonik Mitler, İlk İnsanın Yaratılması Mitleri, Türeyiş Mitleri, Takvim Mitlerini almış; Özel Kategoriler sınıfına ise Teogoni Mitleri, Etiolojik Mitleri, Eskatoloji Mitleri ile Totem Mitlerini almıştır. Karaosmanoğlu'na göre (2005:4) ise mitler evrenin oluşumunu inceleyen Kozmogoni, tanrıların nasıl oluştuğunu inceleyen Theogoni, insanların nasıl oluştuğunu inceleyen Antropogoni ve bütün bunların geleceğini inceleyen Eskatoloji olmak üzere dört ana guruba ayrılmıştır.

Hook'un mitleri sınıflandırmasına baktığımızda sınıflandırma yaparken işlev kavramını göz önüne aldığı söylenmektedir. Hook'un yaptığı sınıflandırmaya göre mitler; Ritüel Mitleri, Orijin Mitleri, Kült Mitleri, Prestij Mitleri, Eskatalogya Mitleri olarak beşe ayrılmıştır (Hooke, 2002:9).

Hooke'a göre; (2002:10)

Ritüeller, söz konusu eylemlerin yürütülmesinde izlenmesi gereken yolların doğru biçimlerinin neler olduğu hakkındaki uzmanlık bilgisine sahip yetkili kişilerce, belirli zamanlarda, değişmez bir biçimde yerine getirilen bir eylemler silsilesi oluşturdular. Ama bugün biliyoruz ki ritüel, yalnızca eylemlerden oluşmuyor, onlara sözler, şarkılar, efsunlar eşlik ediyordu. Başka bir deyişle, ritüel, Yunanlıların dromenon(dram) adını verdikleri "yapılan" eylemler bölümüyle, muthos (öykü) adıyla adlandırılan "söylenen" sözler bölümünden, yani mitos(mit) bölümünden oluştu. Ritüelde mitos, oynanmakta olunan oyunun öyküsünü anlatmış; belirli bir durumu betimlemiştir.

Ritüel mitler, insanın hayatını kuşatmış olan ve nasıl görünecekleri önceden hesaplanamayan güçlerin denetlenerek topluluğun esenliğini sağlamak amacıyla geliştirildiği söylenmektedir. Ritüellerin sadece eylem olarak değil aynı zamanda yapılan eylemlere sözlerin de eşlik etmesi ve bu durumdan hareketle ritüellerin bu sözlü kısmına ritüel mitleri adı verildiği bilinmektedir (Dönmez, 2001:14). Ritüel

mitlerinden farklı olarak orjin mitleri bir şeyin başlangıcı, kökeni ve doğuşu ile ilgili bilgiler sunmaktadır.

Özkartal (2009:44) orijin mitleri ile ilgili şöyle söylemektedir:

Orijin mitosları (kökene dönüş), yeni bir doğuşu hazırlar, ama bu, ilkinin yani fiziksel doğuşu yinelememektir. Gerçek anlamda mistik nitelikte, tinsel türden yeniden doğuş söz konusudur. Bir başka deyişle, yeni bir yaşam biçimine açılma vardır ve ritüel biçiminde, simgesel olarak yinelenmektedir. Kısacası orijin (köken) mitleri bir âdet, isim, nesne veya canlının kökenini açıklayan mitlerdir.

Genel olarak kült mitleriyle ilgili, bir ilahın ya da ilahi unsurlar taşıyan varlığın gücünü gösteren, karmaşık kutlamaları açıklayan mitler olduğu söylenmektedir (Özkartal, 2009:45).

Prestij mitlerine baktığımızda, bu mitin diğer mitlerden farklı olduğu görülmektedir. İşlevinin halk kahramanının doğuşuna ve yaptıklarına bir gizem havası verdiği bilinmektedir. Ayrıca ünlü kentlerin de adlarında ve çevresinde oluşma eğilimi gösterdiği söylenmektedir (Hooke, 2002:13). “Kısaca açıklamak gerekirse prestij mitleri, genellikle ilâhi unsurlar veya kutsallık atfedilmiş belirli bir halk, kahraman veya şehirle ilgili mitlerdir” (Özkartal, 2009:45).

“Eskatalogya mitosları (dünyanın sonu ve öte dünya yaşamı ile ilgili konuların genel anlamı), Zoroasterciliğin (Zerdüştlük) eskatologyasına bir şeyler borçlu olsa da, bu tür, özellikle Yahudi ve Hıristiyan düşüncesinin karakteristik bir öğesini oluşturur” (Hooke, 2002:14).

Eskatalogya mitlerinin dünyanın sonunun nasıl geleceğiyle ilgili mitler olduğu söylenmektedir. Hook’un kült mitini Hıristiyan ve Yahudi düşüncesinin karakteristik bir öğesi olarak savunduğu ve Eskatalogya mitinin işlevi insanlara başka yollarla dile getirilemeyecek şeylerin sembollerle anlatılması olarak bilinmektedir (Dönmez, 2001:15).

Eskatalogya mitlerinin geleceğin öngörüsü olduğu söylenmektedir. Eskatologya mitlerinin üzerinde durduğu konu yeni yaratılışın bu dünyanın ortadan kalkmadıkça gerçekleşmeyeceği düşüncesi olarak belirtilmektedir. Eskatologya mitleri kısaca yaşamın sonu ve öte dünya yaşamı ile ilgili konuların anlatıldığı mitoloji olarak söylenmektedir (Özkartal, 2009:45).

1.4. Sanat ve Mitoloji

Yunan mitolojisinin önemli öyküleri, ölümlü ve ölümsüz kahramanları, mitolojik yaratıkları hayatımızın birçok alanında karşımıza çıkmaktadır. Özellikle resim sanatında sıklıkla karşımıza çıkan mitolojik öğelere heykel sanatına oranla daha çok rastlanmaktadır. Görsel olarak oldukça dikkat çekici özelliklere sahip olan mitolojik öğeler, her dönem sanatçıların ilgisini çekmiş sonuç olarak dünyada uluslararası öneme sahip sanat eserlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Mitolojinin içerik olarak zengin olması farklı sanat alanları ile sürekli temas halinde olmasını sağlamış özellikle de resim sanatı ile uğraşanlara ilham kaynağı olmuştur. Resimsel anlatımlar ile mitolojinin sıklıkla dile getirilmesi mitolojinin popüleritesini arttırmış ve büyük halk kitlelerince mitolojiye olan ilginin artmasına sebep olmuş, sonuç olarak Yunan ve Roma mitolojisinin tanrı ve tanrıçalarının işlendiği oldukça zarif ve özgün başyapıtlar ortaya çıkmıştır. Mitolojik öğeler oldukça canlı, coşkulu ve etkileyici bir şekilde sanata yansımıştır.

Mitolojinin sanat eserlerine aktarımı ile ilgili Carpenter (2002:7) şöyle söylemektedir:

“Yunan Mitolojisi ile ilgili birçok araştırma, haklı olarak, antik çağ mitoslarının (söylence) başlıca deposu durumundaki yazılı kaynaklara dayanmaktadır. Bazı araştırmalar görsel malzemeye Antik Çağa ait heykel ve boyalı vazoları dâhil ederken, diğerleri antik, Rönesans ve modern sanatın bir karışımını kullanmaktadır”.

Yunan Sanatı mitosları tanımak açısından zengin bir kaynak oluşturmaktadır. Hikâyelerin betimleri zaman içinde gelişip değişeceğinden, örneğin bir mitosun M.Ö. 580 yılındaki betimi, hem içerik hem de biçim açısından, büyük olasılıkla 400 yılındaki betiminden çok farklı olacaktır. Bazen hakkında hiç yazılı kaynak bulunmayan bir hikâye betimlenirken, bazen de bir hikâyedeki detaylar, eldeki yazılı kaynaklardan çok farklı biçimde yansıtılabilmekte veya sadece geç dönemden özetiyle tanıdığımız bir hikâye canlandırılmaktadır. Mitolojinin resim sanatına yansması ile ilgili birçok ressamın çalışması bulunmakta olup bu ressamlar arasında Boticelli ve Gustave Moreau en bilinenleridir.

Resim sanatında İtalyan Ressam Boticelli'nin 15. yy'da yapmış olduğu Venüs'ün Doğuşu ve İlkbahar adlı çalışmaları mitolojinin resme yansımış önemli çalışmalarındandır. Boticelli'nin Bahar resminde (Resim 5) tam ortada Aphrodite yer

almaktadır. Güzelliğin, aşkın ve yenilenmenin bereketin dolayısıyla da bu özelliklerle de eşleştirilen ilkbaharın temsilcisi olduğu bilinmektedir. Aphrodite'nin yanında yer alan çiçek desenli elbise ve çiçek toplarken resmedilmiş olan çiçek tanrıçası Flora'dır. Diğer tarafında el ele tutuşan üç güzeller yer almaktadır. Flora'nın yanındaki figür ise bir peri olan Chloris'tir. Gri tonlarında onun arkasında ki figür de Zephyros 'dur. Aphrodite'nin bahçesine girebilen tek rüzgâr olarak bilinir ve güzel kokuları taşımaktadır. Resmin en üst kısmında görülen figür Aşk tanrısı Eros'tur. Resmin en solunda üç güzellerden sonra gelen figür haberci tanrı olarak bilinen Hermes'tir (Mirza, 2013:56-57) ve mitolojiye resimlerinde yer veren diğer önemli ressam da Fransız Ressam Gustave Moreau'dur. Özellikle Orpheus, Prometheus, Europa ve Boğa, Salome'nin Dansı ressamın çalışmalarına konu olmuştur.

Resim 5. : Sandro Botticelli, İlkbahar, 1482

Moreau'nun 1894 tarihli "Ozan ve Siren" adlı çalışmasında (Resim 6) elinde liriyle görülen Orpheus'tur. Siren'in büyük olarak resimlenmesi olayın dramatikliğini artırmak içindir (Devrim, 2001:147). Gustave Moreau, resimlerinde mitolojik ve dinsel konuları erotik görünümlü figürleriyle işlemiştir. Mücevher ve benzeri parlak renklerini belirgin kılmak amacıyla çarpıcı ışık kullanımını geliştirdiği bilinmektedir. Çalışmalarında birçok teknik uygulamış bazen kazıma, bazen de yoğun katmanlar halinde boyaları uygulamaları yaptığı görülmektedir. Moreau'nun sanatı genellikle yoz olarak nitelendirilmektedir (Şişman, 2011:156).

Resim 6. : Gustave Moreau, Ozan ve Siren, 1894

Kısaca mitoloji ve sanat ilişkisi; ölümsüz kahramanları, tanrı ve tanrıçaları, mitolojik yaratıkları, doğa olaylarını ve ait olduğu kültürün hikayelerini içeren söylenceler olarak bilinmektedir. Mitolojinin öyküleri ve konu içeriğinin zengin olması, resim, heykel, müzik, seramik gibi birçok sanat dalına da ilham kaynağı olması gözönüne alınarak sanatla ilişkilendirilmektedir.

1.5. Yunan Mitolojisi'ne Genel Bir Bakış

Yunan mitolojisi ile ilgili oldukça fazla sayıda çalışma vardır. Yapılan çalışmaların ana merkezini hiç şüphesiz ki arkeolojik kazılarda elde edilen yazılı ve görsel veriler oluşturmaktadır. Elde edilen yazılı ve görsel veriler, Yunan mitolojisinin anlaşılmasında oldukça etkilidir. Yazılı belgeler arasında antik çağ yazarlarının günümüze ulaşan eserleri, görsel veriler arasında da daha çok heykeller, seramikler üzerine betimlenen figürler ve sikkeler üzerinde tasvir edilen figürler bulunmaktadır. Seramikler üzerinde stilize edilmiş insan figürleri, M.Ö.750 civarında görülmeye başlamasına rağmen mitolojik öğeler bu yüzyılın sonlarında görülmeye başlar. Seramikler, üzerinde betimlenen mitolojik tasvirlerin antik dönemde nasıl betimlendikleri hakkında bizlere geniş bilgiler sunmaktadır. Arkeolojik kazılarda bazen tüm bazen de parçalar halinde ele geçen mitolojik figürlü seramikler günümüzde Louvre, Hermitage, İstanbul Arkeoloji Müzesi gibi dünyanın farklı müzelerinde bulunmaktadır (Carpenter, 2002:8-9). Ele geçen Yunan kültürüne ait sanat eserleri üzerinde bazen ölümsüz kahramanlar, bazen tanrılar ve tanrıçalar, bazen de mitolojik yaratıklar tasvir edilmiştir.

1.6. Mitolojik Yaratıklar

Mitolojide tanrı veya tanrıça sayılmayan; ancak farklı özelliklere sahip olan mitolojik yaratıklar insanlara korku salmışlardır. Sahip oldukları güç ve görünüşleri nedeniyle antik dönem kamu ve dini yapılarında mitolojik yaratıklara sıklıkla yer verilmektedir. Aynı zamanda birçok sanat alanına da konu olan mitolojik yaratıklar, daha çok insan hayvan karışımlarından oluşmaktadır. Yunan mitolojisinde yaratıklara çok sayıda yer verilmektedir. Medusa, Kentauros, Skylla, Grifon, Khimaira, Hippokamos, Minotauros, Pan, Pegasos, Satyr, Sfenks, Siren, Triton ve Typhon Yunan mitolojik yaratıklarının en bilinenleridir. Bu mitolojik yaratıklar kimi zaman mimari yapı elemanlarında görsel unsur olarak kabartma şeklinde, kimi zaman da seramik kapları üzerine resmedilerek betimlenmişlerdir. Mitolojik yaratıklar, görünüşleri ve sahip oldukları özellikleri nedeniyle sanatçılar tarafından çalışmalara konu edilmiştir. Yunan mitolojik yaratıkları arasında şüphesiz en korkutucu olanlarından biri Medusa'dır (Resim 7). Medusa'nın Stheno ile Euryale adında ölümsüz iki kız kardeşi vardır. Bu kız kardeşlerden sadece Medusa ölümlüdür

(Grimal, 1997:217). Medusa, kendisine bakarı taşa eviren, yılan saçlı tanrıçadır. Bazen de kanatlı olarak gösterilmiştir. Medusa betimlemeleri kötülükleri önlemek için özellikle mezarlarda fazlaca kullanılmıştır (Er, 2004:227).

Resim 7. : Didim Apollon Tapınağı'ndan Medusa Başı Kabartması

Yunan mitolojik yaratıkları arasında bulunan Sfenks, insan başlı ve genellikle kadın başı şeklinde, aslan gövdeli olarak betimlenmiştir. Sfenks, Eski Mısır'dan Antik Yunan ve Roma'ya geçmiştir (Saltuk, 1997:157). Seramik zerine betimlenen bir eserde Oidipus ve Sfenks (Resim 8) ember içine alınmış ve çember içerisinde menderes (meander) motifi işlenmiştir. Seramik bir kap üzerinde yer alan sfenks kırmızı figür tekniğiyle yapılmıştır. Sfenks ion başlıklı bir sütün üzerinde grlmektedir.

Resim 8. : Oidipus ve Sfenx

Mitolojik yaratıklar arasında bulunan Kentaur'lar yarı at, yarı insan biçimli at adamlar olup orman ve dağların sınırlarının ötesinde insanların dolaşmadığı yerlerde yaşamaktadırlar. Önden bakıldığında baş, göğüsleri, kolları ve bazen de ön bacakları insan, karınlarının arkası ise at biçimlidir. Kentauroslar, Lapithler ile mücadele etmişlerdir. Lapithlerin kralı Peirithos ile Hippodameia'nın düğününde gelini kaçırmaya çalışan Kentaurosları, düğünün şeref konuğu olan Theseus öldürür. Kentauroslar, vahşi yaratıklar olmalarına rağmen avcılığın ve tıbbın bulucularıdır. Kentaurosların eğitimlik yönleri de vardır. Özellikle Akhilleus'un çocukluğu Khiron adındaki kentaurosun yanında geçmiştir. Akhilleus, çocukken av sanatını öğrenmesi için babası Peleus tarafından Kheiron'un yanına bırakılır (Resim 9). Akhilleus, at adam Kheiron'un yanında silahsız olarak hayvanlarla mücadele etmeyi aynı zamanda müzik ve hekimliği de öğrenir. Kheiron, önde insan biçiminde arka tarafı da at biçiminde, bacaklarını ve gövdesini örten bir çarşaf giymiş halde betimlenmektedir (Bonney, 2000:564-565).

Resim 9. : Yunan seramiği üzerine betimlenen Kentauros Kheiron ve çocuk Akhilleus

Homeros'un Odysseia Destanı'nda adı geçen deniz canavarlarının en korkutucu olanı Skylla'dır. Kimden nasıl doğduğu belli değildir. Bazı yazarlar Phorkys ile Hekate'nin, bazıları da Typhon ile Ekhidna'nın kızı olduğu belirtilmektedir. Odysseus, Odysseia'da bu canavarı kendisi anlatır (Homeros, Odysseia 12, 85 vd.) :

Skylla oturur mağarada, ulur acı acı,
Sesi benzer yeni doğmuş bir eniğin sesine,
Ama kendisi öle korkunç bir canavardır ki,
İstemez kimse onu görmek, istemez bir tanrı bile.
On iki ayağı var, biçimsiz ve güdük on ikisi de,
Upuzun boyunları var, tam altı tane,
Her boynun üstünde korkunç bir kafa var,
Her kafada üç sıra diş, üstüste, sımsıkı,
Kapkara ağızlar durmadan ölüm saçar.
Mağaranın kovuğuna bele kadar gömülüdür o,
uzatır başlarını korkunç uçurumdan dışarı
gezdiren bakışlarını kayalarda, olduğu yerden
avlarken yunus balıklarını, köpek balıklarını,

ve indirir gövdeye sürülerle deniz canavarını,

Skylla'nın mücadele sahnesinin betimlendiği bir heykel gurubunda (Resim 10) Skylla havaya kaldırdığı elinde dümen, diğer elinde kurbanın başını tutarken, köpekler de pençeleriyle diğer kurbanlarını parçalıyorlar. Sağında ise saldırdığı geminin pruvası görülmektedir (Temür, 2009:6).

Resim 10. : Skylla Heykel Gurubu

Grifon Yunan mitolojisinde kartal başlı, kartal kanatlı ve aslan vücutlu bir mitolojik yaratık olarak bilinmektedir (Er, 2004:121). Grifon'lar özellikle Korinth seramikleri üzerine tasvir edilmişlerdir (Resim 11). Korinth'in ticaret ve geçiş noktası olması sebebiyle doğu etkileri yoğunlukla görülür (Temür, 2009:65).

Resim 11. : Seramik Üzerine Betimlenen Grifon

Grifon tasvirleri farklı kültürlerde de görülmektedir. Mısır Sanatı'nda Grifon üç farklı isimle bilinmektedir. Yırtmak, parçalamak, yıkmak ve karşı koymak anlamında “tštš”; düşmanlara karşı toprağını koruyan anlamında “šfr” ve düşman takibinde “chh” olarak adlandırılmaktadır (Goldman, 1960:327-328).

Grifon Türk mitolojisinde de yer almaktadır. Bununla ilgili Çoruhlu (2002:136) şöyle söylemektedir: “Türk Sanatı'nda aslan figürleri daha çok Budizmle birlikte görülmekle beraber, Altaylarda Pazırık kurganlarından çıkarılan eserler üzerinde aslan-grifon tasvirlerine rastlanmaktadır.”

Türk mitolojisinde aslan tasviri “savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi kuvvet ve kudret sembolü olarak görülmektedir”. Postu ve yelesi yiğitliğin sembolü olarak söylenmektedir. Farklı mitolojilerde yer alan aslan güç kuvvet ve koruyuculuğun simgesi olarak kullanıldığı bilinmektedir (Özkartal, 2012:66).

1.7. Tanrılar ve Tanrıçalar

Çalışma konumuzun temelini oluşturan Yunan mitleri, tarihçi Homeros tarafından yazıya geçirilen *Odyseia* ve *İlyada* destanları ile bizlere ulaşmıştır. Homeros, İ.Ö. 730'larda Troia savaşını anlatırken tanrı soylarını ve birbirleriyle olan ilişkilerinin vurgulandığı *İlyada*, *Odyseia*'dan önce yazılmıştır (Estin-Laporte, 2008:80).

Hesiodos'un "Teogoni" adlı çalışmasında tanrılar, kutsal ruhlar ve bunların birbirleriyle ilişkileri teogoni ile ilgili vermiş oldukları bilgiler mitoloji çalışmalarının başlangıcını oluşturmuştur (Çobanoğlu, 2011:17). Hesiodos, İ.Ö. VII. yy'da yaşamış, döneminin fakir köylülerinin ağır yaşam koşullarından bahseden *İşler ve Günler* adlı çalışmasını, ayrıca tanrılarının doğuşu ile soyağacı hakkında bilgiler sunan *Theogonia*'yı yazmış, evrenin tarihini de en başından baş tanrı Zeus'un diğer tanrılara egemen olduğu döneme kadar anlattığı bilinmektedir (Estin ve Laporte, 2008:82). İ.Ö. 550'lerde Atina'da tiran Peisistratos destanların yazılarak çoğaltılmasını emreder (Karaosmanoğlu, 2005:5). Böylece şiirlerde artık rapsodlar tarafından okunur. İ.Ö. 657-630 yılları arasında yaşamış olan Lesboslu kadın şair Sappho, şiirlerini daha çok insana yönelik olarak yazan tanrıları özellikle de aşk tanrıçası Aphrodite ve Eros ile düğün törenleri, ölüm hallerinde söylenen ağıt tarzında da şiirler yazmıştır. Aynı zamanda Halikarnassos'ta doğan Herodot, Trakya, Karadeniz kıyıları, Anadolu, Suriye, Babil, Ekbatana, Susa ve Mısır kültürleri hakkında bilgiler vermiştir (Karaosmanoğlu, 2005:6).

Yunan tanrıları arasında en büyük tanrı Zeus'tur. Tanrıların tanrısı, babasıdır (Erhat: 2008:293). Zeus, Kronos ile Rhea'nın altı çocuğundan sonuncusu olup Kronos, nasıl Uranos'u yenip egemenliği eline almışsa, Zeus'da ikinci kuşak tanrıları yener ve üçüncü kuşak Olympos tanrılarının egemenliğini kurar. Kardeşleri ile egemenlik mücadelesine girer ve evreni paylaşır. Kardeşi Poseidon'a denizleri, Hades'e yer altı ülkesini kendisi de göğün ve yerin hakimi olur (Erhat, 2008:296-297). Simgesi yıldırım olan Zeus, göklerdeki her şeyi yönetir, yasalar yapardı (Graves, 2004:57). Elindeki yıldırım ile yakar, yıkar, yok eder ve diğer tanrılardan üstün ve güçlü olduğunu gösterir Zeus, Olympos'ta diğer tanrılar ile birlikte dünyayı yönetmeye başlar (Akşit, 1979:12). Zeus'un bir diğer simgesi kartaldır. Karısı Hera'ya hissettirmeden yaptığı çapkınlıklardan çok sayıda çocuğu

olmuştur. Karısı tanrıça Hera'nın kıskançlıklarına aldırmamış, çapkınlıklarına devam etmiştir (Akşit, 1979:13). Zeus, seramikler üzerinde genellikle eşi Hera ile betimlenmiştir (Resim 12).

Olympos tanrıçaları arasında en çok saygı göreni ve en büyüğü olan Hera, göğün saf ışığını temsil eder güzel, namuslu aynı zamanda eşine bağlılığın ilahi bir sembolüdür. İnek gözlü olarak betimlenen Hera, doğumlara bakar, anaları korur ve onlara yardım eder (Karaosmanoğlu, 2005:33).

Resim 12. : Tahtta Oturan Zeus, Arkasında Hera, Zeus'un Önünde Athena ile Heracles

Denizler tanrısı Poseidon, sahillerin ve kasabaların mutlak hakimidir. Poseidon, kelimesi denizlerin mutlak efendisi anlamına gelmektedir. Poseidon, Zeus'un otoritesini kolay kolay kabullenmez ve onunla boy ölçüşmekten çekinmez ve onun emirlerine baş eğmekten hoşlanmaz (Erhat, 2008:252). Poseidon, Kronos ile Rheia'nın oğlu Zeus'un kardeşidir. Zeus'a kin besler; fakat her seferinde Zeus'un gücü karşısında boyun eğmek zorunda kalır. Poseidon'un simgesi üç dişli yabadır (Akşit, 1979:14-15). Poseidon'un deniz canavarı Triton ve Tepegöz, Kyklop'lardan Polyphemos, Antaios, Areion, Pegasus adında çocukları vardır; ancak hiçbir çocuğu Zeus'un çocukları gibi Olympos'ta oturma hakkını elde edememiştir

(Karaosmanoğlu, 2005:43). Poseidon, Hades ve Zeus evreni paylaşmışlardır. Bu durum Homeros'un İlyada Destanı'nda (Homeros, İlyada, 15, 185-195) şöyle anlatılmaktadır:

Yeri sarsan ünlü tanrı çok öfkeleni, dedi ki;
Yiğitliğine yığittir, bilirim onu,
ama beni küçümsemek ne oluyor, eşitim ben onunla,
Bana zorla baş eğdirecek o mu?
Kronos'tan doğma üç kardeşiz bizler,
Rhea doğurdu Zeus'u, beni, ölümlere hükmeden Hades'i
Dünya üçe bölündü, üçümüzde aldık payımızı,
kura çekildi, köpüklü deniz düştü bana
her zaman orada oturayım diye...
sisli karanlıklar ülkesi düştü Hades'in payına,
Zeus'a bulutlar arasındaki engin gök düştü.
Ama toprakla, koca Olympos'tan herkesin payı var,
bu yüzden yaşamam ben Zeus'un keyfince,
gücü varsa, rahat otursun kendi payında, ülkesinde,
korkutmasın elleriyle, alçak yerine komasın beni.

Tanrı Poseidon, denizlerin hakimidir. Zeus, sinirlendiğinde yıldırımlarını atar, yeri göğü inletir ve yakar, Poseidon ise suları kabartır ve dev dalgaların oluşmasına sebep olur (Karaosmanoğlu, 2005:40). Bazı seramikler üzerinde Poseidon ve Athena'nın birlikte betimlendiği bilinmektedir (Resim 13).

Bugünkü Atina kenti ile aynı adı taşıyan Athena, şehrin koruyucu ve en önemli tanrıçasıdır (Karaosmanoğlu, 2005:76). Zeus, Metis'i yuttuktan sonra babasının başından Athena doğar (Er, 2004:41). Metis akıl, us düşünme gücü anlamına gelmektedir (Erhat, 2008:65). Homeros'un yazdığı İlyada Destanı'nda sevimsiz, hırçın, düzenbaz ve savaş tanrıçası olarak görülür. Başında miğferi, bir elinde kalkanı, diğer elinde mızrağı ile gösterilir. Athena'nın simgesi olan baykuş ve yılan kutsal hayvanı, zeytin ise kutsal ağacıdır (Akşit, 1979:16).

Resim 13. : Poseidon ve Athena

Tanrıça Demeter, yeryüzü tanrıçası ve ikinci tanrılar kuşağından olup en çok ekili toprağın tanrıçası olarak bilinmektedir. Demeter'in özellikle de buğday tanrıçası olduğu bilinmekte ve Yunan dünyasının buğday ekilen her bölgesinde bir efsanesinin var olduğu söylenmektedir (Grimal, 1997:145-146). Aynı zamanda insan ve hayvanlara hayat verir. Roma'daki adının Ceres olduğu bilinmektedir. Sanat eserleri üzerinde genellikle örtülü giysisi ile betimlenir. Elinde asa, başak, mısır ya da meşale (Resim 14) taşır (Er, 2004:80). Homeros destanlarında “güzel saçlı kraliçe”, “güzel örgülü Demeter” olarak anılan toprak ve bereket tanrıçasıdır. Demeter, en çok kızı Persephone ile olan efsanesi ile bilinir. Kızı Persephone, çiçek toplarken yer birdenbire yarılmış ve tanrı Hades dışarı çıkarak Persephone'yi kaçırmış. Demeter, kızını arayıp durmuş; ancak bir türlü kızına ulaşamamış. Güneş tanrısı Helios, Persephone'yi Hades'in kaçırdığını söylemiş bunun üzerine Demeter, Olympos'tan kaçmış ve küsmüştür. Demeter'in küsmesiyle toprak bereketini kaybetmiş, kıtlık tehlikesi başgöstermiştir. Zeus, Hades'ten kızını vermesini istemiş; Hades, bunu kabul etmemiştir. Persephone ise Hades'in kendisine vermiş olduğu elmayı yemiş bu nedenle Hades'e bağlanmıştır. Zeus, Persephone'nin yılın üçte ikisini yani çiçeklerin açma ve meyve zamanını anası Demeter'in yanında, geri kalan üçte birini yani kışı Hades'in yanında geçirmesini kararlaştırmış (Erhat, 2008:85).

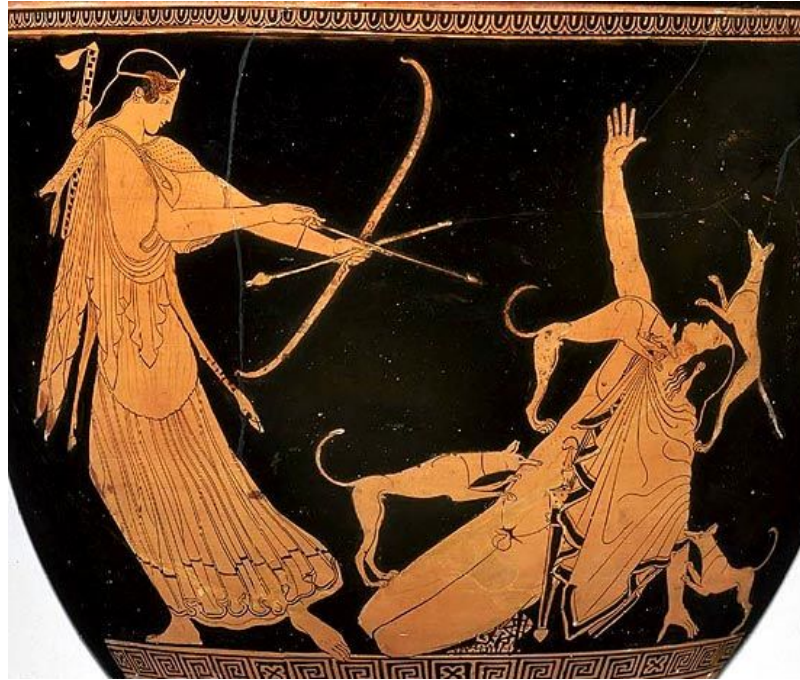
Resim 14. : Seramik Üzerine Betimlenmiş Elinde Buğday Başağı ile Tanrıça Demeter ve Kızı Persephone

Tanrı Apollon, Zeus ile Leto'nun oğlu olup Delos Adası'nda doğar. Müz korolarını yönetir, müzik ve şiir düzenler, kehanetin tanrısıdır Apollon, geleceklerini önceden öğrenmek isteyen, günahlarından arınmak isteyen insanlar, Apollon'un Delphoi Adası'ndaki tapınağını ziyaret ederler (Estin ve Laporte, 2008:104). Bir seramik üzerinde Apollon annesi Leto ve ikiz kardeşi Artemis ile birlikte gösterilmiştir (Resim 15).

Resim 15. : Leto, Artemis ve Apollon

Tanrıca Artemis, toprak ve bereketi simgeler (Erhat, 2008:56). Vahşi doğadaki bütün hayvanların koruyucusu olan Artemis'in en önemli özellikleri güzel saçları, bakire ve namusunu koruyan tanrıca olmasıdır (Karaosmanoğlu, 2005:67). Artemis, Zeus ve Leto'nun kızı Apollon'un ikiz kardeşidir (Er, 2004:38-39). Tanrıca Artemis'e Yunanistan'ın bütün dağlık bölgelerinde ibadet edildiği bilinmektedir. Yunan dünyasındaki en kutsal tapınma merkezi Ephesos'taki (Efes) Artemis Tapınağı'dır. Artemis, kendisi gibi avcı olan Amazon'ların da koruyucusudur (Grimal, 1997:99-100). Artemis'in betimlendiği çok sayıda seramik aynı zamanda heykeltıraşlar tarafından yapılmış çok sayıda heykeli vardır. Seramik üzerinde Artemis ile avcı Aktaion'un betimlendiği bir sahnede Artemis oklarıyla Aktaion'u vurmaktadır (Resim 16). Aktaion, Artemis'ten daha iyi bir avcı olduğunu savunur. Artemis bir gün çıplak bir şekilde dereye yıkanırken Aktaion onu görmüştür. Bunun üzerine Artemis köpeklerini Aktaion'un üzerine salmıştır (Erhat, 2008:28).

Resim 16. : Artemis'in Oklarıyla Aktaion'u Öldürme Sahnesi

Hephaistos, Zeus ile Hera'nın oğludur. Hera Hephaistos'u doğurduktan sonra maden işçiliğini öğrenmesi için onu Naksoslu Kedaion'a emanet etmiştir. Hephaistos'un topal bir tanrı olduğu bilinmekte olup onun bu durumunu anlatan mitoslar vardır. En yaygın olan mitosta bu durum şöyle anlatılmaktadır. Hera,

Herakles konusunda Zeus ile tartışmaya girmiştir. Hephaistos, annesi Hera'nın tarafını tutar. Bunun üzerine de Zeus, onu bir bacağından yakaladığı gibi Olympos'tan aşağıya atmıştır. Bu nedenle Hephaistos'un topal kaldığı söylenmektedir (Grimal, 1997:247). Olymposlu tanrılar içerisinde en çirkin olanı Hephaistos'tur. Madenleri eriterek onlara istediği biçimi vermiştir. Hephaistos ateşin tanrısı olup yanardağlara hükmeder. Demirci ocaklarını bulmuş, madenleri işlemiştir. Olymposlu tanrıların işlerini, silahlarını ve takılarını Hephaistos yapmıştır (Karaosmanoğlu, 2005:87). Seramik üzerindeki betimlemede elinde yıldırımını ile taht üzerinde oturan Zeus, karşısında elinde baltası ile duran Hephaistos bulunmaktadır (Resim 17). Zeus'un, başına aldığı balta darbeleri sonucunda Athena, Zeus'un başından doğmuştur.

Resim 17. : Hephaistos'un Baltası ile Zeus'un Başını Yarması ve Athena'nın Doğuşu

Tanrıça Aphrodite, aşk ve güzellik tanrıçası olup babasının Zeus, annesinin de Dione olduğu bilinmektedir. Adı Yunanca'da "aphros" yani "köpük" demek olan tanrıçanın denizin köpüklü dalgalarından doğduğu anlatılmaktadır (Er, 2004:32). Aphrodite'nin Roma'daki adı Venüs'tür. Aphrodite, öfkesi ve lanetiyle ünlü bir tanrıçadır. Kendisini onurlandırmadıkları için Lemnos (Limni) Adası'nda yaşayan kadınlara kocalarını Trakyalı esir kadınların yanına kaçtıracak kadar tahammül

edilemez bir koku salarak onları cezalandırdı. Lemnoslu kadınlar adadaki bütün erkekleri öldürdükleri ve bir kadınlar topluluğu kurdukları anlatılmaktadır (Grimal, 1997:76-78). Antik dönemden günümüze kadar sanatçılar çalışmalarında yer vermiş, gerek seramik gerekse heykeltıraşlık eserlerine sıklıkla konu olmuştur. Tanrı Zeus, kızı Aphrodite'yi topal tanrı Hephaistos ile evlendirmiştir (Karaosmaoğlu. 2005:92). Güvercin ve serçe çiçeklerden ise gül ve mersin tanrıçaya adanmıştır (Erhat, 2008:43). Tanrıça Aphrodite'nin savaş tanrısı Ares ile birlikte betimlendiği sahnelere bazı antik dönem seramikleri üzerinde rastlanmaktadır (Resim 18).

Resim 18. : Seramik Üzerine Betimlenen Aphrodite ile Savaş Tanrısı Ares

Tanrı Dionysos, Zeus ile Semele'nin oğludur. Dionysos ergenlik çağına geldiğinde üzümü ve ondan nasıl yararlanacağını öğrenmiştir (Grimal, 1997:157). Yunan şarap tanrısı Dionysos Roma'da Bacchus olarak bilinmektedir. Tiyatroda sahneye konan şarkı ve oyunların tanrısıdır. Yunan seramiklerinde çok sık rastlanan figürlerden Dionysos, bazen genç ya da olgun, bazen de sakallı olarak betimlenmektedir (Er, 2004:83-84). Olympos tanrıları içerisinde insanlar ile iç içe yaşayan ve onların işlerine karışan tek tanrıdır. İlkbahar kutlamalarının, maskeli baloların, tiyatro ve bağcılığın, şarabın ve kendinden geçmenin tanrısıdır

(Karaosmanoğlu, 2005:102). Bir seramik üzerinde at üzerinde gösterilen Hephaistos ile önünde duran Dionysos birlikte gösterilmiştir (Resim 19).

Resim 19. : Seramik Üzerine Betimlenen Dionysos ve Hephaistos

Ares, savaş tanrısı olup Zeus ile Hera'nın oğludur. Homeros destanlarında daha çok olumsuz yönleri ile gösterilen Ares, Roma'nın efsanevi kurucusu Romulus'unun babası olarak bilinmektedir (Er, 2004:38). Roma'da karşılığı Mars'tır. Roma bu tanrıya çok değer vermiş, saygı göstermiş; Yunan dininde Ares, hor görülmüş, sevimsiz bir tanrı olarak bilinmiştir. Ares'in asıl mücadelesi Athena iledir. Çünkü Athena, aklın yönettiği savaşı, Ares ise akılsızca körü körüne çarpışmayı simgeler (Erhat, 2008:50). Ares, savaş tanrısı olduğu için zırlı, miğferli, kalkan, mızrak ve kılıç ile betimlenmektedir. Genellikle yaya olarak savaşmakta ve hakkındaki mitosların çoğunluğu kavga ve dövüşler ile ilgilidir (Grimal, 1997:84-85). Seramik üzerinde başında miğferi, elinde kalkanı ve mızrağı ile birlikte oturmuş bir şekilde gösterilmiştir (Resim 20).

Resim 20. : Seramik Üzerine Betimlenen Ares

Hermes, Antik dönem seramiklerinde en çok resmedilen tanrıdır (Resim 21). Hermes, Olympos'un ikinci kuşak ve en son doğan tanrısıdır. Olymposlu bütün tanrılar ile ilgilidir. Bu nedenle bütün mitoslarda yerini almış ya haberci ya da kılavuzluk yapmıştır. Ayağındaki kanatlı ayakkabıları, başındaki görünmezlik şapkası ile kolay bir şekilde her yere ulaşabilen, insanlara ve tanrılara yol gösteren tanrı olarak bilinmektedir (Karaosmanoğlu, 2005:120).

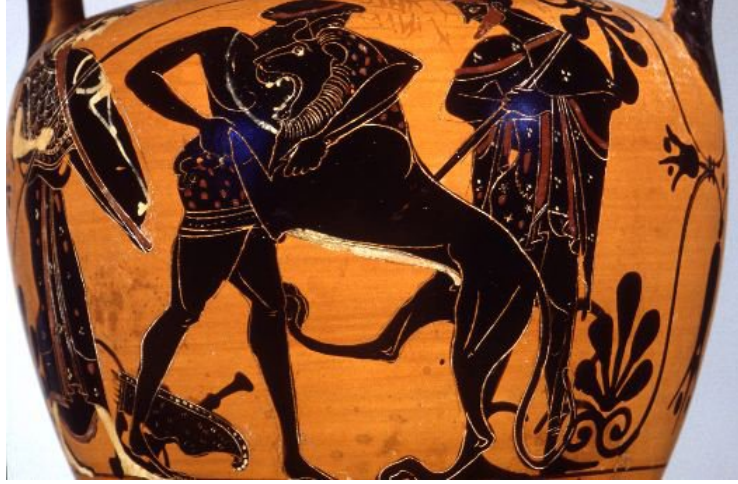

Resim 21. : Seramik Üzerine Betimlenen Hermes

1.8. Ölümsüz Kahramanlar

Ölümsüz kahramanların yaşamları Yunan mitolojisine ilham kaynağı olmuş ve en zengin öykülere konu olmuştur (Estin ve Laporte, 2008:112). Özellikle Akhilleus, Perseus, Theseus, Odysseus ve Herakles Yunan mitolojisinin en önemli kahramanlarıdır. Burada örnek oluşturması açısından sadece Herakles'e yer verilmiştir. Herakles, Yunan mitolojisinin en büyük kahramanlarından biridir (Er, 2004:145). Herakles'in yapmış olduğu işler hep iyiye dönüktür doğanın insanın başına saldığı afetleri yok ederek insanlara büyük iyilikler yapmıştır. Herakles, adının "Hera'nın ünü" anlamında kullanıldığı ileri sürülürse de "heros" yani kahraman kelimesiyle olan ilişkisi akla daha yatkındır (Erhat, 2008:137). Heraklesin soyu anası Alkmene de ölümlü babası Amphitryon da Perseus ile Andromeda soyundandır. Tanrı Zeus, Alkmeneyi aldatarak elde eder ve Alkmene Herakles ve İphikles'e gebe kalır. Böyle olunca Zeus'un karısı Hera, Alkmene'ye korkunç bir kin besler (Erhat, 2008:138). Herakles, kendisine görev olarak verilen işleri tanrısal kahramanlıklarını yerine getirmesi için silahla kuşatılmıştır (Graves, 2004:578). Yalnız kollarının gücü ve silah olarak da topuz kullanarak kimsenin başaramadığı 12 işi başarmıştır. Herakles'in başardığı bu önemli işler:

1-Nemea Aslanının öldürülmesi: Eurystheus'un, Tiryns'e yerleşmek isteyen Herakles'e vermiş olduğu ilk görev Nemea aslanını öldürmektir. Yunanistan'da Nemea bölgesini kasıp kavuran aslan, Herakles'in okları ve topuzuyla ölmeyince Herakles, aslanı elleriyle boğmuş sonrasında da aslan postunu kendine zırh yapmıştır (Graves, 2004:578). Seramik üzerinde Herakles aslan ile mücadele etmektedir (Resim 22).

Resim 22. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Nemea Aslanını Öldürme Sahnesi

2-Lerna Ejderi: Eyrystheus tarafından Herakles'e verilen ikinci iştir. Dokuz kafalı bir yılan olan Hydra adlı ejderi Hera, Argos bölgesindeki bataklığa salmıştır. Herakles, zehir saçan ejderin kafalarını koparmış ölümsüz olan kafasını da kayanın altına gömmüştür (Graves, 2004:584). Kırmızı figür tekniği ile yapılmış olan antik dönem seramiğinin gövdesi üzerinde Herakles ve Lerna ejderi betimlenmektedir (Resim 23).

Resim 23. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Lerna Ejderi'ni Öldürme Sahnesi

3-Keryneia Geyiği: Herakles'e verilen bir diğer iş Keryneia geyiğinin öldürülmesidir. Bu geyik ürünleri talan eden devasa bir hayvandır. Keryneia geyiği, Artemis tarafından Lykos Dağı'nda bulunan beş geyikten biridir. Boynuzları altın

yaldızlı ve boğa kadar çok güçlü bir hayvandır. Oldukça hızlı koşan bir geyik olup Herakles, bütün bir yıl peşinde koştuğu geyiği okla yaralayarak vurmuştur (Grimal, 1997:260-261). Seramik üzerinde geyiği yakalama sahnesi anlatılmaktadır (Resim 24).

Resim 24. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Keryneia Geyiği'ni Yakalama Sahnesi

4-Erymanthos Yaban Domuzu: Herakles'in dördüncü işidir. Arkadia'nın Erymanthos Dağı'nda oldukça korkunç olan yaban domuzunu sağ olarak yakalamak Herakles'in bir diğer göreviydi. Eurystheus, bu domuzun kendisine diri olarak getirilmesini ister. Aylarca hayvanı izleyen Herakles, o sırada at adam Pholos'un konuğu olur. Günün birinde at adamlarla tartışmış ve bazılarını öldürmüştü. Sonrasında yaban domuzunu bir ağ içinde yakalamış. Yaban domuzunu gören Eurystheus korkusundan bir fıçının içine girmiş (Resim 25), (Erhat, 2008:138).

Resim 25. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Erymanthos Yaban Domuzu'nu Yakalama Sahnesi

5-Augias'ın Ahırları: Herakles'in başarması gereken bir diğer işidir. Augias'a babasından büyük bir sürü kaldığı bilinmektedir (Grimal, 1997:261). Elis kralı Augias'ın ahırları dağ gibi üst üste biriken gübreden kullanılamaz hale gelmiştir. Gübresiz kalan toprak ise bereketini kaybetmiştir. Eurystheus Herakles'i küçük düşürmek için bu ahırları temizlemesini emretmiş. Herakles de Alpheios ile Peneios ırmaklarının yataklarını değiştirerek ortalığı temizlemiştir. Bu iş için sürülerinin onda birini vereceğini söyleyen Augias sözünde durmamış Herakles de kralı oğullarıyla birlikte öldürmüştür (Erhat, 2008:138).

6-Stymphalos gölünün kuşları: Herakles'in altıncı işidir. Stymphalos Gölü kıyılarında bulunan ormanda yaşayan kuşlar, zamanında bir kurt istilasından kaçarak buralara sığınmışlardır. Sayıları zamanla artan kuşlar, çevrelerindeki ülkeler için tehlike oluşturuyorlar tarlalardaki ürünlere saldırıyorlar ve bütün meyvelere saldırıyorlardı. Bu nedenle Eurystheus, kuşları öldürmesi için Herakles'e görev vermiştir. Herakles, öncelikle kuşları ormanın içerisinden dışarı çıkartmak zorundaydı. Bu nedenle kendi yaptığı ya da tanrıça Athena'nın hediyesi olan çalparaların sesinden korkan kuşlar, ormanın dışına çıkan kuşları Herakles okları ile öldürür (Grimal, 1997:260). Antik dönem seramiği üzerinde Herakles ve Stymphalos kuşları betimlenmiştir (Resim 26).

Resim 26. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Stymphalos Gölü Kuşları'nı Öldürme Sahnesi

7-Girit Boğası: Eurystheus'un Herakles'e verdiği yedinci iştir. Girit boğası Tehtris nehrinin suladığı bölgelerde ekinlere zarar veriyor, meyve bahçelerini çevreleyen duvarları yerle bir ederek çevresine zarar veriyordu. Herakles, boğayı yakalamayı başarmıştır (Graves, 2004:600), (Resim 27).

Resim 27. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles ile Girit Boğası Mücadele Sahnesi

8-Diomedes'in Atları: Eurystheus'un Herakles'e verdiği sekizinci iştir. Diomedes, Trakya'da bir kraldır. İnsan eti ile beslenen Podargos, Lampon, Ksanthos ve Deinos adında dört atının olduğu bilinmektedir (Grimal, 1997:262). Herakles, Trakya kralı Diomedes'i öldürmüş ve ölüsünü insan eti yiyen Diomedes'in atlarına yedirmiş. Daha sonra uysallaşan hayvanları Mykenai'ye getirmiştir (Erhat, 2008:138). Herakles'in Diomedes'in atları ile birlikte betimlendiği seramik örnekleri bulunmaktadır (Resim 28).

Resim 28. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles ve Diomedes'in Atları Sahnesi

9-Amazonlar Kraliçesi Hippolyte: Herakles'in dokuzuncu işidir. Herakles, Eurystheus'un kızı Admete'nin isteği üzerine Amazonlar kraliçesi Hippolyte'nin kemerini ele geçirmek için Amazonlar krallığına gittiği bilinmektedir. Herakles, Amazonlar ülkesine gittiği ve Hippolyte'nin hiç bir zorluk çıkarmadan kemeri verdiği anlatılmaktadır. Ancak, bir Amazon kılığına giren Hera, Herakles'in adamları ile Amazonlar arasında bir kavga çıkarmıştır. Kavga giderek büyümüş bunun üzerine aldatıldığını düşünen Herakles'in Hippolyte'yi öldürdüğü bilinmektedir (Grimal, 1997:262-263), (Resim 29).

Resim 29. : Herakles'in Amazonlar Kraliçesi Hippolyte'yi Öldürme Sahnesi

10-Geryoneus'un Sürüleri: Herakles'in onuncu işidir. Khrysaor'un oğlu Geryoneus'un Erythia Adası'nda sürülerinin olduğu bilinmektedir (Grimal, 1997:263). Okeanos Irmağı'nın bir adasında Geryoneus, sığır sürülerini otlatmaktadır. Oralara kadar gelen Herakles, Cebelütarik Boğazı'nı geçer ve anı olarak geçit yerine iki sütun diker. Herakles, Okeanos Irmağı'nı güçlkle geçer ve Libya Çölü'nü geçerken Helios'a aşırı sıcaklardan dolayı kızar ve tanrıyı oklarıyla tehdit eder. Güneş, Okeanos Irmağı'nı geçmesi için Herakles'e altın sandal verir. Böylece Geryoneus'u, sürülerin bekçilerini öldürür ve sığırları alıp götürür (Resim 30). Sonrasında Yunanistan'a döner ve sürüleri Eurystheus'a verir (Erhat, 2008:139).

Resim 30. : Herakles ve Geryoneus'un Sürüleri

11-Batı kızlarının Altın Elmaları: Herakles'in on birinci işidir. Evlenirken Hera'nın Zeus'tan düğün hediyesi olarak aldığı büyümlü meyveleri Batı kızlarının bahçesinde nymphalar ve bir ejder korumaktaydı (Resim 31). Batı kızlarının bahçesini bulan Herakles, orada dünyayı omuzlarında taşıyan Atlas'ı bulur ve onu bu yükünden kurtararak elmaları almaya gönderir. Atlas elmaları getirir; ancak dünyanın yükünü tekrar omuzlarına almak istememiştir (Erhat, 2008:139). Bunun üzerine Herakles, başının altına yastık koymak için Atlas'tan yükü kısa bir süreliğine taşımasını istemiştir. Bu durumdan şüphelenmeyen Atlas, bu isteği kabul etmiş elmaları yere bırakarak dünyayı tekrar sırtlamıştır. Herakles, yerdeki elmaları alarak alaycı bir bakış ile Atlas'a veda ederek elmaları Eurystheus'a teslim etmiştir (Graves, 2004: 629).

Resim 31. : Batı Kızlarının Altın Elmaları Sahnesi

12-Kerberos'un ölümler ülkesinden kaçırılması: Herakles'in on ikinci işi olup başardığı en zor iştir. Hermes ve Tanrıça Athena'nın yardımı ile hiçbir ölümlünün geri dönemmediği yer altı ülkesine gider orada bağlı bulunan Theseus'u kurtarır ve Kerberos köpeğini alarak yeryüzüne kaçırır (Erhat, 2008:139), (Resim 32). O sıralarda tanrılara kurban sunmakta olan Eurystheus, kurbanın en iyi yerlerini kendi adamlarını vermiş, köleler için ayrılmış tarafından ise Herakles'e pay vermiştir. Kendisine yapılan saygısızlığı kabullenemeyen Herakles, Eurystheus'un üç oğlunu öldürmüştür (Graves, 2004:640).

Resim 32. : Seramik Üzerine Betimlenen Herakles'in Kerberos Köpeğini Ölüler Ülkesinden Kaçırma Sahnesi

Yunan kahramanı Herakles'in başarıları bu kadar değildir. Kahramanlığın simgesi haline gelen Herakles, hem kahraman hem de tanrı olarak tapınım görmüştür. Yunanların gözünde iyi kalpli, sözünde durmayanları cezalandıran, insanın başına gelen afetleri yenen yürekli bir yiğittir. Herakles'in adı Latince'de Hercules'dür (Erhat, 2008:140).

1. 9. Yunan Mitolojisi Çalışan Ressamlar (Pallaiolo, Boticelli, Moreau)

Modern sanat sürekli olarak Yunan ve Roma mitolojisinden faydalanmıştır. Mitolojinin zengin ve renkli hikâyeleri her dönem sanatçıları etkilemiş ve onlara ilham kaynağı olmuştur. Yunan mitolojisi çalışan oldukça fazla sayıda ressam vardır. 20.yy'da Yunan mitolojisi çalışan sanatçılara örnek olarak Picasso'nun "A Muse", Chirico'nun "Ariadne", David Hamilton, "La Muse" söylenebilir. Fakat çalışma içerisinde Antonio del Pallaiolo, Sandra Boticelli ve Gustave Moreau'nun Yunan mitolojisindeki öykülerini konu alan bazı çalışmalarından örneklerle değinilecektir. 15. yy'da Floransalı ressam Antonio del Pallaiolo'nun Apollon ve Daphne adlı yapıtında (Resim 33) Apollon Daphne'ye sarılırken işlenmiştir. Mitolojiye göre, Thesselia Irmağı Peneus'un kızı olan Daphne bir nymphadır. Daphne'ye gönül veren Apollon peşine düşer ve onu yakalamaya çalışır (Graves, 2004:85). Tam yakalamaya çalışırken Daphne, birden defne ağacına dönüşür. Apollon kolları arasında sıkıldığı gövdenin bir ağaç kütüğü olduğunu görünce defne ağacını kendi

kutsal ağacı saymış başından da defne çelengini eksik etmemiştir. Pallaiolo'nun çalışmasında Apollon kolları arasındaki Daphne ile resmedilmiştir.

Resim 33. : Antonio del Pollaiuolo, Apollon ve Daphne, 1470-1480

Çalışmalarında mitolojik konulara yer veren bir başka sanatçı İtalyan ressam Sandro Botticelli'dir. 15. yy'da çizdiği tabloda, Venüs'ün ergen bir kadın olarak denizden doğarak kıyıya çıkışı betimlenmektedir (Resim 34). Mitolojiye göre, Kronus babası Uranüs'ü hadım eder ve cinsel organını denize atar. Sonuç olarak deniz döllenir ve Venüs denizden doğar. Venüs tabloda bir deniz kabuğu üzerinde denizden yükselip sol taraftaki iki rüzgâr tarafından kıyıya doğru sürüklenmiş halde betimlenmektedir (Erhat, 2008:42). Botticelli Venüs'ü ince uzun ve zarif olarak resmetmektedir. Normalden uzun olan boyu ve boynu dikkat çekmektedir. Dış mekan deniz kenarı görüntüsün içinde ve deniz kabuğu içinde yer alan "Venüs aşk ve güzellik tanrıçası" olarak bilinmektedir (Erhat, 2008:42). Genellikle Eros'la birlikte resimlerde yer aldığı söylenmektedir. Venüs'ün Doğuşu İsimli resimde Venüs ortada iki yanında yine Yunan mitolojisi içinde yer alan karakterler vardır. Venüs'ün etrafında çiçekler uçmaktadır. Resme genel olarak bakıldığında uyum içinde ve yumuşak geçişleri olduğu görülmektedir.

Resim 34. : Sandra Botticelli, Venüs'ün Doğuşu, 1486

Çalışmalarında ağırlıklı olarak İncil ile ilgi ya da mitolojik figürleri çalışmış olan Fransız ressam Gustave Moreau, resimlerinde Antik dönem edebiyatından, dinsel mitoslardan ve mitolojiden sahnelere yer vermiştir.

Resim 35. : Gustave Moreau, Oidipus ve Sfenks, 1864

Moreau, Yunan mitolojisinin en trajik kahramanlarından biri olan Thebai kralı Laios'un oğlu Oidipus'a çalışmalarında yer vermiştir (Resim 35). Oidipus, daha

anasının karnındayken biliciler doğacak çocuğun kaderini bilmişler ve babasını öldürüp öz annesi ile evleneceğini söylemişlerdir. Bunun üzerine doğar doğmaz Thebai şehrinden uzaklaştırılmış ve bir dağ başına bırakılan Oidipus bir çoban tarafından bulunur ve büyütülür. Büyüyen Oidipus, gerçekleri öğrenmek için Delphoi'den Thebai'ye giderken yolda yaşlı bir adam ve arabacısıyla kavga eder. Babası olduğunu bilmediği yaşlı adamı ve arabacısını öldürür. Thebai'ye ulaştığında görkemli kanatları ile şehrin kapısını tutmuş sfenks ile karşılaşır. Sfenks, şehre girmek isteyenlere bilmeceler sormakta, bilemeyenleri ise parçalayarak yemektir. Oidipus, sfenksin sorduğu soruları doğru cevaplar. Bunun üzerine sfenks kayalıklardan atlayarak ölür (İndirkaş, 2005:56-57). Ressam Moreau'nun, sfenksin Oidipus'u göğsünden kavradığı ünlü Oidipus ve Sfenks adlı çalışmayı yaptığı bilinmektedir. Oidipus'un bir kolunu taşa yaslamış biçimde heykelsi bir duruşla resmedildiği söylenebilir. Çıplak ve ideal bir vücutla betimlenmiştir. Gökyüzünü görüntüsü olayın dış mekânda geçtiğini göstermektedir.

Moreau, Trakyalı Ozan Orpheus'a çalışmalarında yer vermiştir (Resim 36). Hikâyeye göre Orpheus, Mainad'ların saldırısına uğrar ve parçalanır. Kadınlar, Orpheus'un başını liriyle birlikte Hebrus Irmağı'na atarlar. Orpheus'un başını ve lirini çıkaran genç bir kız çalışmada yer almaktadır.

Resim 36. : Gustave Moreau, Orpheus'un Başını ve Lirini Çıkaran Genç Kız, 1865

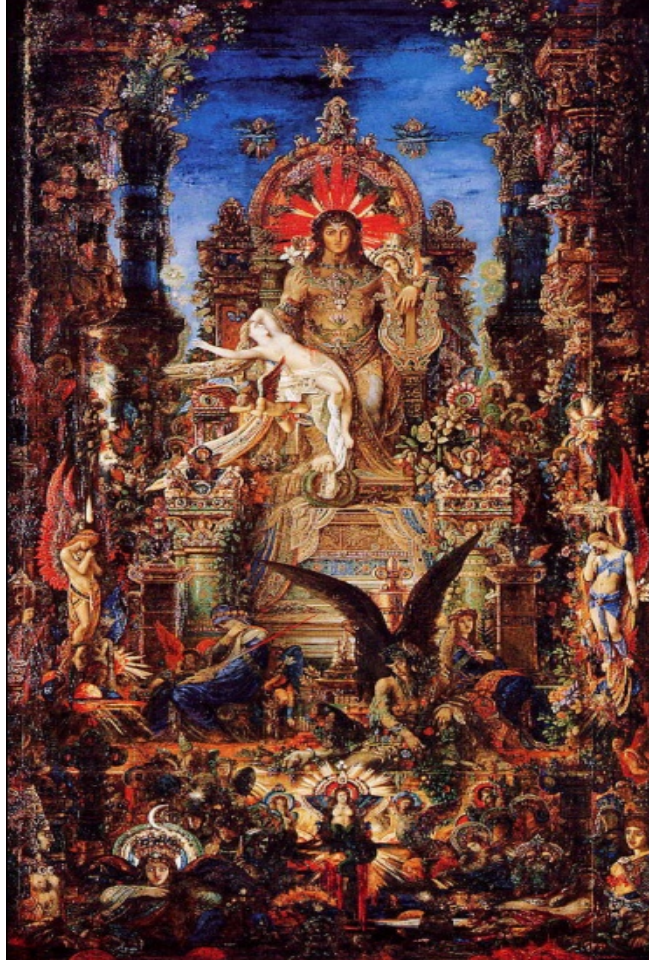
Moreau'nun çalışmalarında yer verdiği bir diğer mitolojik konu insan aklının ve özgürlüğünün simgesi olan Prometheus'tur (İndirkaş, 2005:58-59). Olimpos'tan çaldığı ateşi insanlara vermiş böylece bilim ve uygarlığın yolunu açmıştır. Zeus, bu şekilde davranan Prometheus'u cezalandırır. Onu Kafkaslar'da bir dağın zirvesine zincirler ile bağlatır (Resim 37). Zeus'un kartalı her gün gelip Prometheus'un ciğerini yiyecek, ciğer her gece yeniden oluşacak, kartal bir sonraki gün tekrar yiyecek ve Herakles tarafından kurtarılacağı güne kadar bu ceza sürecektir. Moreau, Prometheus'un ciğerini yiyen kartal yerine akbabayı seçmiş Prometheus'un ayaklarının dibine de ölmüş bir akbaba figürü yerleştirmiştir (Laporte, Estin, 2008:129).

Resim 37. : Gustave Moreau, Prometheus, 1868

Fransız ressam Gustave Moreau, çalışmalarında genellikle İncil ile ilgili ya da mitolojik figürlere odaklanmış olup mitolojiyle ilgili önemli çalışmalarından biri Zeus ve Semele'dir (Resim 38). Zeus'un sevdiği kadınlar arasında en talihsiz Semele olarak söylenmektedir. Semele'ye aşık olan Zeus'un, onun her dediğini yapmaya dair ant içtiği bilinmektedir. Hera bu durumdan dolayı hasmının dadısının biçimine girerek Semele'ye Zeus'un ona görünmesini istemiştir. Zeus bilir ki hiçbir ölümlü onun yıldırımının çakmasının etkisine dayanamaz; fakat verdiği sözden dolayı

çaresiz kalmıştır. Zeus Semele'ye görünür ve Semele Zeus'un gücüne dayanamayıp ölmüştür (Laporte, Estin, 2008:135). Resme bakıldığında küçük figürlerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Birçok mitolojik yaratığın yer aldığı ve ince ayrıntılardan oluşturulduğu söylenebilir. Zeus'un yıldırımıyla çarpılan Semele, Zeus'un dizi üzerine uzanmıştır.

Resim 38. : Gustave Moreau, Zeus ve Semele, 1895

II. BÖLÜM

2. KOLAJ TEKNİĞİNİN KULLANIMI VE MODERN SANATA GİRİŞİ

2.1. Kolajın Tanımı

Kolaj, Türk Dil Kurumu'na ait sözlükte kes-yap olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli dergi, gazete, fotoğraf gibi nesnelerin düz bir zemin üzerine yapıştırılarak ve yapılmak istenen çalışmaya göre boya da kullanılarak oluşturulan bir resim tekniğidir. “Sözcük olarak kullanımının tarihçesi ve sanatın çeşitli yönleri üzerindeki etkileri, günümüzde müzikal, bilimsel, sinematografik ve başka alanlarda da kolajların yapılmasına yol açmıştır” (Başaran, 2006:5). Bu tekniğin ilk kez bilinçli olarak Kübizm sanat akımında kullanıldığı bilinmektedir. Kübizm ve kolajdan söz edildiğinde, Picasso ve Braque akla gelir; onların çalışmalarına bakıldığında farklı malzemelerin resme girebileceği görülmektedir. Her türlü basılı, çizili ya da fotografik malzeme ile bir yüzey üzerine yeni bir kompozisyon oluşturacak şekilde kolaj çalışmaları yapılmaktadır. Kolaj sanatçıları sanatsal bir değer taşımayan malzemeleri bir kompozisyon içinde kullanarak sanat yapıtı haline getirmektedirler.

Kolaj tekniğinin ortaya çıkışı 20. yy olarak söylene de tarihinin çok eskilere dayandığı söylenmektedir. Kolaj, “yapıştırma kağıt” olarak düşünüldüğünde elde belge bulunmasa da, bu tarihi en azından Çin de İ.Ö. 2 yy’da kağıdın icadına kadar gidebileceği düşünülmektedir. Bu konuda ilk belgelerin, İ.S. 12. yy’da Japonya’dan geldiği bilinmektedir. Şiire zemin olması için farklı renkte kesilerek yapıştırılan kağıtlar, kolaj tarihiyle ilgili önemli belgeler olarak görülmektedir. Doğrudan resimle ilgili olduğu düşünülmesi de görsellik, sanatla ilgili olduğu söylenmektedir. Kolaja bir başka örnek Parçalı işler (patch work) örnek verilmektedir. Bu çalışmada da farklı renkte ve dokuda kumaşların farklı biçimlerde kesilerek ve birleştirilerek bir uyum oluşturulmaktadır. Minyatürler, el yazması değerli kitapların içinde yer alan resimler olması minyatürde de kolaj tekniğinin olduğunu göstermektedir. Minyatürlerin temel özelliklerinden söz edildiğinden de ayrıntıya girmeyen, genel hatlarıyla verme, mekân duygusunun göreliliği, öğeler arası uyum görülmekte ve sayılan bu özelliklerin kübistlerin kolaj özelliklerine yakın olduğu görülmektedir. Vitray da yapılış özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kesme ekleme işlemi yapıldığından dolayı kolaj tekniğine yakın bir sanat olarak düşünülmektedir

(<http://tr.scribd.com/doc/23283244/kolaj-tarihine-giri%C5%9F-introduction-to-the-history-of-collage>[13.01.2014]).

Kolaj tekniğinin Mısır Sanatı'nda da görüldüğü resim içindeki etkiyi artırmak için altın, gümüş, yıldız veya değerli taşlar kullanıldığı bilinmektedir (Şişman, 2011:95). Resmi tamamlamak amacıyla değişik malzemeler kullanıldığı ve söz konusu olan eserlerin farklı malzemeler kullanılarak yapılan ilk çalışmalar olduğu düşünülmektedir. Mısır Sanatı'nda mimari, ev eşyası, mobilya gibi süslemelerde, ağaç kakmacılığının ilk örneklerinin görüldüğü söylenmektedir. Mobilya yüzeyleri üzerinde kullanıldığı bilinen renkli deniz kabukları, taşlar ve kemikler, oyulan ağaca yapıştırılarak süslendiği görülmektedir. Bu şekilde parçadan bir bütün oluşturma söz konusu olmuştur. Bir bütün içinde farklı malzemeler kullanıldığı ve estetik bir arayışın olduğu söylenmektedir. Kolaj tekniğine yakın bulunan bir başka örnekte Mezopotamya Sanatı olarak görülmekte ve sırlı tuğlalardan kabartmalarla, Babil, Hitit Sanatı'nda Okçu isimli eserler bu duruma örnek gösterilmektedir (Başaran, 2006:5-6).

Mezopotamya Sanatı'nda kompozisyon içinde yer alan hayvan figürleri, insan figürleri kabartılarak yapılmış ve birçok sırlı tuğlanın bir araya gelerek bir bütün oluşturması kolajla benzerlik taşımaktadır (Üstünipek, 2012:34). Orta Çağ Sanatı'nda yapılan mozaik sanatı da birden fazla küçük parçaların bir araya gelerek bir kompozisyon oluşturduğu düşünüldüğünde kolaj için bir örnek olarak düşünülmektedir. Pişmiş toprak veya renkli taşların bir araya gelerek taban, duvar gibi zeminlerde kullanıldığı bilinmektedir. İslam Sanatı'na bakıldığında ise kolajın özelliğine yakın olarak çini süslemeleri söylenebilir. O dönem içinde renkli sırsız tuğlayla birlikte dikey, yatay ve çapraz yerleştirilerek örülen yapılar görülmektedir. Bu teknik sayesinde farklı geometrik desenler oluşturulmaktadır. Yapının dışında sırlı tuğlalardan oluşan bezemeler kullanıldığı bilinmektedir. Yapının iç kısmında ise kemerlerde tonozlarda kubbelerde kullanıldığı görülmektedir. Çinilerin çeşitli geometrik düzenlemelerle bir bütün oluşturmasına örnek olarak Anadolu Selçuklu ve Erken Osmanlı Dönemi yapıları söylenmektedir (Başaran, 2006:6).

Kolajın özelliklerinden parça bütün ilişkisi düşünüldüğünde birden fazla sanat dalını içerdiği görülmektedir. Kübizme kadar olan mimari içerisinde kullanılan

tuğlalar seramik üzerindeki desenler, mimari yapıların üzerindeki motifler kolaj olarak adlandırılmasa da kolaj ile benzer özellikler taşıdığı söylenmektedir.

3.2. Kolajın Özellikleri

Söz konusu olan bu tekniği kesilebilecek ve yapıştırılabilecek bir zemin ve malzeme ile her türlü çalışmanın yapılabileceği bir teknik olarak görmek mümkündür. Kolaj tekniği için kağıt, kumaş, gazete kağıdı, afiş, cam, teneke ve günlük hayatta kullanılan değişik nesnelere yüzeye yapıştırılmasıyla yapılmakta, günümüzde birçok sanatçı tarafından da uygulanmaktadır. Kolaj çalışması imkanlar ve konular dahilinde; kesip yapıştırılarak ya da pastel boya, sulu boya, guaj boya, yağlı boya teknikleriyle beraber yapılabilmektedir. Kolaj çağdaş resim sanatında yer aldığı gibi diğer çağdaş sanatlarda da adından söz ettirmektedir. Fotoğrafta, edebiyatta, gösteri sanatlarında, müzikte de kolajın birçok izleyicisi, dinleyicisi ve okuyucusu bulunmaktadır. Genel anlamda, farklı parçalarla yeni bir kompozisyon olarak oluşturulan kolaj tekniği, günümüz sanatında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Resim, müzik, tiyatro, edebiyat, sinema, fotoğraf sanatlarında uygulanmakta olan kolaj tekniğinin kolayca yapılabildiği düşünülmektedir. Fakat bu tekniğin sanat tarihinde önemli bir yer edindiği bilinmektedir (Başaran, 2006:25).

3.3. Kübizm ve Kolaj Tekniği

Kolaj tekniğinin genel özelliği olarak, farklı dokuda ve renkte parçaların bir araya gelmesiyle orta çıkan bir bütün olarak söylenilebilir. Bu açıdan baktığımızda Wölfflin'e göre; (1985:148) 16. yy resminden 17. yy resmine geçişte kapalı formdan açık forma geçiş olduğu söylenmektedir. 16. yy'da resimde tuvalin boyutları göz önüne alınarak çalışıldığı görülürken 17. yy'da çerçeve dışına çıkan ve resmin devamlılığı olduğu söylenmektedir. Kullanılan parçaların resim dışında devam etmesi ve resme bakanın zihinde tamamlaması söz konusudur.

Kübizm 1908'den itibaren İspanyol ressam Pablo Picasso(1881-1973) ile Fransız ressam Georges Braque'ın (1882-1963) öncülüğünde gelişen yeni bir sanat akımı, eleştirmen Louis Vauxcelles'in yazdığı bir yazı sonucu "Kübizm" olarak adlandırılmaya başlanmış, 1909'dan itibaren Bağımsızlar Salonu'nda, sonraki yıllarda da Sonbahar Salonu'nda Albert

Gleizes (1881-1953), Jean Metzinger (1883-1956) ve Fernand Leger (1881-1955) gibi sanatçıların bu tarzda resimler sergilemesiyle yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Akımın gerçek isim babası, bir rivayete göre Henri Matisse'tir: 1908'de Sonbahar Salonu'nun jürisinde yer alan ünlü sanatçının sergiye katılan Braque'ın "L'Estaque" resimlerini şematik olarak küçük küplere benzetmiş olduğu, Vauxcelles'in de bu benzetmeden esinlendiği çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır (Antmen, 2013:45).

Yeni bir anlatım biçimi arayışına girilmesinde fotoğraf buluşunun etkisi, ilkel sanat örnekleri söylenilebilir. Bu durum 20. yy başı olarak söylenmektedir. Sanatın sorgulandığı ve aralarında kısa ömürlü olan çok sayıda akımdan söz edilmektedir. Bu akımların bir çerçeve içine almadan birçok sanatçıyı akımlarına dâhil ettikleri söylenmektedir. Sanatçıların bir akıma bağlı kalma zorunluluğu olmadan farklı akımlar içinde de ürün verdikleri bilinmektedir. Ortaya çıkan bu akımların ortak özelliği sanatçıların çalışmalarını oluştururken gerçeği taklit yerine özgün çalışmalar ortaya koymaları düşüncesidir. İzlenimciliğin reddedilmesiyle doğan ve gerçekliğe karşı olan bu tavır yüzyılın büyük tepkisi olarak açıklanmaktadır. Söz konusu sanat hareketlerinin başında İfadecilik, Fovizm, Orfizm, Nabilizm, Gelecekçilik, Gerçeküstüçülük ve Kübizm olarak söylenmektedir (Oskay, 2003:53).

Bu akımlar arasında kübizm akımı biçim diline yeni bir bakış açısı getirebilen tek akım olarak bilinmektedir. Çoğu renkçi olan bu akımlar, yeniliği doğalcı sanat geleneği içinde aramışlar, renk ve konu ile sınırlı olan yenilikleri biçim dilinde önemli bir değişiklik yapamadıkları bilinmektedir. Bilim ve teknik alnındaki gelişimlere karşı kayıtsız kalmayacak olan 20. yüzyıl sanatçıları, yeni biçim dilini, Braque ve Picasso'nun ortaklığı ile tek bakış noktasını yıkan kübizm akımını ortaya çıkarmışlardır (Oskay, 2003: 53).

Resim 39. : Picasso, Avignonlu Kadınlar, 1907

Picasso, “Avignonlu Kadınlar” tablosunda Afrika masklarının biçimsel özelliğinden yararlandığı görülmektedir (Lynton, 2004:54), (Resim 39).

Resme baktığımızda kahverengi, turuncu ve mavi tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Çıplak olarak betimlenmiş altı adet kadın figüründen oluşan bir kompozisyondur. Resimde yer alan kadın figürleri sanki arkaik dönem sanatı heykellerini anımsatmaktadır. Figürlere bakıldığında birkaç bakış açısında görüyor gibi ve sanki resmedilen figürün etrafında dolaşiyor hissi uyandırmaktadır.

Lynton’a göre (2004:52-54) Picasso Paris’in önde gelen sanatçıları arasında yer almak ve Matisse’le boy ölçüşmek istemektedir. Öte yandan Cézanne’ın büyük insan figürlü çalışmalarının tanınmaya başlaması resimde uzun süredir yer alan büyük insan figürü kullanma sorununa yeni çözümler üretmeleri için bir çeşit çağrı olarak söylenmektedir. Avignonlu Kadınlar, resmi de Picasso’nun iki ressamı yanıtı olarak düşünülmektedir. Picasso’nun bu resminde insanlığın belli zamana bağlı olmayan birer simgesi değil, sadece fahişeler olarak bilinmektedir. Bu özellikleri Picasso’nun bu tablo için yaptığı ilk eskizlerdeki denizci kılığındaki bir takım erkek

figürleriyle daha da açık anlaşılmaktadır. Picasso daha önceki bazı yapıtlarında eski İspanyol taş heykelticiliğinin biçimlerini kullanarak üslubuna bir ağırlık kazandırmaktadır. Fakat bu tablosunun ortasındaki kadınların çizgileri, Matisse'nin “Yaşama Sevinci” tablosundaki betimlemenin kaba bir taklidini andırdığı ve kendisinin bir süre için kullandığı heykelsi anlatımdan yoksun olduğu söylenmektedir. Tablonun sağındaki başları neden oraya koyduğu bilinmemektedir. Kendisi oldukça sert, anıtsal boyutta figürlü afiş çıkartmıştır. Soldaki figürü zorlayarak dış çizgilerini sertleştirdiği ve yüzeylerinin öne çıkmasını sağladığı söylenmektedir.

Picasso'nun çalışmalarında mavi renk artık daha seyrek kullanılmakta ve yarı saydam, kırmızının donuk tonlarını içerdiği görülmektedir. Çizgileri keskin ve anlamlı bir üslupla, ayrıntıları özenle birleştirmektedir. Mavi dönemin sonuna özgü biçimde ruh halinin kaynağı artık karakterin kişisel psikoloji olarak söylenmektedir (Yky, 2011:122).

Akım içinde kendinden oldukça söz ettiren Braque ve Picasso'nun tanışması 1907-1909 arasına tekabül ettiği bilinmektedir. Braque'ın, Picasso'nun “Avignonlu Kadınlar” çalışmasından etkilendiği söylenmektedir. Bunun üzerine Braque, sonraki yılda “Büyük Çıplak” adını verdiği resmi yapmıştır (Resim 40). Picasso gibi etnografik nesnelere merak duymakta ve bu nesnelere biçimsel sadeliğinden etkilendiği düşünülmektedir (Antmen, 2013:47).

Resim 40. : George Braque, Büyük Çıplak, 1908

Tanyeli'ye göre (2006:29) Picasso'nun kübizmine yönelik olarak;

Braque ve Picasso'yu Kübizm'in ilk aşamalarında da destekleyen isimlerden biri olan, Alman galerici Kahnweiller 'Kübizme Giden Yol' adlı kitabında bu resmin temel işlevlerinin, üç boyutlu görünümleri, iki boyutlu yüzey üzerine yerleştirmek, onları bu yüzeyin bütünlüğü, birliği içinde kavramak olduğunu vurgular, bunun yanı sıra biçimleri oluştururken kullanılan rengin de betimleme amacıyla değil, bu amaca hizmet için kullanıldığını belirtir. Kahnweiller, bu kullanımların eksiksiz ve en üst düzeyde 'yansıtmak' ve 'kavramak'la gerçekleştiğini ifade eder. Formun "ışık-gölge kullanımıyla öykünülmesi değil, üç boyutlu olanın düz bir yüzey üzerinde çizilerek betimlenmesi, hoş bir 'istif' değil; uzlaşmaz, organik olarak belirtilmiş bir yapı, ayrıca renk sorunu ve daha da önemlisi, bütünün alaşımı, bütünün uzlaşımı" içerdiğini belirtmektedir (Tanyeli, 2006:29).

Resim 41. : Paul Cezanne, Yıkananlar, 1906

Picasso'nun "Avignonlu Kadınlar" resmine bakıldığında, Cezanne'nın geç dönem resimleri arasında yer alan "Yıkananlar" (Resim 41) dizisiyle ilişkisi görülmektedir. Cezanne'ın doğadaki nesnelere geometrik bir öz halinde, koniler, küreler ve silindireler gibi algılayarak resim yüzeyine yansıtmaları Picasso ve Braque'ı derinden etkilediği düşünülmektedir ve Kübizmin temellerinin atılmasında etkili olduğu bilinmektedir (Antmen, 2013:47).

Resim 42. : Picasso, Türk Hamamı, 1968

Picasso'nun bir başka çalışması olan "Türk Hamamı" (Resim 42) resminde gravür tekniğini kullandığı bilinmektedir. Picasso; resimde yer alan dört çıplak kadın figürünü, her ne kadar cinsel uzuvlarını örtecekmiş gibi bir oturuş stili ile çizmiş olsa da, bu bölgeyi ve göğüsleri özellikle belirgin bir şekilde resmetmiştir. Picasso bu resmi yaparken Ingres'in aynı ismi taşıyan çalışmasından öykündüğü söylenmektedir. Picasso, Ingres'in kadın figürlerine bakıldığında ince yapılı iri gözlü ve göbeksiz olarak resmettiği söylenmektedir. Ingres resminde güçlü bir desen ve realist çalıştığı görülürken Picasso'nun resminde yalın ve çizgisel bir anlatım olduğu görülmektedir. Picasso'nun üzerinde durulan "Türk Hamamı" resmine değindikten sonra Kübizm akımının özelliklerinden söz edilebilir (Kodaman ve Özkartal, 2010:132-133).

Kübizm akımındaki sanatçılar sıradan nesnelere kolajda bilinçli olarak tercih ederek sanatı paha biçilmez gören burjuva sanat kuramına meydan okumayı amaçlamaktadırlar. Eğlence amaçlı uygulanması çok eskilere gitmesine rağmen ancak kübistlerin kullanımının etkisiyle bir sanat tekniği olarak kabul gördüğü bilinmektedir (<http://kolaj.nedir.com/#ixzz2oIzyym2z>[23.12.2013]).

Şair Apollinaire, modern bir kent insanının yaşantısını yansıtmada, yapıştırma resim tekniğinin çok uygun olacağı görüşünden yanaydı. Apollinaire, 1918'de ölünceye kadar, bu yeni sanatın ateşli bir savunucusu oldu; ama onun böyle bir heyecan duyması özel bir

durumun belirtisiydi. Bütün sanatlar yeni yöntemler, ‘yeni anlatım’ yolları arıyorlardı. Geniş anlamda kolaj, yani birbirine hiç benzemeyen öğeleri bir araya getirerek bir yapıt ortaya koyma tekniği ve bunun sonucundaki doku kopukluğunu yadırgamama özelliği şu ya da bu biçimde bütün sanatlarda görülür. Apollinaire duyduğu konuşmaları bölük pörçük bir biçimde, ama kendine özgü bir yöntemle şiirlerinde yan yana getiriyordu. Pound ile Eliot da oldukça değişik kaynaklardan seçtikleri alıntılarını, dolaylı yada dolaysız olarak şiirlerinde kullanıyorlardı. Joyce’un Ulysses’i önemli dil değişimlerine yer veren bu türden bir kolaj tekniğinin kullanıldığı büyük bir kompozisyonudur (Lynton, 2004:64).

Kübizm akımı bu anlamda birbiriyle doğrudan ilişkili olmayan parçaları bir arada kullanarak yeni bir anlatım dili oluşturduğu görülmektedir. Bu anlatım dilinde sanatçı doğayla olan bağıyla hareket etmek yerine kendisi yeni biçimler oluşturmayı tercih ettiği söylenmektedir. Yeni biçimler yaşantısından bir parça olarak sanatında görülmektedir. Sanat bu açıdan bakıldığında endüstri çağının yaşam tarzını oluşturduğu söylenmektedir. Bu dönemin sanatını gündelik yaşam içinde bir parçalılık olarak düşünmek mümkün olmaktadır (Bitmez, 2008:22).

Gündelik yaşamın içinden olarak söz edilmesi kullanılan malzemelerin aynı şekilde günlük yaşamdan parçalar olmasından kaynaklanmaktadır. Kübizm akımında önemli bir yere sahip olan Picasso ve Braque kumaş parçaları, eski gazeteler, tel, mukavva gibi sıradan nesnelere çalışmalarında kullanılmalarıyla kolajın başladığı söylenmektedir. Picasso’nun çalışmalarında kullandığı nesnelere sayesinde sanat ve gerçeklik arasındaki bağlantı sorgulanmıştır (Bitmez, 2008:28). Kolajın tek başına bir anlam içermeyen nesnelere bütünde estetik hale getiren özgün bir yapısı olduğu düşünülmektedir.

Kübizmde iki ayrı dönemden söz edilmektedir. Analitik ve Sentetik kübizm diye adlandırılmaktadır. 1908-1912 yılları arasındaki dönem “analitik (çözümsel) kübizm, 1912-1914 yılları arasında dönem sentetik (birleşimsel) kübizm olarak adlandırılmaktadır. 1910’lar da resme gerçek bir plastik eleman olarak harf ve sayıların girmesi, ayrıca yağlıboya içine kum karıştırdığı bilinen kübistlerin, bu malzemelerle resme maddesel nitelik kazandırdıkları düşünülmektedir. Yine kübizmle devreye girmiş olan eş zamanlılık kavramı ile nesnelere farklı açılardan görünümünün aynı anda verilmesi söz konusu olmaktadır. Resim düzleminde iki boyutluluktan üç boyutluluğa geçiş görülmektedir (Antmen, 2013:48).

Öncelikle analitik kübizmden hareket eden akım, 1912'ye gelindiğinde, doğadan tamamen bağımsız, düşünsel elemanların sentezine dayanan bir dönemi başlattığı söylenmektedir. Sentetik kübizmdе geometrik elemanlar kullanılır ve daha çok soyut biçimlerden doğaya gidiş görülmektedir. Rengin önemi artar ve biçimler parçalanmış, iki boyutlu olarak resmedilmektedir. (Oskay, 2003:53). Sentetik kübizmdе nesnelere olan ilgi kesilmemiştir. Kübistler nesne seçimlerinde onların sıradanlıklarının vurgulanmasının önemi söz konusu olmaktadır. Sanata giren sıradanlık kübizme farklı ve yeni bir anlayış kazandırmaktadır. Bu sayede el yapımı nesnelerin de değer kazandığı bilinmektedir.

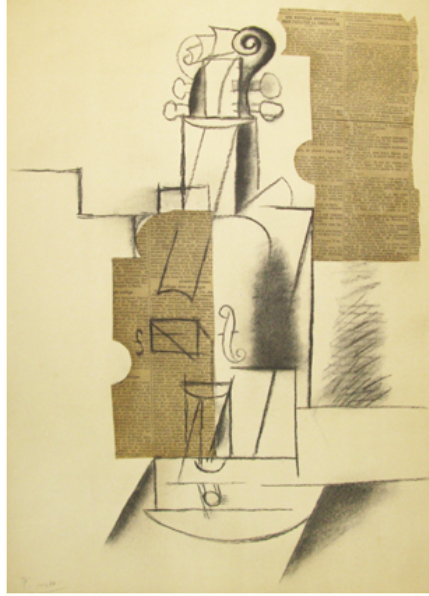
Kolaj tekniği bir araya getirme tekniği ve birden çok malzemenin bir araya getirilerek kompozisyon oluşturulması olarak algılandığında kübizm öncesinde de uygulanmakta olduğu düşünülmektedir. Fakat kolajı sanat tarihinde ilk kez bilinçli olarak kullanan akım kübizm olarak bilinmektedir. Parça ve bütün ilişkisi 16. yy. da tuvalin boyutlarına göre düzenlenirken 17. yy'da resmin dışına çıkarak devamlılığı gösterdiği düşünülmektedir. Resimde parçaların devamını zihinde kendisinin tamamlanması izleyiciden beklendiği söylenmektedir (Başaran, 2006:8).

Kolaj çalışması ilk olarak Picasso'nun 1912 yılında yapmış olduğu "Hasır Sandalyeli Ölü Doğa" (Resim 43) isimli çalışması olarak bilinmektedir (Bitmez, 2008:29).

Resim 43. : Picasso, Hasır Sandalyeli Ölü Doğa, 1912

Picasso'nun "Hasır Sandalyeli Ölü Doğa" resminde ilk defa nesnelere betimlenerek kullanılmamış doğrudan nesnelere çalışmada yer almaktadır. Kullanılan yüzeyi boyayarak yapmak yerine günlük yaşamdan bir nesnenin resme girmesi söz konusu olmaktadır. Picasso ve Braque birçok kolaj çalışması yapmışlar ve sanatçıların çalışmalarının benzerliğinden dolayı ayırt etmekte güçlük çekildiği söylenmektedir (Bitmez, 2008:29).

Resim 44. : Picasso, Gitar, 1913

Picasso "Gitar" (Resim 44) çalışmasında kesilmiş gazete ve boyanmış kağıt parçalarını tekrar başka bir yüzeye yapıştırarak farklı kompozisyonlar oluşturmaktadır.

Picasso'nun genel olarak akım içinde resim anlayışına baktığımızda desenlerinin belirgin, rahat bir şekilde klasik ve arkaik karakter taşıdığı söylenmektedir. Gravürlerinde, litografilerinde ve tuşe ile yaptığı çalışmalarda, insan konusunu kendine esas olarak aldığı görülmektedir. Yüzyılın başından bu yana yaptığı desenler, daha önce doğacı olarak söylenirken sonraları yağlı boya çalışmalarına paralel olarak çeşitli üsluplarda karşımıza çıkmaktadır (Turani, 2007:585).

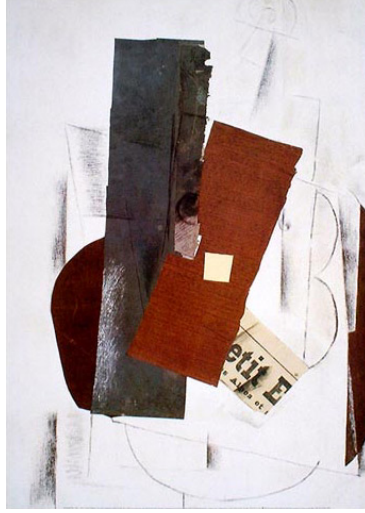

Resim 45. : Picasso, Duvara Asılı Keman, 1913

Picasso'nun bir başka kolaj çalışması olan "Duvara Asılı Keman" (Resim 45) resmi kübist ressamlarla aynı konuları işlediği döneme rastlamaktadır. Bu dönem içinde müzik aletlerini resmetmenin ön plana çıktığı söylenmektedir. Gombrich'e (2007:574-576) göre;

Kübizm kurucularının da bildiği gibi bir nesnenin imgesinin bu şekilde oluşturmanın doğal olarak bir dezavantajı vardır. Bu yöntem sadece az ya da çok tanıdığımız biçimlerle gerçekleştirilebilir. Resme bakanlar yapıtın çeşitli parçalarını birbiriyle ilişkiye sokabilmek için, bir kemanın nasıl görüldüğünü bilmek zorundadırlar. Kübist ressamların çoğunlukla bilinen motifleri gitarlar, şişeler, yemiş tabakları ve arada sırada da bir insan figürü seçmiş olmalarının nedeni bu olarak söylenmektedir. Eleştirmenler bu konuda bir kemanın böyle görünebileceğine inanmalarının hakaret sayılabileceğini söylemektedirler. Picasso ise böyle bir durum söz konusu olmadığını ve onların bir kemanın nasıl göründüklerini bildiklerini ve bu temel bilgiyi öğrenmek için resimlerine bakmaya gelmediklerini söylemektedir. Sanatçılar resmin her dönemde resmin temel çelişmesine, yani bir yüzeyde derinlik duygusunu betimleme çabasına, kendi çözümlerini getirmeye çalışmışlardır. Kübizm bu çelişkiyi gizlemeye çalışmamış, tam tersine yeni etkiler elde etmek için kullanmıştır. Fakat Fovlar, gölgelendirme yöntemini rengin hazzını ön plana çıkarmak için feda ederken Kübistler tam tersi yol izlemişlerdir. Onlar renk hazzını reddederek geleneksel hacimleme yöntemini kullanmışlardır. Picasso, Kübizmin görünen dünyayı betimlemeye

yarayan tüm öteki yöntemlerin yerini alacağını savunmamıştır. Tam tersine her zaman için her zaman için başka bir yöntem denemeye hazır olmuş, arada sırada en alışılmadık deneylerden geleneksel sanat biçimlerine dönmüştür.

Resim 46. : Braque, Le petit Eclairieur, 1913

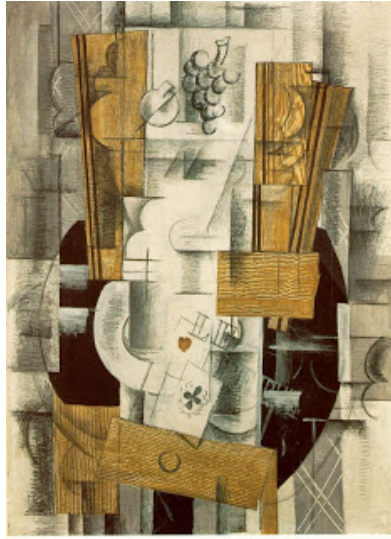
Braque'nin "Le Petit Eclairieur" isimli çalışmasında (Resim 46) yalancı mermer, ahşap duvar kâğıdı ve gazeteler kullanılarak derinlik hissi verilmek istenmektedir (Bitmez, 2008:30). Kullanılan malzemelerin sayıları giderek artmakta ve malzemeler sayesinde resimde üç boyutluluk görülmektedir.

Resim 47. : Picasso, Klarnet ve Keman, 1913

Picasso'nun düz bir yüzey üzerine hacim yaratma merakının olduğu ve düz yüzeylerin renklendirilmesini geride bırakıp biçim üreten harçla kaplamaya yönelik çalışmasının 1909 yılında gerçekleştiği söylenmektedir (Yky, 2011:186).

Picasso, "Klarnet ve Keman" adlı çalışmanın (Resim 47) iki müzik aletinden esinlenerek oluşturulduğu, ahşap rengini andıran kahve tonları ve beyazın hakim olarak kullanıldığı görülmektedir.

Resim 48. : Braque, Oyun Kâğıtları ile Natürmort, 1913

Braque, "Oyun Kağıtları ve Natürmort" adlı çalışmasında (Resim 48) gazete parçaları kullandığı renk olarak da grinin tonlarını tercih ettiği görülmektedir. İskambil kartları ve çizgisel olarak birbirini tamamlayan şekillerden bir kompozisyon oluşturmuştur. Resimde kara kalem ve yağlı boyanın kullanıldığı görülmektedir. Ahşap görüntüsünü vermek için kahverengiye boyanan kısımlarda doku etkileri hissedilmektedir.

Resim 49. : Juan Gris, Le Journal, 1916

Gris'in Le Journal adlı çalışmasında (Resim 49) gazete kâğıdı ve farklı kâğıt parçalarından yararlandığı görülmektedir. Çalışmanın orta kısmında yer alan şişenin ağız kısmı kütleli biçimde siyah ve beyaz renkten oluşan bir zeminden oluşmaktadır. Şişenin alt gövdesini oluşturan kısım ise beyaz renkte çizgisel olarak tamamlanmıştır. Kullanılan kâğıt parçaları ve renklerin üst üste getirilerek tamamlanması katmanlı bir görüntü oluşturmuştur.

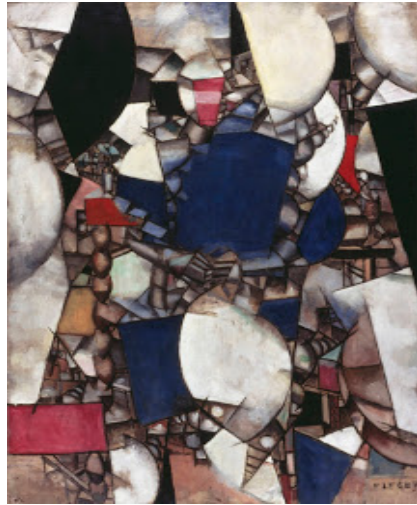
Leger, Gris ve Delaunay'ın salon kübistleri olarak adlandırılan grupta yer aldıkları bilinmektedir. Kübizm üzerine farklı çeşitlemeler yaptıkları görülmektedir. Grupta yer alan çoğu sanatçı sadece kübizme bağlı kalmayıp diğer akımlarla da ilişki içinde olduğu söylenmektedir

(<http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html>[26.12.2006]).

Resim 50. : Robert Delaunay, Eiffel Kulesi, 1911

Kübizm akımında adı geçen sanatçılardan Delaunay, Orfik Kübizm isimli yaklaşımıyla gündeme gelmiştir. Bu yaklaşım sanatçının rengin soyut değerleriyle ilgili araştırmalarının bir sonucu olarak geliştiği söylenmektedir. Renk ve hareket arasındaki ilişkiyi inceleyen Delaunay'nin resimlerinde canlı renklerle şekillendirilmiş biçimler kübik değil, kıvrımlı ve yuvarlak olarak görülmektedir (Resim 50). Apollinaire, Delaunay'nin yaklaşımına müziği andıran soyut değerlerinden dolayı müziğiyle en vahşi hayvanları bile sakinleştiren mitolojik kahraman Orpheus'tan yola çıkarak "Orfizim" adını verdiği söylenmektedir (Antmen, 2008:50).

Resim 51. : Fernad Leger, Mavili Kadın, 1912

Döneminin önde gelen kübistleri arasında Leger'den söz edersek; 1909 yılından itibaren kübist bir tarz benimsediği, ancak resimlerinde figür ve nesnelere Picasso ve Braque gibi keskin biçimde parçalamak yerine, kendine özgü tüp görünümlü bir biçimsel figür dili geliştirdiği bilinmektedir (Resim 51). Picasso ve Braque'tan farklı olarak "fütürist" görünümlü mekanik imgeler ürettiği hatta figürlerinin metalik robotlara benzetildiği söylenmektedir (Antmen, 2013:50).

Resim 52. : Pablo Picasso, Keman, 1915

Picasso'nun "Keman" adlı çalışması (Resim 52) sentetik kübizme bir örnek olmaktadır. İki boyutlu bir düzlemden çıkarak günlük hayatta kullanılan nesnelere bir araya getirilerek üç boyutlu çalışmalar elde edilmektedir. Kolaj tekniğinin yalnızca Kübizm akımıyla sınırlı kalmadığı Dadaistler tarafından da kullanıldığı bilinmektedir.

3.4.Dadaizm ve Kolaj Tekniği

Akıma ismini veren Dada kelimesinin çıkış noktasına bakıldığında, Dada kelimesi için sözlükten faydalandığı ve Fransızca'da çocuk dilinde tahta at olarak söylendiği bilinmektedir (Lynton, 2004:124).

Dadaizm I. Dünya Savaşı'nın olduğu yıllarda başlayan sanatsal ve kültürel bir akım olarak bilinmektedir. Savaşın getirdiği sıkıntılardan etkilenen bir grup sanatçının tepkisi, daha sonra harekete dönüşmüştür (Başaran, 2006:12).

1917'ye kadar çeşitli savaş karşıtı gösteriler, toplantılar, tiyatrolar ve şiir dinletileri yaptıkları, fakat o ana kadar yapılan her türlü sanat ve düşün öncü sanatı ekspresyonizm savaş çarkının bir parçası olmakla suçlandığı söylenmektedir. 1917'de Dada'nın uluslar arası bir üne kavuştuğu bilinmektedir (Lynton, 2004:124).

Dadaizm hareketinin özelliklerine bakıldığında geleneksel olan her şeye bir karşı çıkış olarak görülmektedir. Savaş döneminde yansız olan İsviçre'nin Zürih kentine çeşitli ülkelerden gelmiş olan sol eğilimli aydın gençlerden oluşan bir grup, aralarında hiç bir mantıksal ilişki bulunmayan, yalnız ses uyumuna dayanan şiirler ve çeşitli gündelik eşyaların birleştirilmesiyle oluşan bu kompozisyonlar sanat yapıtı olarak değerlendirilmiştir

(http://hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/9.pdf[29.12.2013]).

Bu akımda öncü olarak söylenen isim kurucusu olarak da bilinmekte olan Tristan Tzara ve akımda öne çıkmış sanatçılar; Francis Picabia, Marcel Duchamp, Max Ernst, Jean Arp olarak gösterilmektedir.

Resim 53. : Marcel Duchamp, Çeşme, 1917

Dadaizm birçok sanat alanında etkili olsa da kullandıkları ilgi çekici yöntemlerden biri hazır nesnelere kullanarak sanat eseri haline getirmeleridir.

Duchamp'ın çalışmalarına bakıldığında "Çeşme" isimli çalışması (Resim 53) bu anlamda oldukça ünlüdür. Seçtiği nesnelere seri üretimi olan sıradan günlük nesnelere olması şaşırtıcı bulunmaktadır (Lynton, 2004:132). Duchamp'a göre kullanılan nesnenin tek yeniliği konumunun değişikliği ve bu sayede kazandığı

anlam değişikliğidir. Duchamp'ın "Çeşme" isimli çalışması "R.Mutt" imzasıyla sıradan soğuk bir parçaya anlam kazandırmaktadır. Sanat izleyicisinin sanat anlamında doyum beklentisinin karşılanmadığı da düşünölmektedir. Sanatçının katkısı artık en az seviyeye indirilmiş olarak görölmektedir. Bu durumda sanat izleyicisinin kültür değerlerinin yok olması durumuyla karşı karşıya kalması söz konusudur.

Kolaj ve asamblaj gibi teknikerlere ağırlık veren, ifadede rastlantısallığı son derece önemseyen, Batılı olmayan kültürlerin "primitif" ifadelerine ilgi duyan Dadacıların en büyük özelliği, sanat ile yaşam arasındaki sınırları yok etme arzusu ve bununla bağlantılı olarak gelişen sanat karşıtı tavidir. Dada'yı diğer akımlardan ayıran da esas olarak bu özelliğidir. Kolajı Kübizmle, doğaçlama performansları Fütürizmle, ket vurulmamış doğrudan ifadeye yönelik ilgiyi Dışavurumculukla ilişkilendirmek mümkündür ama bu akımların içinde Dada'nın radikal sanat karşıtlığı yoktur. "Ben" diyen Dışavurumculuğa karşı "Biz" diyen, çünkü kolektif bir bilinç oluşturmak isteyen Dadacıların bu "biz"inde ortak bir üslup değil, ortak bir ruh hali vardır (Antmen, 2013:124).

Dadaizm akımında kullanılan kolaj tekniğinden, Kübistlerin kullandıkları fotomontaj tekniğini geliştirdikleri düşünölmektedir. G.Grosz, W.Herzfeld, M.Ernst, K.Schwitters gibi sanatçıların sıkça kullandıkları "sanat öldü" söyleminin bir ölçüde gerçekleştiği görölmektedir (Daldaban, 2006:20).

Resim 54. : John Heartfield, On Yıl Sonra Baba ve Oğulları, 1924

George Grosz, John Heartfield (Resim 54) ve yazar Wieland Herzfelde isimli üç sanatçı Berlin Dada grubunun sol kanadını oluşturmaktadır. Birlikte ve ayrı

ayrı etkinliklerde hem kültürel protestoda bulunmakta, hem de siyasi değişimi amaçlamaktadırlar. Üçü de savaşa katılan, savaşı sevmeyen kişilerdir ve asıl savaşın kendi ülkelerinde verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Grosz'un Herzfelde'lerle arkadaşlığının 1915'te başladığı bilinmektedir. John Heartfield'le tanışır tanışmaz kolaj alanında iş birliği yapmaya başladıkları söylenmektedir (Lynton, 2004:137).

Resim 55. : George Grosz, Dada-merika, 1920

Grosz-Heartfield'ın kolaj çalışmalarında fotoğraf görüntülerinin de kullanıldığı belirtilmektedir (Resim 55). UFA film Őirketinde alışan ve Piscator'a oldukça karmaşık sahne çalışmalarında yardım eden Heartfield, savaştan sonra propaganda amacıyla kullanıldığı fotoğraflarla o dönemde n yaptığı söylenmektedir. Rus film yönetmenleri gibi kamerayla elde ettikleri görüntüleri didaktik sanatında malzeme olarak kullanıldığı bilinmektedir. Yan yana ya da st üste getirilen görüntüler içeriklerinin gerçekliği yüzünden herhangi bir iletiyi büyük bir arpıcılıkla aktarabilmektedir (Lynton, 2004:138).

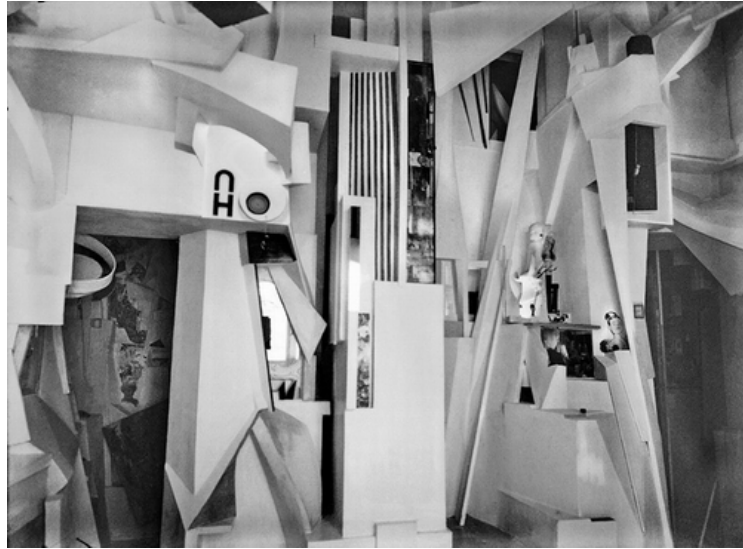
Resim 56. : Jeans Arp, Oval Taşta Donmuş İnsan, 1935

Lynton'a göre (2004:142) Schwitters'in dünyaya gösterdiği tepki, onu Arp'ten ayıran bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Arp'ın artan bir ilgiyle üç boyutlu heykeller üzerinde (Resim 56) çalışması -başka bir deyişle, başarısızlığa karşı sürekli olarak biçime, yapıma dayanan bir teknikten yararlanması- onun kültürle tedirgin bir ilişki kurması yerine, doğayla rahat bir bağ kurmasını sağlamaktadır. "Sanat insanda büyüyen meyvedir", diyerek soyut sanatın ve Dada'nın ortaya attığı sorunlara kestirme bir çözüm getirdiği söylenmektedir. Sanatı da belirli betimlemeler ve hızlı iletiler kaygısı taşımadan (memeler, bulutlar, bedenler, genellikle büyüyen biçimleri ele alarak) doğanın olumlu yanlarını yansıtan bir doluluk ve rahatlık kazandığı görülmektedir.

Resim 57. : Kurt Schwitters, Merz 94 Grunflec, 1920

Schwitters, “Merz 94 Grunflec” adlı çalışmasında (Resim 57) çeşitli atık malzemelerden yararlandığı görülmektedir. Biletler, gazete, dergi parçaları vb. atık kağıt parçalarından bir kompozisyon oluşturduğu söylenebilir. Kullanılan atık kağıtların sararmış eski görüntüsü olduğu ve genel olarak çalışmaya sararmış kağıtların hakim olduğu söylenilebilir. Kullanılan malzemelerin üzerindeki küçük büyük farklı karakterdeki yazılar ön arka ilişkisini desteklediğini söyleyebiliriz.

Resim 58. : Kurt Schwitters, Merz Konstrüksiyonu, 1923

Schwitters'in önce Hanover'deki evinin üçüncü katındaki odalarda, daha sonra Norveç ve İngiltere'de daha sınırlı ölçüde "Merz" örnekleri oluşturduğu bilinmektedir. Bu örneklerde döküntülerden ve her türlü malzemelerden yararlanmıştır. Örneğin alçı, tahta parçaları ya da her türlü konulu konusuz malzemeden yararlandığı söylenmektedir. Schwitters bütün bu rastgele parçaları birbirine ekleyip yapıştırarak "Merz" yapıtlarını kurmaktadır (Resim 58). Hanover'deki "Merz" yapıtının erotik yoksulluğun katedrali olarak adlandırılması Schwitters'in bunun geçici bir heves sonucu yapmadığını göstermektedir. Schwitters bütün bu kırık dökük parçaları, hayatın saldırılarına karşı bir dayanak olarak bir araya getirdiği söylenmektedir. Kendi duyduğu özlem ve savunma gereği böyle bir yol seçtiği düşünülmektedir (Lynton, 2004:145).

Resim 59. : Max Ernst, Santa Conversazione, 1921

Dadaist akım içinde yer alan bir başka sanatçı Ernst'in çalışmaları (Resim 59) sevdiği yöntemlerden biri olan kolajı, basılı reklam kataloglarından seçtiği görüntüleri bir araya getirme tekniğine dayandığı söylenmektedir. Birbiriyle aynı türden olmayan görüntülerin bir araya getirilişi şaşırtıcı sonuçlar vermekle kalmadığı, aynı zamanda gerçekleştirdiği anlık çarpıtmalarla, baş döndürücü bir duygu ve yoğun kimlik ortaya koyduğu düşünülmektedir. Ernst bu kolajlarla ilgili şunu söylemiştir: "bunlar birbiriyle uzlaşmayacak iki gerçekliğin bu amaç için uygun

olmayan bir yüzeyde bilinçli bir zorlamayla bir araya getirilişidir, bunun yarattığı etkide bu iki gerçekliğin bir araya gelmesiyle aradaki boşlukta parlayan şiir kıvılcımıdır. Ernst'in yapıtlarını öbür Dadacıların ve Sürrealist kolajcılarının yapıtlarından ayıran özelliği bu tavrı olarak söylenmektedir (Lynton, 2004:145).

Dadaizm'i genel olarak toplarsak 20. Yüzyılın en etkili akımlarından biri olduğu söylenilebilir. 1960'lı yıllardan sonra gelişen birçok kavramsal eğilimin öncüsü olarak düşünülmektedir. Yeni bir toplumsal yapı öneren ve yaşam ile sanat arasındaki sınırları yok ettiği, disiplinler arası bir etkinliği amaçlayan Dada için günümüz sanatında görülen birçok yaklaşımı, 20. yy'ın başında deneylenmiş bir akım olarak söylenmektedir (Antmen, 2013:126).

3.5. Pop Sanatı ve Kolaj Tekniği

1960 sonrası sanat olarak baktığımızda ilk olarak Pop Sanatından söz edilmektedir. Pop artın 1950'lerde özellikle ABD ve İngiltere'de soyut dışavurumculuğa tepki olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. 1960'lı yıllarda bir grup genç sanatçı tarafından akım haline geldiği söylenmektedir.

Benchley'e göre; (1966:21) "Pop bir yeni akım, bir yeni moda, bir yeni tarz olarak söylenmektedir. Bir iş adamının oturma odasına astığı Roy Lichtenstein'in beş bin dolarlık su altında öpüşme resmi popdur. Bir kolej yatakhaneğinde asılan Sihirbaz Mandrake'nin 1 dolarlık resmi de popdur. Televizyon reklamları, sokaklarda, meydanlarda asılı arkasız elbise, sütyensiz sütyen gibi reklam resimleri de popdur. Gazetelerde ve televizyonda gördüğümüz komik resim serileri (comic strips) de pop olduğu gibi, gece kulüplerinde işitilen müzik de popdur".

Günlük hayatımızda yer alan birçok şey pop olarak nitelendirilmektedir. Pop sanatıyla ilgili farklı tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Guggenheim Müzesi'nin müdürü ve pop'un isim babası, 39 yaşındaki Lawrence Alloway'ın tanımı şu şekildedir. "Pop insanın kendi meydana getirdiği çevresinden ve halk kültüründen severek bahsetmesi demektir. Ben, sanattan burun büyüklüğünü kaldırmak istedim. Hatta bir reklamın bile, insanı eğlendirdiği, sırf var ve gerçek olduğu için sanat sayılabileceğini göstermek gerekir." Buna İngiliz yazarı Jonathan Miller bir şey daha, ilâve edecek, "yeni olmanın en büyük yolu eskiye dönmektir" diye açıklamıştır (Benchley, 1966:21).

Yeni Dadacılık tarihlerinin de yakın olmasıyla Pop sanatla benzer bir düşüncede olduğu görülmektedir. Yeni- Dada'nın Pop Sanat akımı içinde, gerçek dadacılığın 1960'lardan sonra, değişik toplumsal koşullarda, popüler kültür ve estetik kaygılarla yeniden ortaya çıkışı olarak söylenmektedir. İnsanın modern yaşamın etkisiyle doğayla olan bağının azaldığı ve toplumsal yapıya olan uyumunun da aynı şekilde olduğu söylenmektedir (Türkmenoğlu, 2007:96).

Pop Sanatının ortaya çıkışında etkili olan nedenlerden biri Amerikan seri üretimindeki artış olarak söylenmektedir. Artan bu seri üretim sayesinde toplumsal yaşantıdaki ilişkilerinde farklılaştığı düşünülmektedir. Ortaya çıkışının Amerika mı yoksa İngiltere mi olduğu üzerinde oldukça tartışıldığı bilinmektedir. Pop sanatı için daha belirleyici olan bir diğer neden ise kitle iletişim ve tüm haberleşme teknolojisindeki kayda değer artış olarak söylenmektedir (Türkmenoğlu, 2007:96).

1950 sonrası sanat anlayışının gelişiminde Robert Rauschenberg'in önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Soyut dışavurumculuk popart, minimalizm, neo-dada, enstalasyon (yerleştirme) sanatı, asamblaj, kavramsal sanat, performans sanatı gibi pek çok sanat akımına ve anlayışına dahil edilirken, Beat hareketinin parçası olarak da kabul edilmektedir. Bu durum sanatçının resim, heykel, fotoğraf, baskı resim, asamblaj, enstalasyon, happening (oluşumlar), performans gibi pek çok sanat disiplinde eserler üretmesinden, yeni teknikler ve yöntemler geliştirmesinden kaynaklanmakta olduğu düşünülmektedir (Yılmaz, 2012:114).

Rauschenberg, gündelik nesnelere, sanatsal nesnelere benzerliklerini ve farklılıklarını sorgulayarak; sanatın, sanat yapıtının, sanatçının limitlerini zorladığı, sınırlarını genişlettiği eserler verdiği bilinmektedir. Sanatçının öykündükleri arasında Dada sanatçısı Kurt Schwitters, ressam ve renk kuramcısı Josef Albers (1888-1976) ve kavramsal sanatın öncülerinden Marcel Duchamp (1887-1968) ve Joseph Beuys (1921-1986) olarak söylenmektedir (Yılmaz, 2012:119).

Charles Biederman, Jean Arp zemin üzerine bir takım denemeler oluşturmuştur. Avrupa'da Alberto Burri'nin, Kendir kumaşla yaptığı çalışma, Antonio Tapies'in tuval üzerine karışık malzeme çalışmaları, Anthony Caro'nun alüminyum heykelleri, Robert Rauschenberg'in kombine resim çalışmaları kolaj tekniği örnekleri olarak göze çarpmaktadır. Robert Rauschenberg'in kombine resim çalışmaları, Richard Hamilton'un kolaj çalışmaları aslında bir şeyleri sorgulamak,

inceleme yapmak gibi bilimsel araştırmalar olarak da kabul edilmektedir (Başaran, 2006:15).

Rauschenberg, 1955 yılında “şunun bunun ve gürültülü patırtılı güçlü denemeleri” diye isim verdiği ve aralarında gazete ve dergilerden aldığı fotoğrafları da kullandığı bir araya getirerek resimler dizisi yaptığı bilinmektedir.

Resim 60. : Robert Rauschenberg, Factum 1 ve Factum 2, 1957

1958 de Factum 1 ve Factum 2 adlı çalışmalarında (Resim 60) ödünç alınmış imgeleri ve Soyut Ekspresyonizme özđü fırça vuruşlarını birleştirerek kullandığı görölmektedir (Başaran, 2006:16). Rosenberg'in çalışmasında sararmış eski kâğıtlardan oluşan bir kompozisyon görölmektedir. Dergilerden kesilmiş fotoğraf görüntüleri, atık kâğıtlar ve bazı kısımlarda ise boya ile müdahale edildiği söylenebilir.

Resim 61. : Richard Hamilton, Günümüzün evlerini bu denli farklı, çekici yapan nedir, 1956

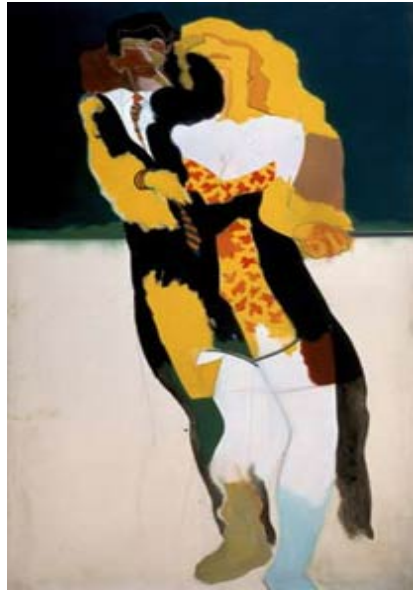
Hamilton 1956'da "İşte, Yarım" isimli sergisinde afiş olarak kullandığı, günümüzde pek iyi tanınan "günümüzün evlerini bu denli farklı, çekici yapan nedir" isimli kolajını (Resim 61) yaptığı bilinmektedir. Yapılan çalışmada farklı kaynaklardan bir araya getirilmiş parçalardan oluşmaktadır. Batı dünyasının yaşamını yansıttığı düşünülmektedir. Sanatçı yaptığı başka resimlerle çalışmalarını devam ettirmiştir. Çalışmalarında kendine özgü ve özenli bir şekilde kolaj tekniği kullanarak ilerlemiştir (Başaran, 2006:16). Hamilton'un bu çalışmasında pop sanatının başlıca yapıtı olarak nitelendirilse de gerçekte serginin katalogunda yer alacak bir illüstrasyon olarak tasarlandığı bilinmektedir. 1950'li yılların popüler kültür öğelerine göndermeler içeren kolaj, sonraki yıllarda pop sanatçıların ilgileneceği tüm konuları içerdiği söylenmektedir (Antmen, 2013:158).

Resim 62. : Ron Kitaj, F.B. İle Beraber, 1968

Pop Sanatı'nda önde gelen isimler;

Peter Blake, Richard Hamilton, Allen Jones, Ron Kitaj, Eduardo Paolozzi, Richard Smith İngiliz Pop Sanatından; Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, James Rosenquist, Andy Warhol, Jasper Johns, Robert Rauschenberg, Amerikan Pop sanatından; Tom Wesselmann olmak üzere, Robert Arneson, Jim Dine, David Hockney, Robert Indiana, Sigmar Polke, Wayne Thiebaud gibi sanatçılar sayılabilir. Bu sanatçılardan özellikle David Hockney, Peter Blake ve Ron Kitaj geleneğe dönüş yapmak için çağrıda bulunmuşlardır” (Altınkale, 2001:63).

Resim 63. : Allen Jones, Çift Cinsiyetli, 1963

“Pop Sanat’la ilişkilendirilen R.B. Kitaj ya da Allen Jones gibi bazı sanatçılarsa, imgenin nasıl imgeleştigiyle, bir anlamda resimsel kaygılarla daha çok ilgilenmişlerdir” (Antmen, 2013:163).

Kitaj (Resim 62) ve Jones’in (Resim 63) çalışmalarına baktığımızda, boya kullanımları ve çalışmalarında yer alan resimler göz önüne alındığında Andy Warhol’un resimlerinde makineleşmeye gönderme olan resimlerinden farklı bir kompozisyon içerdiği söylenebilir. Warhol’un çalışmalarında pop olarak nitelendirilen veya seri üretim nesnelere oluşan malzemeler kullanmak yerine Kitaj ve Jones resimlerinde işledikleri konuya özgü figürler kullanarak çalışmalarını oluşturdukları söylenebilir.

Pop Sanatı’nda adı sıklıkla geçen Rauschenberg ve Andy Warhol’un çalışmalarının da (Resim 64) Amerikan popüler kültürünü ve yaşam biçimini anlattığı söylenmektedir. Bu çalışma Rauschenberg’in gazete, dergi fotoğrafları ve Warhol’un Monroe, Presly gibi ünlülerin resimlerinden oluşmaktadır (Türkmenoğlu, 2007:98).

Resim 64. : Andy Warhol, Yirmibeş Renkli Marliyn, 1962

“Çalışmalarında seri üretim tüketim nesnelere sıkça yer veren Andy Warhol’un önderliğinde kullanılan ipek baskı yöntemi, Pop Sanatı’nın en önemli tekniği olarak ortaya çıktığı söylenmektedir. Sanatçı, “Gelecekte herkes on beş

dakikalığına ünlü olacak.”, “Herşey poptur.”, “Pop her şeydir.” gibi söylemleriyle de tanındığı söylenmektedir.” (Yaman vd., 2012:123).

Pop Sanatı sanatçılarının genellikle tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle çalıştıkları söylenmesine rağmen popüler kültür öğelerinden birebir yararlandıkları için fotografik bir görünüm sunduğu görülmektedir. Ayrıca tekniğin yapıtın içeriğine yönelik mesajlar verdiği bilinmektedir (Antmen, 2013:162).

Warhol bir imge olanı yeniden üretme üzerine odaklanırken, yapıtları mekanik yeniden üretim sürecini anlatımına dönüşmektedir. İpek baskılarında orijinali olmaksızın kopyalarının kullanımıyla bir anlamda, sanat eserinin orijinaliği düşüncesini tersine çevirmektedir. Warhol’un resimlerinde orijinalinin yerini gazetelerden kesilen fotoğraflar almış, her şey gerçek objeden uzaklaşmıştır (Türkmenoğlu, 2007:98).

Pop Sanatı’na genel olarak bakıldığında, akımın sanatçıları akademik sanatla olan ilişkilerini kestikleri ve soyut anlatım biçimleri yerine halka gerçeği olduğu gibi sundukları görülmektedir. Medya, çizgi roman, sinemanın Pop Sanatçıları için ilham kaynağı olduğu söylenmektedir.

III. BÖLÜM

3. MİTOLOJİK KARAKTER OLARAK SANAT ALANLARINDA MUSALAR VE KOLAJ TEKNİĞİ İLE RESİMSEL AKTARIMI

3. 1. Musalar

Yunan mitolojisine göre, Uranos ve Gaia'nın kızı Mnemosyne'nin Zeus ile 9 gece aşk yaşaması sonucu Musaların doğduğu söylenir (Hesiodos, Theogonia, 55). Hesiodos'un Theogonia adlı eserinde Musalardan geniş bir şekilde bahsetmektedir:

Olymposlu Musalar koca kalkanlı Zeus'un kızları

Eleutheros yamaçlarının kraliçesi Mnemosyne

Kronos oğluyla birleşip Pieria'da getirdi onları dünyaya belaları unutturmak ve kaygıları dindirmek için.

Dokuz gece buluştu onunla kutsal yatağında engin akıllı Zeus ölümsüzlerden uzakta.

Günler, aylar geçip bir yıl tamam olunca dokuz kız getirdi dünyaya Mnemosyne.

Dokuz eş yürekli kızdır bunlar ezgiler söylemektir bütün işleri, başka hiçbir kaygı yoktur yüreklerinde.

Karlı Olympos'un en yüksek tepesinde oradadır koroları ve güzelim yurtları,

Kharitler de Himeros da başlarında yükselir güzel sesleri havalarda, yürür dururlar Olympos yolunda, tanrısal bir ezgi sarar dört bir yanı, kara toprak yankılanır tanrı övgüleriyle, büyülü bir ses yükselir adımlarından yürürken yüce babalarına doğru...

İşte böyle seslenir Olymposlu Musa'lar dokuz tanrısal kızı ulu Zeus'un:

Klio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsikhore, Erato, Polhymnia, Urania ve hepsinin başı sayılan Kalliope...

İşte budur Musaların insanlara verdiği, Musalardan ve okçu Apollon'dan gelir yeryüzündeki ozanlar ve çalgıcılar nasıl Zeus'tan gelirse krallar.

Ne mutlu Musa'ların sevdiği insana bal akar onun dudakları arasından.

Bir insanın dertsiz başına dert mi düştü, üzüntüden kan mı kurudu yüreğinde,

Musaların sevgilisi bir ozan anlatınca eski insanların destanlarını, övünce Olympos'un mutlu tanrılarını unutturur hemen dertlerini, çıkar, gider aklından üzüntüleri şenletir onu tanrıçaların büyüü.

Hesiodos'un da bahsettiği gibi Musalar Klio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsikhore, Erato, Polhymnia, Urania ve hepsinin başı sayılan Kalliope olmak üzere toplam 9 kız kardeştir. Musaların yöneticisi Apollon olup çalgı, ezgi, şiir ve dansı esinleyen tanrıdır (Erhat, 2008:47).

Saltuk'a göre; (1997:122) "Musalar esin perileridir. Yunanca mousa: Akıl, düşünce ve yaratıcılık gücü kavramlarını içeren "men" kökünden gelmektedir. Latince'de ise Musa olarak bilinmektedir. Musaların kendilerine özgü efsaneleri yoktur. Tanrıların bütün şenliklerinde şarkı söyler ve dans ederler. Adları da hemen bütün şiirlerde geçer".

Antik dönem şair ve ozanlarının esin kaynağı olan Musaların anlatıldığı çok önemli antik eserler bulunmaktadır. Gerek seramik, heykeltıraşlık, duvar resimleri gerekse de kabartmalarda Musalara yer verilmiştir.

Mantineia'da yapılan kazılar esnasında üzerinde Artemis, Apollon ve anneleri Leto ile birlikte Mousalar ve Marsias'ın da betimlendiği bir kaide bulunmuştur (Resim 65).

Resim 65. : Mantinea Kabartması

Efes'deki yamaç evler olarak bilinen yapılarda yapıların duvarlarına antik dönemde Musaların resmedildikleri görülmüştür (Resim 66). Freskler, ıslak kireç sıva üzerine su ve kireç bileşimi bir bağlayıcı ile karıştırılan pigmentler ile yapılmaktadır.

Resim 66. : Efes Yamaç Evlerde Bulunan Musa Betimli Duvar Fresklerinden Biri

Prieneli sanatçı Arkhelaos'un yaptığı ve Homeros'u tanrılaştıran Hellenistik Dönem'e ait olan ve adını sanatçısının adından alan Arkhelaos Kabartması'nda (Resim 67) her biri güzel sanatların ayrı bir kolunu temsil eden ilham perileri toplu olarak işlenmiştir (Pinkwart, 1965:55).

Resim 67. : Arkhelaos Kabartması

Arkhelaos Kabartması'nda dört kademe halinde betimlenmiş frizlerde iki konu işlenmiştir. En alttaki kademede Homeros'un tanrılaştırılması sahnesi bulunurken, onun üstünde bir dağ manzarası üzerinde Musalar, Apollon, Zeus ve Mnemosyne'nin betimlendiği doğal bir görüntü tasvir edilmiştir. Homeros'un tanrılaştırıldığı sahnede toplamda biri sunağın üzerinde açık bir havada kurban edilmek üzere bekleyen boğa olmak üzere toplamda 16 figür görülmektedir. Homeros'un en solunda ve arkasında ayakta duran bir kadın bir erkek figürü yer almaktadır. İki figürün ortasında tahtta oturur şekilde betimlenen Homeros'un yanında çömelmiş bir şekilde iki küçük figür görülmektedir. Homeros'un sağ elinde bir rulo sol elinde ise asa bulunmaktadır. Homeros, çıplak olarak betimlenmiştir. Sunağın sağında sağ kolunu sunağa uzatmış, arkasında iki eliyle yukarı doğru iki meşale uzatan biri ile Homeros'un arkasında sağ kollarını yukarı kaldırıp Homeros'u taçlandıran iki kişi bulunmaktadır. Üst bölümlerde üst üste 3 sıra halinde işlenen bir sahne vardır. En üstte ise sol dirseğine dayanarak üzerine yaslandığı kayaya yaslanmış, sağ eliyle de asasını tutan ve başı geriye dönük bir şekilde Zeus'un oturduğu düşünülmektedir.

3.1.1. Klio ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Tarihi olayları konu alan şiirlerin ilham perisi olarak bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Fenike alfabesini Yunanistan'a getirdiğine inanılmaktadır. Çoğunlukla bir parşömen tomarı veya tabletle resmedilmiştir. "Klio" adı, bazı kaynaklarda "Kleio"

olarak geçmektedir. Bu durumdan dolayı Vermeer ve Mignard “Kleio” olarak kullanmış fakat metin içinde faydalanılan kaynaktaki “Klio” yazım şekli ile açıklanmıştır. Yunanca’da adı “ibadet, şarkı” gibi anlamlara geldiği söylenmektedir. Hollandalı ünlü ressam Johannes Vermeer ise onu, sol elinde kendisinin yazdığı bir kitap, sağ elinde bir trompet tutarken resmetmiştir. Günümüze ulaşan heykellerinde ise bir elinde mızrap, diğer elinde mucidi olduğu gitar ile tasvir edilmiştir (Erhat, 1996:209). Klasik dönemlerde tasvir şekilleri değişse de ilham konusu aynı olan Klio’nun, Mars’ın ruhunu taşıdığına inanılmaktadır.

Resim 68. : Johannes Vermeer, Kleio, 1666 Resim 69. : Pierre Mignard, Kleio, 1689

Vermeer’in Musalardan biri olan Kleio (Resim 68) tasvir ettiği resmi görülmektedir. Elinde bir kitap tutarken resmedilmiştir. Diğer elinde de bir müzik aleti olduğu görülmektedir. Kitabın onun tarihi olayları konu alan şiirlere ilham vermesini simgelediği söylenilebilir. Mavi bir elbise ve yapraklardan oluşan bir taçla betimlenmiştir. Bulunduğu mekân yalın ve iç mekân olduğu söylenilebilir. Pierre Mignard’ın Kleio resmine baktığımızda (Resim 69) kırmızı bir pelerin ve içinde ise turuncu ve beyaz renklerden oluşan bir giysiyle betimlenmiştir. Kleio oturmuş vaziyette başını yukarıya doğru kaldırmış olarak görülmektedir. Bir elinde kitap ve ayakucunda da birçok kitap yer almaktadır. Bulunduğu mekânın

manzarasından dış mekân olduğu anlaşılmaktadır. Fakat gece karanlık bir havada sanki Kleio'ya ışık tutulmuş gibi izlenim olduğu söylenilebilir. Klio tarihi olayları konu alan şiirlere ilham verdiği bilinen Musa'dır. (Erhat, 2008:209).

Yapılan çalışmada Klio'yu simgeleyen parçalar yer almaktadır. Resimde fenike albesinin yazılı olduğu bir tablet resmedilmeye çalışılmıştır (Resim 70). Bunun sebebi Klio'nun Fenike alfabesini Yunanistan'a getirdiğine inanılması ve perşomen kağıdı veya tabletin onun simgelerinden biri olduğu düşünülmektedir. Resimde yer alan tabletin arka kısmında kahverenginin kullanılması topraktan çıkarılmış bir tarihi simgelediği düşünülerek yapılmıştır. Resmin geriye kalan kısmında yer alan taş dokusu ve su kemerlerinin yapısı içinde çeşitli antik kent görüntüleri yer almaktadır. Resimde yer alan bu görüntülerin farklı tarih ve kültürleri simgeleyen tarihe açılmış kapılar olarak da söylenilebilir.

Resim 70. : Tennur Yaşar, Klio 1, 2014

Resim 71. : Tennur Yaşar, Klio 2, 2014

Klio 2 adlı çalışmaya baktığımızda (Resim 71) arka plan rengi turkuaz olarak kullanılmıştır. Kolaj tekniğinin özelliği düşünülerek tuval boyutundan küçük tuval bezine çalışılmış parça yapıştırılmıştır. Parçanın üzerine Kleio'nun simgelerinden biri olan gitarın kullanıldığı görülmektedir. El yazısı şeklinde yazılar kullanılarak Klio'nun tarihi olaylara ve kahramanlıklarla ilgili şiirlere ilham vermesi düşünülerek

yapılmıştır. Gitar resminin hemen üzerinde yer alan yazılar ise Fenike alfabesine aittir. Resmin alt kısmında bulunan kız resmi Sembolist ressam Gustave Moreau'ya aittir. Moreau, Yunan mitolojisini resimlerine konu edinmiş bir ressam olarak bilinmektedir. Bu düşünceden hareketle Moreau'nun sulu boya resimlerinden biri çalışma içinde kullanılmıştır. Resmin üzerinde yer alan turuncu parça ise turkuaz rengiyle zıtlık oluşturması ve vurgu olması açısından kullanılmıştır.

3.1.2. Euterpe ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Euterpe, müzik ve lirik şiirin ilham perisi olarak bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Ayrıca eğlence, zevk ve flüt üflemenin ilham perisi olarak da söylenmektedir. Elinde flütle eğlencelere, bayramlara katıldığı ve Dionysos alaylarında da yeri olduğu bilinmektedir (Erhat, 1996:105). Euterpe'yi çalışan ressamların tablolarına bakıldığında genellikle flüt tutarken tasvir edilmektedir. Eustache'nin tablosunda Euterpe çiçeklerle taçlandırılarak betimlendiği görülmektedir.

Resim 72. : Eustache Le Sueur, Clio, Euterpe, Thalia,
1640

Resim 73. : Egide Godfried
Guffens Euterpe, 1892

Ressamın çalışmasında Euterpe ile birlikte Klio ve Thalia'da resmedilmiş, resmin mekânına bakıldığında açık hava ve ormanlık bir alan içinde yer aldıkları

görülmektedir (Resim 72). Klio onun simgelerinden biri olan kitapla, Euterpe flütüyle (Resim 73) ve Thalia'da elindeki maskesiyle betimlenmektedir.

Yapılan Euterpe 1 adlı çalışmada (Resim 74) Yunan mitolojisinde yer aldığı bilinen karakterler olan Musalar işlenmektedir. Musalar'ın kardeşlerinden biri olan Euterpe'nin simgesel özellikleri göz önünde bulundurularak çeşitli dergi, gazete gibi materyallerde bulunan parçalar kullanılmıştır. Bu parçalardan söz edersek flüt Euterpe'yi simgeleyen öne çıkmış bir çalgı aleti olarak bilinmektedir. Bu durum ele alınarak flüt çalan müzisyen, farklı çalgı aletleri çalan müzisyenler ayrıca zevk ve eğlencenin de ilham perisi olarak bilinmesinden ötürü gösteri ve dans eden topluluk resimleri de kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan renkler ilişkisi açısından bakıldığında zıt renklerin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Morun tonları ve sarının tonundan oluşan bir renk düzenlemesi resme hakim olmaktadır. Fırçanın kullanım biçimi bakıldığında kübistlerin fırça tarzına öykünüldüğü görülmektedir. Özellikle Picasso'nun kübizm akımındaki yer alan çalışmalarından yansımalar görmek mümkündür. Çalışmanın belirli kısımlarında yer alan el yazısını andıran kaligrafler ilham perisinin lirik şiire verdiği esin kaynağını simgelemektedir.

Resim 74. : Tennur Yaşar, Euterpe 1, 2014

Resim 75. : Tennur Yaşar, Euterpe 2, 2014

Euterpe 2 adlı çalışmada (Resim 75), Euterpe'nin simgesi olan çalgı aleti aulosu (flüt) çalan resminin bulunduğu bir parça yer almaktadır. Resim antik Yunan kapları üzerinde bulunan tasvirlerden biridir. Bir başka kullanılan parça yine aulos

çalan Aphrodite resmidir. Bu iki parçanın arasına nota defterinden alınmış bir sayfaya benzer parça kullanılmıştır. Bu parçanın kullanılmasının sebebi Euterpe'nin müziğe ilham veren Musa olarak bilinmesidir. Çalışmada genel olarak kullanılan renkler mavi ve turuncunun tonlarından oluşmaktadır. Çalışmada müzik korolarının ve gösteri topluluklarının bulunduğu parçalar kullanılmıştır. Fırça kullanımı Picasso'nun tarzını anımsatmaktadır. Gazete parçalarındaki yazılar ve el yazısı şeklinde yapılmış kaligrafi ise lirik şiire ilham veren peri olması göz önüne alınarak yapılmıştır.

3.1.3. Thalia ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Pastoral şiir ve komedinin ilham perisi olduğu bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Genellikle elinde komik bir maske ile resmedilmektedir.

Resim 76. : Jean Marc Nattier, Thalia, 1739

Resim 77. : Hans Rottenhammer, Athena ve Musalar, 1564-1626

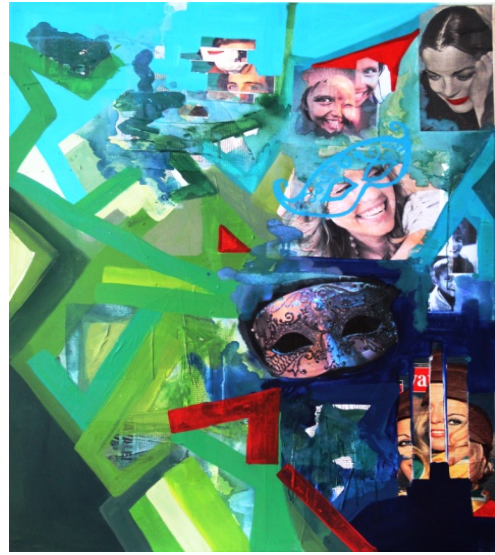
Musalar'ın komediye ve pastoral şiire ilham veren perisi olarak bilinen Thalia, Jean Marc Nattier tarafından resmedilmiştir (Resim 76). Bir elinde gülen maske ve diğer elinde uçurmuş pelerini tutarak betimlenmiştir. Yüzünde gülümseyen bir ifade ve tek göğsünü açıkta bırakan bir giysiyle görülmektedir. Arka plan iç mimariye ait görüntüler göz önüne alınarak iç mekanda resmedildiği söylenilebilir. Yine resimde Musa'nın üzerine doğrudan ışık tutulmuş şekilde resmedildiği görülmektedir. Hans Rottenhammer'in "Athena ve Musalar" adlı çalışmasına (Resim 77) bakıldığında dokuz musanın yer aldığı görülmektedir.

Vücutlarının yarısını açıkta bırakan bir vaziyette betimlendikleri görülmektedir. Açık hava ve manzara resmin dış mekanı betimlediğini göstermektedir. Her bir Musa'nın elinde ona ait çalgı aleti veya onu simgeleyen çeşitli materyallerle betimlendiği görülmektedir. Başındaki miğferinden ve giysisinde tanınan Athena Musalar'ı seyrederken betimlenmiştir. Athena'nın bilinen önemli özelliğinden biri sanat ve sanatçının koruyucusu olması ve belki de Musalar ile birlikte resmedilmesi bundan dolayı olabileceği söylenilebilir.

Musalar'dan biri olan Thalia komedinin ve pastoral şiirin ilham perisidir. Dolayısıyla simgesi komik bir yüz ifadesi olan maske olarak bilinmektedir. Thalia 1 adlı çalışmada (Resim 78) bu durumdan yola çıkılarak tiyatrunun simgesi olan maskeler ve çeşitli yüz ifadeleri için portre resimler bir araya getirilerek bir kompozisyon oluşturulmuştur. Farklı mekânların olduğu kesilmiş parçalarda görülmektedir. Bu da tiyatrunun sergilendiği sahne içinde oluşturulan çeşitli mekânlara bir gönderme gibi düşünülebilir. Çalışma içinde el yazıları görülmektedir. El yazılarının çalışmada yer alması pastoral şiire ilham vermesiyle ilişkilendirilerek oluşturulmuştur.

Resim 78. : Tennur Yaşar, Thalia 1, 2014

Resim 79. : Tennur Yaşar, Thalia 2, 2014

Thalia 2 adlı çalışmada (Resim 79) komedinin ilham perisi olmasından yola çıkarak çeşitli insan portreleri kullanılmıştır. Kullanılan parçalar, kadın erkek çocuk yüzlerinden oluşmaktadır. Yüz ifadelerinde genelde tebessüm ve gülerken çekilmiş

fotoğraf görüntüleri görülmektedir. Çalışma içinde maskeler ve birbiri üzerine gelen yarım yüzler görülür. Bunun sebebi Thalia'nın güldüren ve komik maskelerle tasvir edilmesine bağlanabilir. Çalışmada kullanılan renkler yeşilin tonları turkuaz ve yeşilin zıt rengi olarak bilinen kırmızı görülmektedir. Yazılardan oluşan gazete parçalarının kullanılması da pastoral şiire ilham vermesine bağlanabilir.

3.1.4. Melpomene ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Trajedinin ilham perisi olarak bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Genel olarak trajik bir maske tutarken resmedilmektedir. Tragedyaların ilham perisi olan Melpomene'nin kelime anlamı şarkı söylemektir. Tasvirlerinde üzümünden bazen de sarmaşıklardan oluşan bir çelenk taşımaktadır. Bu çelenk, onun eğlencenin ve şarabın tanrısı Dionysos ile ilişkilendirilmesine neden olmuştur. Bazen de dönemin tragedyalı oyuncularının kullandığı "Cothurnus" ile tasvir edilmektedir. Ayrıca Tragedyanın ilham perisi Melpomene'nin güneşin ruhunu taşıdığına inanılmaktadır.

Resim 80. : Gustave Moreau, Hesidos ve Müz, 1891

Gustave Moreau'nun "Hesidos ve Müz" adlı çalışmasına (Resim 80) bakıldığında resimde dış mekan görülmektedir. Hesidos, elinde lir ile resmedilmiştir. Hesiodos Yunan Mitolojisinde tanrı ve tanrıçaların onlara özgü bir özellik olarak da bilinen çıplak şekilde betimlendiği görülmektedir. Musalar'dan biri Melpomene ise

kırmızı bir elbise ile zarif vücut hatlarıyla betimlendiği görülmektedir. Melpomene'nin çok sık olmasa da bıçakla da betimlendiği görülmektedir.

Melpomene trajik olayların ilham perisi olarak bilinmektedir (Erhat, 2008:209). Genel olarak trajik bir maskeyle tasvir edildiği bilinmektedir. Bu durumu göz önünde bulundurarak Melpomene 1 adlı çalışmada (Resim 81) dergi, gazetelerde bulunan çeşitli yüz ifadeleri içeren portre resimleri keserek ya da yırtarak elde edilen parçalarla bir kompozisyon oluşturulmaya çalışılmıştır. Resimde genel olarak baktığımızda mavinin tonları hakimdir. Mavinin tonları kullanılarak renk dalgaları etkisi verilmiştir. Gazete parçaları da resmin belirli kısımlarında kullanılmıştır.

Resim 81. : Tennur Yaşar, Melpomene 1, 2014

Resim 82. : Tennur Yaşar, Melpomene 2, 2014

Melpomene 2 adlı çalışmada (Resim 82) çeşitli insan portreleri kullanılmıştır. Çalışmada yer alan bu portreler ağlayan ya da hüzünlü bir yüz ifadesiyle görülmektedir. Bu durum trajedinin ilham perisi olmasıyla ilişkilendirilebilir. Yüzler yarım olarak ve diğer yarısı maskeyle tamamlanarak kullanılmıştır. Farklı yüzler birbiriyle birleştirilerek kullanılmıştır. Yazılardan oluşan gazete parçaları kullanıldığı gibi el yazısı şeklinde kaligrafilere çalışma içinde yer almaktadır. Çalışmanın geneline kırmızının tonları hakimdir. Kırmızıdan beyaza doğru giden bir geçiş söz konusudur. Kırmızının zıt rengi olarak bilinen yeşille de çalışma tamamlanmaya çalışılmıştır.

3.1.5. Therpsikhore ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Dansın ilham perisi olarak bilindiği söylene de daha sonraları müziğin ve lirik şiirin ilham perisi olarak da söylenmektedir (Saltuk, 1997:122). Genellikle otururken elinde bir lir ile resmedilmektedir. Aynı zamanda dramatik koro müziğinin de ilham perisidir ve bazen lirik şiirin ilham perisi olarak da anılmaktadır. Fransız ressam Jean Marc Nattier'in çalışmasında bir elinde lir diğer elinde mızrap tutan genç ve neşeli bir kız olarak resmedildiği görülmektedir.

Resim 83. : Jean Marc Nattier, Müzik ve Dansın Müzü, 1739

Musalardan biri olan Therpsikhore müziğin ve lirik şiirin ilham perisi olarak bilinmektedir. Jean Marc Nattier “Müzik ve Dansın Müzü” adlı çalışmasında (Resim 83) dış mekan çalışıldığı görülmektedir. Resimde arka planda kullanılan koyu mavinin kullanımı gece havası vermektedir. Therpsikhore üzerine doğrudan bir ışık tutulmuş gibi aydınlık olarak resmedilmiştir. Bir göğsü açıkta bırakılmış ve beyaz renkte bir elbise ile görülmektedir. Sol elinde lir ile resmedilmiştir.

Therpsikhore 1 adlı çalışmada (Resim 84) müziğin ve lirik şiirin ilham perisi olarak bilinmesinden yola çıkarak liri ipler ve lirin görüntüsüne yakın bir figürle resimlenmeye çalışılmıştır. Resim tuvalin üzerine tuval bezine çalışılmış bir parça yapıştırılarak kolaj tekniğinin özelliği kullanılmıştır. Resimde mavi,

kahverengi tonları ve turuncu renklerin kullanıldığı görülmektedir. Renkleri kullanırken akıtma yapılmış aşağıya doğru dökülür hissi uyandırmaktadır. Lirik şiire ilham vermesi düşünülerek el yazısı şeklinde kaligrafi resimde kullanılmıştır.

Resim 84. : Tennur Yaşar, Therpsikhore 1, 2014

Resim 85. : Tennur Yaşar, Therpsikhore 2, 2014

Therpsikhore 2 adlı çalışmada (Resim 85) dansın ve müziğin ilham perisi olarak bilinmesinden hareketle dergi, gazete gibi materyallerde bulunan parçalar kullanılmıştır. Bu parçalar içinde dans eden iki figür, çeşitli çalgı aletleri çalan müzisyenler ve sahnede gösteri yapan dansçılar yer almaktadır. Siyah kahverengi ve turuncunun tonları çalışma içinde akıtma tekniğiyle kullanılmıştır. Kolajın özelliği olan yapıştırma ile ilişkili olarak tuval üzerine tuval bezine çalışılmış olan parça yerleştirilmiştir. Lirin görüntüsünü andıran figürle parça ve tuval birleştirilmeye çalışılmıştır. Lirin özelliği olan telleri için siyah renkte ipler tuvale dikilerek oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmada çeşitli kaligrafi ve el yazısı kullanılmıştır. Yazıların kullanılması lirik şiire ilham vermesiyle ilişkilendirilmiştir.

3.1.6. Erato ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Aşk şiirleri ve lirik şiirin ilham perisi olarak bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Erato, ressamlar tarafından yapılmış çalışmalarında şöyle betimlenmektedir. Yanında genellikle Eros görölmektedir. Sevimli anlamına gelen ismiyle Erato, lirik şiirin özellikle aşk şiirlerinin perisi olarak söylenmektedir (Erhat, 2008:209). Bu nedenle Fransız ressam “Simon Vouet” Erato’yu Eros ile resmettiği bilinmektedir. Erato çoğunlukla mersin veya gül yapraklarından yapılmış taçla ve elinde mutlaka bir müzik aletiyle tasvir edildiği görölmektedir.

Resim 86. : Sir Edward John Poynter, Erato, 1870 Resim 87. : Simon Vouet, Erato, 1640

Musalardan biri olan Erato aşk şiirlerinin ilham perisi olarak bilinmektedir. Sir Edward John Poynter resimlerinden birinde (Resim 86) Erato’yu konu aldığı görölmektedir. Erato başında mersin yapraklarıyla oturarak düşünceli bir halde betimlenmiştir. Tek omzunu açıkta bırakan sarı renkte bir giysiyle görölmektedir. Resmin arka planındaki gökyüzü görüntüsü dış mekanda olduğunu göstermektedir. Sanatçı Erato’yu kanatlı olarak betimlemiştir. Diğer elinde ise lir görölmektedir. Simon Vouet’in Erato çalışmasına bakıldığında (Resim 87) elinde def (çalgı aleti) ile betimlendiği görölmektedir. Bir göğsünü açıkta bırakan bir giysiyle betimlenmiştir. Arka plandaki manzaraya bakılarak açık havada olduğu görölmektedir. Arka plan

daha karanlık ve Erato'ya ışık tutulmuş gibi bir resimleme görülmektedir. Hemen yanında aşk tanrısı olarak bilinen Eros'un betimlendiği görülmektedir.

Aşk şiirlerine ilham verdiği bilinen Erato'yu simgeleyen lirin şekline benzeyen bir figür resmedilmiştir. Erato 1 adlı çalışmada (Resim 88), tuval üzerine daha önce üzerinde çalışılan tuval bezi ve kraft kâğıdı yapıştırılarak bir kompozisyon oluşturulmuştur. Kraft kâğıdının üzerinde el yazısı şeklinde kaligrafler kullanılmıştır. Resim karışık teknikle yapılmıştır. Resmin sol üst kısmında Eros figürü yer almaktadır. Erato'yu çoğu ressamında aşk tanrısı Eros'la birlikte betimlediği bilinmektedir.

Resim 88. : Tennifer Yaşar, Erato 1, 2014

Resim 89. : Tennifer Yaşar, Erato 2, 2014

Erato 2 adlı çalışmada (Resim 89) tuval bezine çalışılmış parça tuval üzerine yapıştırılarak yerleştirilmiştir. Çalışmada lirin formuna benzer bir şekil ve ayrıca oluklu açık mavi renkteki mukavva parça ve üzerinde lirin telleri düşünülerek ipler kullanılmıştır. Akıtma tekniğiyle açık mavi beyaz ve açık kahverengi renkleri parça bez üzerinde kullanılmıştır. Çalışmanın parça dışında kalan kısım ise koyu tonda mavi ile tamamlanmıştır. Yapıştırılan parça bez üzerinde yazılı gazete kâğıdı ve mavinin kontrastı olan turuncu renkte el yazısı kullanılmıştır. El yazısı aşk şiirine ilham vermesiyle ilişkilendirilmiştir. Lir figürünü andıran şeklin içinden çıkan ok ise Eros'u simgelemek için kullanılmıştır.

3.1.7. Polhymnia ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Hitabet ve yazım sanatı Musa'sı olarak bilinmektedir (Saltuk, 1997:122). Polhymna'nın Pantomimi (sözsüz tiyatro) simgelediği söylenmektedir (Erhat, 1996:244). Kutsal ilahilerin ve dansların, hitabetin ilham perisi olarak da geçmektedir. İlahilerin ve dansın ilham perisi tasvirlerinde ciddi bir yüz ifadesiyle uzun giysiler içinde yer aldığı görölmektedir.

Resim 90. : Hendrick Van Balen, Apollon ve Muasalar, 1575-1632

Hendrick Van Balen'in çalışmasına bakıldığında (Resim 90) dokuz Musa'nın da yer aldığı görölmektedir. Resimde Musalar dış mekânda resmedilmişlerdir. Her bir ilham perisinin elinde etkilediği sanat dallarına dair çalgı aletleri yer almaktadır. Apollon'da Yunan mitolojisinde müziğe ilham vermesiyle bilinen tanrı olarak bilinmektedir. Birçok sanat eserinde elinde lir ve okla betimlendiği görölmektedir.

Yapılan çalışmada hitabet ve yazım sanatının Musa'sı olarak bilinen Polhymnia konu olarak ele alınmıştır. Polhymnia 1 adlı çalışmada (Resim 91), dergilerden kesilerek elde edilmiş kalabalık bir alanda toplanan insan görüntüleri er almaktadır. Yazım sanatına ilham verdiği düşünülerek de gazete parçaları ve el yazısı şeklinde kaligraflerin resim içinde kullanıldığı görölmektedir. Çalışmada kullanılan renk mavi tonları ve zıt rengi olarak bilinen turuncu ile birlikte kullanılmıştır. Çalışma içinde ayrıca kutsal ilahilerin ve danslarında ilham perisi olarak da bilinmesiyle sahne içinde dans eden figürlerden oluşan parçalar yer almaktadır.

Polhymnia'nın lir icat ettiğine inanılması ele alınarak yine telli çalgı aletlerinden biri olan keman resmi kullanılmış ve bir kısmı boya ile tamamlanarak resimde kullanıldığı görülmektedir. Gazete ve dergi parçalarından oluşan ve kemannın kullanımıyla bir kompozisyon oluşturulması Picasso'ya bir gönderme ve öykünme olarak yapıldığı söylenilebilir.

Resim 91. : Tennur Yaşar, Polhymnia 1, 2014

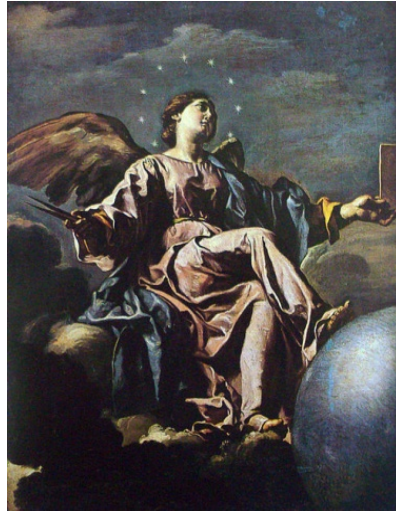

Resim 92. : Tennur Yaşar, Polhymnia 2, 2014

Polymnia 2 adlı çalışmada (Resim 92) tuval üzerine tuval bezine çalışılmış parça yapıştırılarak yerleştirilmiştir. Parça üzerinde Polymnia'nın genel tasvir özelliklerine uyan bir parça kullanılmıştır. Bu parça üzerindeki figür bir yere yaslanmış ve düşünceli bir tavır içindedir. Bu durum göz önüne alınarak parça resme dahil edilmiştir. Tuval bezine parlak ve vurgulu bir siyah rengi elde etmek için zift akıtılarak kullanılmıştır. Kahverengi turuncu ve beyazı da siyahla olan zıtlığını artırması için kullanılmıştır. Yazım sanatına ilham vermesi düşünülerek el yazısı ve Arap alfabesinin estetik biçimi düşünülerek çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın tuval bezi parçası ve tuval ile birleşimini sağlayan ve Arap harflerini anımsatan şekille lirin biçimi birleştirilmeye çalışılmıştır. Oluşan bu şekle lirin telleri düşünülerek ip kullanılmıştır.

3.1.8. Urania ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Gök biliminin ve astrolojinin ilham perisi olarak bilinmektedir (Erhat, 2008:209). Urania'nın ressamlar tarafından yapılan çalışmalarından yola çıkarak şöyle betimlendiği söylenmektedir. Çoğunlukla sol elinde bir yer küre figürü ile resmedilmektedir. Ayrıca çoğunlukla gözleri yeryüzüne bakmaktadır. Giydiği pelerin elbisesinin üzerinde yıldız motifleri ile betimlenmektedir. Yunanca "cennet" veya "cennetsel" anlamlarını taşıyan isminden olsa gerek Urania'nın gökyüzünün ruhunu taşıdığına inanılmaktadır. Bu nedenle astronomi ve astrolojinin ilham perisi olarak söylenmektedir. Musalar arasında en genç olanıdır. Çoğu resimlerinde küre ile birlikte gökyüzüne bakarken resmedilmiştir. Mavi renkte yıldız motifleriyle süslü bir pelerin veya bir taç taşımaktadır. Evrensel sevgi ve kutsal ruh ile ilişkilendirilen Urania'nın bazı tasvirlerinde sessizliği simgeleyen kaplumbağa da yer almaktadır. Kimi zamanda ayaklarının yanında matematikle ilgili araç gereçlerin sergilendiği görülmektedir. Bunun nedeni aynı zamanda matematiğin de ilham perisi olarak söylenmektedir.

Resim 93. : Francesco Cozza, Urania, 1660-1670

Musalar'dan biri olan Urania gök bilimi ve astrolojinin ilham perisi olarak bilinmektedir. Francesco Cozza "Urania" adlı çalışmasında (Resim 93) resmin arka planında gökyüzü görüntüsü görülmektedir. Resimde karanlık ve gece havası oluşturulduğu göze çarpmaktadır. Başında yıldızlarla ve sırtında kanatlarıyla resmedildiği görülmektedir. Üzerinde mavi ve pembe tonlarında bir giysi içinde

betimlendiği görülmektedir. Bir ayağını üzerine koyduğu mavi bir küre görülmektedir. Urania'nın simgelerinden biride küre olduğu söylenmektedir. Bir elinde kitap ve diğer elinde ise asa veya çubuk benzeri bir obje tutarken resmedilmiştir. Bunun sebebi de matematiğe ilham veren peri olarak da bilinmesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Yapılan çalışmada gök bilimi ve astrolojiye ilham veren Urania resmedilmiştir. Resme baktığımız mavinin tonları hakim olarak görülmektedir (Resim 94). Çalışma içinde küreyi tutan el, kaplumbağa ve geometrik şekiller ve matematik hesaplamalar içeren parçaların yer aldığı görülmektedir. Tüm bu kullanılan parçalar Urania'nın simgeleri olarak söylenmektedir. Fırça kullanımı ise bazı kısımlarda kullanıla net ve geometrik alanlar kübistlerin resim anlayışından öykünüldüğünü göstermektedir.

Resim 94. : Tennur Yaşar, Urania 1, 2014

Resim 95. : Tennur Yaşar, Urania 2, 2014

Urania 2 adlı çalışmada (Resim 95) astroloji ve gök biliminin ilham perisi olduğu düşünülerek gazete dergilerden kesilmiş parçalar kullanılarak bir kompozisyon oluşturulmuştur. Çalışmada mavinin tonları ve zıt rengi olan turuncu

rengi kullanılmıştır. Simgelerinden olan küre, astrolojinin simgeleri ve gazete parçaları kullanılmıştır. Matematiğin ilham perisi olduğundan hareketle çeşitli matematik ifadeleriyle çalışma tamamlanmaya çalışılmıştır.

3.1.9. Kalliope ve Kolaj Tekniğiyle Resimsel Uygulanması

Kalliope, güzel sesli anlamına gelen ve Musaların en büyük olanıdır (Saltuk, 1997:122). Epik şiirin ve destanların ilham perisi olarak bilinmektedir. En zekisi olarak söylenmektedir. Hesiodos'un Theogonia'nın başında Musalar'a seslenip hepsinin adını sayarken hepsinin başı olarak Kalliope'yi söylemektedir. Erken ilkçağlarda Musaların yetki alanlarının sınırlı olmadığı bilinmektedir. Farklı kaynaklarda epik şiirin ilham perisi olarak da geçmektedir. Kalliope, Siren'lerin ozan Linos'un ya da Rheisos'un anası olarak söylenmektedir (Erhat, 1996:160-161).

Resim 96. : Simon Vouet, Urania ve Kalliope, 1634

Musaların en büyüğü olarak bilinen Kalliope'nin destanlara ve epik şiire ilham verdiği söylenmektedir. Simon Vouet'in "Urania ve Kalliope" olarak bilinen çalışmasında (Resim 96) iki ilham perisi birlikte betimlenmiştir. Gökyüzü ve manzara dış mekanda olduklarını göstermektedir. Her ikisi de oturarak betimlenmişlerdir. Kalliope'nin elinde kitapla başı yana doğru çevrili bir şekilde etrafı izliyor gibi betimlendiği görülmektedir. Üzerinde omuzlarına açıkta bırak bir elbise ve üzerine ışık tutulmuş gibi bir etkiyle resimlendiği söylenilebilir. Oturdukları mekanın arka planında sütunlar ve yüksek bir basamak olduğu görülmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak bir tapınağın yanında resmedildikleri

söylenilebilir. Resmin üst kısmında üç tane melek ellerinde taçlarıyla resmedilmiştir. Hemen yanında yer alan Urania ise yıldızlı tacıyla, kolunu küreye dayar vaziyette izleyiciye bakar şekilde resmedildiği görülmektedir. Tek omzunu açıkta bırakan bir giysiyle betimlendiği görülmektedir.

Destanlara ve epik şiire ilham verdiği bilinen Kalliope yapılan çalışmanın konusudur. Kalliope'nin elinde defne yapraklarından oluşan bir çelenkle betimlendiği bilinmektedir. Bu durumdan hareketle elinde defneyapraklarının yer aldığı yüzü izleyiciye dönük bir genç kız figürü çalışmada yer almaktadır. Çalışma içerisinde gazete kâğıdı, dergiden kesilmiş el yazısından oluşan bir parça yer almaktadır. Resimde kullanılan renkler kahverengi, turuncunun tonları ve beyaza doğru giden tonlarından oluşan renkler hakimdir. Renklerin ve fırça kullanımının Picasso'nun "Avignonlu Kadınlar" resmine öykünülerek yapıldığı söylenebilir. Çalışmanın büyük kısmı da yine el yazısı şeklinde yapılan kaligrafiyle tamamlandığı görülmektedir. Bu durum destanlara ve epik şiire ilham vermesini simgelediği düşünülmektedir.

Resim 97. : Tennur Yaşar, Kalliope 1, 2014

Resim 98. : Tennur Yaşar, Kalliope 2, 2014

Yapılan Kalliope 2 (Resim 98) adlı çalışmada destanlara ve epik şiire ilham vermesi düşünülerek tablet üzerine yazı yazan el resmi dergiden kesilerek tuvale yapıştırılmıştır. Tablet üzerinde yunan alfabesinden oluşan bir yazı vardır. Çalışmada kullanılan renkler mavi, yeşil ve turuncudur. Mavi ve yeşil arasında yumuşak bir geçiş sağlanmaya çalışılmıştır. Renkler kullanılırken akıtma tekniği ve Yunan alfabesinden bazı harfleri tutkalla kabartma etkisi düşünülerek yazılmıştır. Çalışmada epik şiire ilham vermesinden hareketle el yazısı kullanılmıştır.

4. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Mitoloji, kültürlerin temelini oluşturan ve binlerce yıldan günümüze ulaşmış anlatımlar olarak bilinmektedir. Farklı dil ve kültürlerde yer alan mitolojinin önceleri Klasik Eski Çağ insanlarını kapsadığı söylene de Arkeoloji gibi bilim dallarının ilerlemesiyle bütün toplumların mitosları olarak anlaşıldığı söylenmektedir. Mitolojinin ve özellikle Yunan mitolojisinin sanatla ilişkisinden söz edildiğinde; içinde yer alan önemli öyküleri, ölümlü ve ölümsüz kahramanları, mitolojik yaratıkları hayatımızın birçok alanında karşımıza çıkmakla birlikte özellikle resim ve heykel sanatında sıklıkla görülmektedir. Mitolojinin içerik olarak zenginliği, farklı sanat dalları ile temas halinde olması ve özellikle de resim sanatında mitolojik resimlerle ilham kaynağı olmaktadır.

Uzun yıllardır uygulanan kolaj tekniğinin Kübizm akımından itibaren ortaya çıktığı bilinmektedir. Özellikle Picasso, Braque ve Gris'in çalışmalarında kolaj tekniği uygulanmaktadır. Bu teknik aynı zamanda farklı sanat akımlarında görülmektedir. Dadaizm ve Pop Sanatı'nda kolaj tekniğine uygun örnekler verilmiştir. Kübizm akımındaki parçalara ayırma, geometrik şekillere ayırarak resmetme ve sanat tarihinde önemli bir yere sahip olan eş zamanlılık kavramından bahsedilmiştir. Bir diğer akım olan Dadaizm, geleneksel çalışmalara karşı gelir ve gündelik eşyaları kullanarak çalışmalar üretmiştir. Dadaist sanatçılara örnek olarak Marcel Duchamp, Francis Picabia, Jean Arp ve Max Ernst söylenebilir. Tez çalışmasında kolaj tekniği uygulanan diğer akım da Pop Sanatı'dır. Pop Sanatı'nın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler; Bunlardan biri Amerikan seri üretimindeki artıştır. Artan bu seri üretim sayesinde sosyal hayattaki ilişkilerin de farklılaştığı ve bu durumun sanat üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir. Pop Sanatı'nın önemli sanatçıları arasında Peter Blake, Richard Hamilton, Allen Jones, Ron Kitaj ve Andy Warhol vardır.

Yapılan çalışmalarda görsel sanatların anlatım biçiminden olan kolaj tekniği, modern sanata girişi ve bu tekniğin öne çıkardığı akımlar ele alınarak değinilmiştir. Kübizm, Dadaizm, Pop Sanat akımları ve akımlar içinde kolajın nasıl kullanıldığı üzerinde durulmuştur.

Mitolojinin zengin ve renkli hikâyeleri her dönem sanatçıları etkilemiş ve onlara ilham kaynağı olmuştur. Yunan mitolojisi çalışan oldukça fazla sayıda ressam vardır. 20. yy'da Yunan mitolojisi çalışan sanatçılara örnek olarak Picasso'nun "A Muse", Chirico'nun "Ariadne", David Hamilton'un "La Muse" adlı çalışmaları söylenebilir. Fakat çalışma içerisinde Antonio del Pallaiolo, Sandra Boticelli ve Gustave Moreau'nun Yunan mitolojisindeki öykülerini konu alan bazı çalışmalarından örneklere değinilmiştir.

Çalışmanın uygulama işlerinin yer aldığı kısımdan söz edildiğinde; Yunan mitolojisinin öyküleri içinde yer alan Musaların her birinin farklı sanat dallarına ilham vermelerinden hareketle özgün çalışmalar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Musa'lar daha önce 16. yy ve 19. yy arasında öne çıkan ve çalışılmış bir konudur. Vermeer, Vouet bu konuya örnek ressamlar olarak söylenebilir. Dönemin sanatçıları Musaları karakter olarak gerçekçi bir anlayış içinde resmetmişlerdir. Çalışmaları içinde sanatçılar Musaları insan görünümlü peri ve ellerinde onları simgeleyen müzik aleti ve benzeri simgeleriyle tasvir etmişlerdir. Yapmış olduğum bu çalışma da ise Musalar anlatılırken insan görünümlü periler olarak değil simgesel özelliklerinden faydalanılarak bir kompozisyon oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmaların sonucunda modern sanatın anlatım dili olan kolaj tekniğiyle Musaların (İlham perileri) daha önce çalışılmamış olması bu konuyu ele almamda etkili olmuştur. Musalar konulu çalışmaların önceki dönemlerde yapılması ve günümüzde artık Musalarla ilgili çalışmaların yapılmamasından hareketle Yunan mitolojisinin de ilham perileri olarak kabul edilen Musalar temalı bu araştırma yapılmıştır. Musaların simgelerinden hareketle ortaya çıkarılan bu araştırma ile Musaların 21. yy'da resim sanatında yeniden gündeme gelmesi sağlanmıştır. Musaların İlham verdiği sanat dalları, karakter ve simgesel olarak özellikleri anlatılmıştır. Dokuz kız kardeş olan Musaların her biri için ayrı çalışmalar yapılmıştır. Bunlar tarihi olayları konu alan şiirlerin ilham perisi Klio, müzik ve lirik şiirin ilham perisi Euterpe, Pastoral şiir ve komedinin ilham perisi Thalia, trajedinin ilham perisi Melpomene, dansın, müziğin ve lirik şiirin ilham perisi Therpsikhore, aşk şiirleri ve lirik şiirin ilham perisi Erato, hitabet yazım sanatının ilham perisi Polhymnia, gök biliminin ve Astrolojinin ilham perisi Urania, Musaların başı olan

destanların ve epik şiirin ilham perisi Kalliope'dir. Musalar çalışılırken dergi, gazete parçaları, tuval bezi ve bazen de el yazısı şeklinde kaligrafler uygulanmıştır. Yapılan resimler Picasso'nun ve Kübizm'in resim anlayışından özellikler taşımaktadır. Musaların simgesel özellikleri göz önüne alınarak özgün kolaj çalışmaları yapılmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ANTMEN, A. (2013). **20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar**, Sel Yayınları, 5.Baskı, İstanbul.
- AKURGAL, E. (1998). **Anadolu Kültür Tarihi**, Tubitak Popüler Bilim Kitapları 67, 5.Baskı, Ankara.
- AKURGAL, E. (1987). **Griechische und Römische Kunst in der Türkei**, Hirmer, München.
- BAYAT, F. (2010). **Mitolojiye Giriş**, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- BONNEFOY, Y. (2000). **Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü**, Yöneten: Yves Bonnefoy, I. Cilt, A-K, Türkçe Baskıyı Yayına Hazırlayan: Levent Yılmaz, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- CAN, Ş. (2012). **Klasik Yunan Arkeolojisi**, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- CARPENTER, T. H. (2002). **Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji**, 1. Baskı, Homer Kitabevi, İstanbul.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2013). **Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları**, Ö. Ceylan ve A. Koç (Ed.), Mit, Mitoloji ve Edebiyat içinde, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2388, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1385, (Ünite: 1/4), 2. Baskı, Eskişehir, 2-31.
- ÇORUHLU, Y. (1999). **Türk Mitolojisinin ABC'si**, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- BALDIRAN, A. (2012). **Mitoloji ve Din**, R. Duran (Ed.), Yunan-Roma Mitolojisi içinde, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2522, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1493, (Ünite: 5), Eskişehir, 82-104.
- ELIADE, M. (2001). **Mitlerin Özellikleri**, Çev. Sema Rıfat, On Yayınevi, İstanbul.
- ER, Y. (2004). **Klasik Arkeoloji Sözlüğü**, Phoneix Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- ERHAT, A. (2008). **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 16. Basım, İstanbul.
- ERHAT, A. (1996). **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 6. Baskı, İstanbul.
- ESTİN, C. ve LAPORTE, H. (2008). **Yunan ve Roma Mitolojisi**, Tubitak Popüler Bilim Kitapları, Çev. Musa Eran, Ankara.
- GRAVES, R. (2004). **Yunan Mitleri**, Çev. Uğur Akpur, Say Yayınları, İstanbul.
- GRIMAL, P. (1997). **Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma**, Çev. Sevgi Tamgüç, 1. Baskı, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

- GOMBRICH, E. H. (2007). **Sanatın Öyküsü**, 5. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- HANÇERLİOĞLU, O. (1977). “**Mit Maddesi**” **İnanç Sözlüğü: Dinler, Mezhepler, Tarikatlar, Efsaneler**, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 290.
- HESİODOS, **Hesiodos Eseri ve Kaynakları**, Çevirenler: Sabahattin Eyyüboğlu-Azra Erhat, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977.
- HOMEROS, **Odysseia**, Türkçesi: A. Erhat-A.Kadir, Can Yayınları, İstanbul, 1984.
- HOOKE, S. H. (2002). **Orta Doğu Mitolojisi**, 3. Baskı, Çev. Alaeddin Şenel İmge Kitabevi, Ankara.
- KARAOŞMANOĞLU, M. (2005). **Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları**, Ofset Matbaacılık, 1. Baskı, Erzurum.
- KARAUĞUZ, G. (2012). **Mitoloji ve Din**, R. Duran (Ed.), Hitit Mitolojisi içinde T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2522, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1493, (Ünite: 3), Eskişehir, 44-61.
- LYNTON, N. (2004). **Modern Sanatın Öyküsü**, 3.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- MİRZA, H. (2013). **Sanat Eserlerini İnceleme 12**, 4. Baskı, M.E.B. Yay., Ankara.
- PİNKWART, D. (1965). “**Das Relief des Archelaos von Priene**” Antike Plastik, Leuferung IV, ss. 55-65.
- SALTUK, S. (1997). **Arkeoloji Sözlüğü**, 3. Baskı, İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- SEYİDOĞLU, B. (1995). **Mitoloji Üzerine Araştırmalar Metinler ve Tahliller**, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri.
- ŞAHİN, H. A. (2012). **Mitoloji ve Din**, R. Duran (Ed.), Sümer Mitolojisi içinde, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2522, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1493, (Ünite: 4), Eskişehir, 62-81.
- ŞİŞMAN, A. (2011). **Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş**, 1. Baskı, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- TOMLINSON, R. A. (2003). **Yunan Mimarlığı**, Çev. R. AKBULUT, 1. Baskı, Homer Kitabevi, İstanbul.
- TURANİ, A.(2007). **Dünya Sanat Tarihi**, 12.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÜSTÜNİPEK, M. Ş. (2012). **Sanat Tarihine Giriş Başlangıcından On yedinci Yüzyıla Kadar**, 1. Baskı, Artes Yayınları, İstanbul.

Tezler

- ALTINKALE, F. (2001). **Postmodernist Resimde Figürasyon ve Klasik Değerlerine Genel Bir Bakış**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE.
- BAŞARAN, Z. (2006). **Resim Eğitiminde Parça Bütün İlişkisi Açısından Kolaj Tekniğinin Önemi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, EBE.
- BİTMEZ, M. H. (2008). **Modern Çağda Kolaj, Asamblaj, Montaj Gibi Teknik ve Anlayışların Heykel Sanatına Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay, Mustafa Kemal Üniversitesi, SBE.
- DALDABAN, H. K. (2006). **Gerçeküstü Resmin Oluşumunun Nesnenin Dönüşümüne Bağlı Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, SBE.
- DÖNMEZ, P. (2001). **Türk Mitolojisi Üzerine Türkiye’de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu yayınların Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi, SBE.
- ELMALI, A. O. (1991). **Hititler’de Mitoloji**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi, SBE.
- ÖZKARTAL, M. (2009). **İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Dede Korkut Destanının Milli Değerlerin Kazanılmasında Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, EBE.
- TANYELİ, P. Y.(2006). **Willem De Kooning Resimlerinin Sanatın Gerçeklikle Kurduğu İlişki Bağlamında İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana, Çukurova Üniversitesi, SBE.
- TEMÜR, A.(2010). **Greek Sanatında Karışık Yaratıklar**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, SBE.

Makale

- BENCHLEY, P. (1966). Pop Art, Doğuşu ve Gelişimi, **Newsweek**, 21-24. dergi.mo.org.tr/dergiler/4/331/4709.pdf (22.04.2014).
- DEVİRİM, M. (2001). Sembolist Çağın İki Yalnız Adamı: Redon ve Moreau, **Art Decor**, 99, 142-149.
- DÖNMEZ, B. ve KILINÇER, Z. (2011). Müziğin Yunan Mitolojisi ve Batı Kültürü İçinde Algılanışı, **İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi**, 1, 1, 101-113
- GOLDMAN, B. (1960). The Development of the Lion-Griffin, **American Journal of Archaeology**, 64, 327-328.

GÖĞEBAKAN, Y. (2013). Türk Mitolojisine Ait Unsurların Çağdaş Türk Sanatına Kaynaklık Etme Sorunu, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, 12, 41-57.

İNDİRKAŞ, Z. (2005). Gustave Moreau'nun Resimlerinde Mitosların Anlamı, **Sanat Tarihi Yıllığı**, 18, 55-76.

KODAMAN, L. ve ÖZKARTAL, M. (2010). Picasso'nun "Türk Hamamı" Adlı Yapıtında J. D. Ingres'den Öykünme (Pastiş) İzleri, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, 5, 121-137.

OSKAY, A. (2003). Kübist Kolajlar, **Journal of İstanbul Kültür University**, 2003/3, 51-56.

ÖZKARTAL, M. (2012). Türk Destanlarında Hayvan Sembolizmine Genel Bir Bakış (Dede korkut Kitabından Örnekler), **Milli Folklor Dergisi**, 12, 94, 58-71.

TEMÜR, A. (2010). Greek Sanatında Deniz Yaratıkları-I=Skylia, **Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, 16,1-8.

TÜRKMENOĞLU, D. (2007). Toplumsal ve Kültürel Değişim Sürecinde Pop Sanatı, **Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 23, 95-101.

YILMAZ, S. (2012). **1950 Sonrası Sanat Akımlarının Gelişiminde Robert Rauschenberg'in Etkileri**, **Sanat ve Tasarım Dergisi**, 10, 113-127.

İnternet Kaynakları

(<http://kolaj.nedir.com/#ixzz2oIzyym2z>[23.12.2013]).

(<http://ocerencan.blogspot.com/2012/04/kubizm.html>[26.12.2006]).

(http://hbogm.meb.gov.tr/aol/kitaplar/aol/SanatTarihi1_2/9.pdf[29.12.2013]).

(<http://tr.scribd.com/doc/23283244/kolaj-tarihine-giri%C5%9F-introduction-to-the-history-of-collage>[13.01.2014]).